

TAMPEREEN YLIOPISTO

Maarit Alkula

TURVAPAIKANHAKIJAT JA PAKOLAISET KAUPPALEHDESSÄ JA HANDELSBLATTISSA

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Elokuu 2017

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestintätieteiden tiedekunta

ALKULA, MAARIT: Turvapaikanhakijat ja pakolaiset Kauppalehdessä ja Handelsblattissa

Pro gradu -tutkielma, 81 sivua, 5 liitesivua

Journalistiikka

Elokuu 2017

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on turvapaikanhakijoita ja pakolaisia koskeva uutisointi kahdessa taloussanomalehdessä, suomalaisessa *Kauppalehdessä* ja saksalaisessa *Handelsblattissa* kesän ja syksyn 2015 aikana. Kyse on vertailevasta tutkimuksesta, joka pyrkii tuottamaan tietoa suomalaisesta ja saksalaisesta (talous-)journalistisesta kulttuurista. Tutkimusmenetelmänä on määrällinen sisällön erittely.

Vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrän suuri kasvu Euroopassa oli niin merkittävä uutisaihe, että sitä käsiteltiin laajasti myös talouslehdissä, vaikka turvapaikanhakijat ja pakolaiset eivät yleensä kuulu talousjournalismin tyypillisimpään aiheistoon. Asian käsittely Euroopan unionissa linkitti Suomen ja Saksan tilanteet toisiinsa.

Tutkimusaineisto koostuu *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* painetuissa versioissa vuoden 2015 kesäkuusta marraskuuhun ulottuvalla ajanjaksolla julkaistuista ei-mielipiteellisistä jutuista. Erikoispalstat, kuten tietovisat ja pörssivinkit, on rajattu aineiston ulkopuolelle.

Analysoitavana on 47 *Kauppalehden* ja 111 *Handelsblattin* juttua. *Handelsblattin* juttuja olisi ollut analysoitavaksi 366, joten työekonomisista syistä varsinaisessa luokittelussa ovat mukana vain joka kolmannen numeron jutut.

Yksi tutkielman tuloksista on, että *Handelsblattissa* kirjoitettiin tarkastellulla ajanjaksolla sekä lukumääräisesti että suhteessa lehden kokonaisjuttumäärään enemmän turvapaikanhakijoista ja pakolaisista kuin *Kauppalehdessä*. Suurin osa analysoiduista jutuista oli kummassakin lehdessä tyypiltään uutisia, mutta mukana oli myös esimerkiksi henkilöjuttuja ja varsinkin *Kauppalehdessä* analysejä.

Selkeä ero *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* välillä oli, että *Handelsblattin* jutuissa päähenkilönä tai -tahona korostuivat selvästi kotimaan poliitikot, *Kauppalehdessä* taas kärkisijoilla olivat EU, turvapaikanhakijat ja pakolaiset itse sekä vieraiden valtioiden poliitikot. Myös juttujen pääaiheissa näkyi sama jako: *Handelsblattin* jutuissa yleisin pääaihe liittyi kotimaahan, *Kauppalehdessä* puolestaan EU-politiikkaan. Keskeisen puhujankin asemassa olivat analysoiduissa *Handelsblattin* jutuissa useimmin kotimaan poliitikot. *Kauppalehdessä* keskeisenä puhujana olivat useimmin elinkeinoelämän edustajat.

Turvapaikanhakijat esiintyivät molemmissa lehdissä kyllä juttujen kohteina, mutta pääsivät vain harvoin itse ääneen. Kuvissa he esiintyivät lähes aina nimettöminä ilman, että asiaa perusteltiin mitenkään. Nimettömyys ja puhumattomuus osaltaan etäännyttävät heitä lukijoista.

Lehtien välisiin painotuseroihin kotimaan, EU:n ja ulkomaiden välillä vaikuttanee se, että Saksa on suurempi maa kuin Suomi ja sillä on myös esimerkiksi EU:ssa suurempi painoarvo. *Kauppalehdessäkin* mainittiin usein Saksa, eli sen jutuissa ulkomaanaiheina näkyivät osittain samat aiheet, jotka olivat *Handelsblattissa* kotimaanaiheita.

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSELLINEN VIITEKEHYS	4
2.1	Journalististen kulttuurien vertailua	4
2.1.1	Vertailun mahdollisia ongelmakohtia	6
2.1.2	Vertailussa journalistinen kulttuuri Suomessa ja Saksassa	7
2.2	Talousjournalismi	10
2.2.1	Talousjournalismi Saksassa	11
2.2.2	Talousjournalismi Suomessa	16
2.2.3	Yhteenvetoa talousjournalismista Suomessa ja Saksassa ja nykytilannetta	21
2.3	Maahanmuutto ja toiseus mediassa	23
2.3.1	Taustaa maahanmuutosta Suomessa ja Saksassa	24
2.3.2	Aiemmin tutkittua suomalaisesta turvapaikanhakijauutisoinnista	26
2.4	Pakolaiskriisi vuonna 2015	27
2.5	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	29
3	AINEISTO	31
3.1	Handelsblatt	32
3.2	Kauppalehti	34
3.3	Aineiston hankinta	35
3.4	Aineiston rajaus	36
4	MENETELMÄ: SISÄLLÖN ERITTELY	40
4.1	Luokitusrungon muodostaminen	40
4.2	Reliabiliteetti	44
5	ANALYYSIN TULOKSET	49
5.1	Juttujen määrä	49

5.2 Osastot	50
5.3 Juttutyypit	52
5.4 Jutun koko	54
5.5 Päähenkilöt ja -tahot.....	56
5.6 Pääaiheet ja toissijaiset aiheet.....	58
5.7 Keskeiset puhujat	61
5.8 Mainitut valtiot	65
5.9 Kuvitus.....	66
5.10 Sävy	68
6 PÄÄTELMÄT.....	72
6.1 Ero juttumäärässä voi kertoa erosta journalistisessa kulttuurissa	72
6.2 Handelsblattissa kotimaata, Kauppalehdessä EU:ta ja ulkomaita.....	73
6.3 Turvapaikanhakijat ovat vain harvoin esillä yksilöinä.....	74
6.4 Lopuksi	75
LÄHTEET	77
LIITE 1: Luokittelurunko ja koodausohje.....	82

1 JOHDANTO

„Eine Million Flüchtlinge: Wachstumstreiber oder Wohlstandsbremse?“

”Miljoona pakolaista: Kasvumoottori vai hyvinvointijarru?”¹

Sitaatti on saksalaisen *Handelsblatt*-taloussanomalehden vuoden 2015 viimeisen vuosineljänneksen myydyimmän irtonumeron, lokakuun 30. päivänä julkaistun viikonloppunumeron, kansiosittikko. Numeroa myytiin 5,5 prosenttia enemmän kuin edellisen vuoden vertailunumeroa. (IVW Q4/2015: *Handelsblatt* steigert... 20.1.2016.) Pakolaisten vaikutukset talouteen siis kiinnostivat Saksan suurimman taloussanomalehden lukijoita, vaikka turvapaikanhakijat ja pakolaiset eivät yleensä kuulu talousjournalismin tyypillisimpään aiheistoon.

Vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrän suuri kasvu Euroopassa oli niin merkittävä uutisaihe, että sitä käsiteltiin laajasti myös talouslehdissä. Tässä tutkielmassa vertailen *Kauppalehden* ja saksalaisen *Handelsblattin* pakolaisuutisointia kesällä ja syksyllä 2015. Tarkastelen, millä tavalla talouslehdet aiheesta kirjoittavat ja mitä näkökulmia ne nostavat esille. On kiinnostavaa nähdä, onko käsittely Suomessa ja Saksassa samanlaista vai löytyykö lehtien väliltä selviä eroja.

Pakolaistilanne oli vuonna 2015 ajankohtainen yhteiskunnallinen keskustelunaihe sekä Suomessa että Saksassa. Asiaa pohdittiin paljon myös Euroopan unionin tasolla, mikä linkitti Suomen ja Saksan tilanteet toisiinsa. Saksassa käydyllä keskustelulla oli vuoden 2015 pakolaistilanteessa ja on edelleen ja yleisemminkin yhteiskunnallista merkitystä myös Suomessa sekä läheisten suhteiden että Saksan suuren EU-painoarvon ja vaikutusvallan kautta. Saksan näkemyksillä on paljon merkitystä, kun EU:ssa mietitään, miten tilanteessa toimitaan, ja EU-päätökset vaikuttavat suoraan Suomeenkin. Oletan siis, että *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* jutuissa käsitellään ainakin osittain samoja asioita. Oletan myös, että Saksalla on *Kauppalehden* jutuissa suurempi rooli kuin Suomella *Handelsblattin* jutuissa.

---

¹ Oma, vapaa käännökseni. Myös muut *Handelsblattin* sitaattien käännökset tässä tutkielmassa ovat omiani.

Turvapaikanhakijoilla ja pakolaisilla on väistämättä myös taloudellisia vaikutuksia, joten sikäli ei ole yllättävää, että talouslehdetkin käsitelivät aihetta. Turvapaikanhakijoiden vastaanottamista käsiteltiin myös taloudellisena kysymyksenä muuallakin kuin talousmedioissa. Keskustelua herättivät turvapaikanhakijoista yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset, työllisyyteen ja työvoiman saatavuuteen liittyvät asiat ja muut talousvaikutukset.

Saksassa maahanmuutosta on enemmän kokemusta kuin Suomessa. Siellä ulkomailta tulleet Gastarbeiterit eli vierastyöläiset ovat jo vuosikymmeniä sitten olleet keskeinen osa talouskasvun rakentamista. Erilainen maahanmuuttohistoria vaikuttanee myös siihen, miten pakolaisuutta käsitellään suomalaisissa ja saksalaisissa viestimissä.

Oma kiinnostukseni saksalaisten ja suomalaisten sanomalehtien vertailua kohtaan alkoi yksinkertaisesta havainnosta saksalaisen lehtihyllyn äärellä: saksalaiset sanomalehdet näyttävät jo pikaisella vilkaisulta erilaisilta kuin suomalaiset, varsinkin tekstipitoisemmilta. Tämän havainnon innoittamana vertailin kandidaatintutkielmassani *Aamulehden* ja saksalaisen *Der Tagesspiegeln* etusivuja. Tutkielmani vahvisti lehtihyllyn äärellä saamaani käsitystä saksalaissanomalehtien tekstipitoisuudesta. Havaitsin myös, että *Der Tagesspiegel* julkaisi etusivullaan kokonaisia kansijuttuja, joissa ei edes lainkaan viitattu lehden sisäsivuille. Tässä tutkielmassa en tarkastele etusivuja erikseen, mutta myös *Kauppalehteä* ja *Handelsblattia* verratessa näkyy, että suomalaislehti suosii etusivullaan lyhyitä otsikkovinkkejä, kun taas saksalaislehdessä analysoimaani aineistoon tuli mukaan myös kansijuttuja.

Eroistaan huolimatta Suomi ja Saksa ovat kulttuurisesti, myös journalistiselta kulttuuriltaan, varsin lähellä toisiaan. Esimerkiksi Hallinin ja Mancinin (2004, 67) mukaan molemmat sijoittuvat pohjois- ja keskieuropalaiseen demokraattis-korporatistiseen malliin, josta kerron tarkemmin luvussa 2.1.2.

Tällä kertaa vertailen eri lehtiä ja eri näkökulmasta kuin kandidaatintutkielmassani, mutta sekä aiempi tutkielmani että Saksassa vaihto-opiskelijana viettämäni kesälukukausi 2015 antavat minulle pohjatietoa aiheestani, samoin toisen pääaineeni, monikielisen viestinnän ja käännöstieteen (B-työkielenä saksa), opinnot.

Tässä tutkielmassa menetelmäni painottuu määrälliseen analyysiin. Määrällinen tutkimusmenetelmä helpottaa *Handelsblattin* ja *Kauppalehden* vertailemista keskenään, sillä numeroina kummas-

takin lehdestä luokitellut tiedot ovat yhteismitallisessa muodossa. Määrällisen menetelmän käyttäminen kannattaa myös siksi, että aineistoa on paljon ja haluan mieluummin saada siitä jonkinlaisen kokonaiskuvan kuin valita vain jonkin pienen osan. Vertailu onnistuu paremmin, kun aineistona ovat kaikki tietyllä aikavälillä julkaistut jutut eikä vain muutama juttu, joihin olisi ollut mahdollista pureutua syvällisesti laadullisin keinoin. Käytännössä tosin en voinut juttujen suuren määrän vuoksi analysoida kaikkea *Handelsblattin* turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyvää uutisointia puolen vuoden ajalta, joten jouduin tekemään sen osalta otantaa ja ottamaan mukaan vain joka kolmannen päivän lehdet. Aineistoni rajauksesta kerron lisää tutkielmani kolmannessa luvussa.

Ensiksi kuitenkin avaan tutkimukseni viitekehystä. Etenen laajasta kuvasta kohti tarkempaa tutkimusaiheittani. Ensin sijoitan tutkimukseni osaksi vertailevan tutkimuksen kenttää, sitten taustoitan tutkielmani valitsemaani journalismin alalajia, talousjournalismia, koskevalla tiedolla. Tyypillisen talousjournalismin esittelyn jälkeen siirryn toiseen tutkimukseni kannalta tärkeään näkökulmaan, maahanmuuton käsittelyyn mediassa, ja siitä etenen vuoden 2015 pakolaiskriisin lyhyeen esittelyyn. Koko luvun halki pidän mukana suomalaisen ja saksalaisen näkökulman. Viitekehysluvun päätteeksi esittelen tutkimusongelmani ja tutkimuskysymykseni. Sen jälkeen esittelen kolmannessa luvussa aineistoni ja neljännessä tutkimusmenetelmäni, määrällisen sisällön erittelyn.

Viidennessä pääluvussa esittelen analyysini tulokset kohta kohdalta. Useita sisältöluokkia käsittävän analyysini avulla pyrin antamaan *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskevasta uutisoinnista laajan yleiskuvan. En siis mene tässä tutkielmassa kovin syvälle yksityiskohtiin. En myöskään pyri tulosten yleistettävyyteen, vaan ainoastaan kuvaamaan juuri kyseisissä lehdissä kyseisenä aikana julkaistuja juttuja. Tutkielmani kuudennessa pääluvussa vedän tuloksiani yhteen ja teen päätelmiä kiinnostavimmista havainnoistani.

2 TUTKIMUKSELLINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni kannalta eri näkökulmista merkityksellistä aiempaa tutkimusta kirjallisuuden pohjalta. Ensin käsittelen vertailevaa tutkimusta ja suhteutan omaa tutkimusasetelmaani vertailevan tutkimuksen kenttään. Toisessa alaluvussa kohdistan tarkasteluni talousjournalismiin ja sen historialliseen kehitykseen erityisesti Suomessa ja Saksassa. Kolmannessa alaluvussa käsittelen maahanmuuttoa ja toiseutta mediassa. Esittelen lyhyesti myös vuoden 2015 pakolaiskriisin keskeiset tapahtumat. Viimeisessä alaluvussa esittelen tutkimusongelmani ja tutkimuskysymykseni.

2.1 Journalististen kulttuurien vertailua

Tutkimuksessani analysoin suomalaisen ja saksalaisen taloussanomalehden juttuja ja vertailen niitä keskenään. Kyseessä on siis vertaileva tutkimus ja kiinnostuksen kohteena suomalainen ja saksalainen (talous-)journalistinen kulttuuri.

Journalistiseen kulttuuriin kuuluvat Kuutin (2006, 77) mukaan ”journalismin (usein kirjoittamattomat) arvot, päämäärät, normit ja käytännöt, jotka määrittävät ja määräävät journalismin sisältöä ja muotoa.” Journalistinen kulttuuri vaihtelee sekä erilaisten viestinten ja toimitusten että eri maiden välillä. Kansallisesti journalistista kulttuuria määrittävät Kuutin mukaan historia ja politiikka sekä niiden muovaama journalistinen traditio. (emt. 77.)

Tarkastelen Saksan ja Suomen journalistisia kulttuureja lähemmin alaluvussa 2.1.2 ja kerron talousjournalismin historiallisesta kehityksestä kummassakin maassa luvuissa 2.2.1 ja 2.2.2. Ensin kuitenkin käsittelen vertailevaa tutkimusta yleisesti.

Hanitzschin (2008, 95) mukaan tutkimusta voi kutsua vertailevaksi, jos kahta tai useampaa ennalta määriteltyä kulttuurista populaatiota vertaillaan vähintään yhden funktionaalisesti vastaavan käsitteen suhteen. Øyen (1990, 7) huomauttaa, että valtioiden rajat eivät noudata etnisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia rajoja. Kaikissa maissa voi joidenkin muuttujien kohdalla esiintyä suurempaa vaihtelua maan sisällä kuin eri maiden välillä. Onkin varsin todennäköistä, että esimerkiksi vertailemieni *Kaupparehden* ja *Handelsblattin* jutut ovat lähempänä toisiaan kuin jonkin samassa maassa ilmestyvän, mutta profiililtaan ja arvoiltaan täysin erilaiseen julkaisun juttuja.

Pöntinen (2004) arvelee, että yleisin motiivi tehdä kansainvälisiä vertailututkimuksia on vastauksen etsiminen siihen, paljonko on paljon. Kvantitatiivisella tutkimuksella saadut luvut eivät yksinään välttämättä kerro, mitä ne merkitsevät. Jos absoluuttinen asteikko sille, mikä on paljon ja mikä vähän, puuttuu, voidaan kansainvälisistä vertailuista saada näkökulmaa. ”Ilkeästi ilmaistuna kysymys on kateusperiaatteesta, kauniimmin ilmaistuna yhteiskunnallisen tilakuvauksen suhteuttamisesta kansainväliseen kontekstiin”, Pöntinen kirjoittaa. (emt. 43.) Tässäkin tutkimuksessa vertailuasetelma tarjoaa mahdollisuuden suhteuttaa tuloksia toisiinsa. Erot vertailun kohteiden välillä tekevät näkyväksi sen, että asioita voi tehdä myös toisin kuin meillä tehdään. Yhtäläisyydet taas voivat kertoa siitä, että sama asia on tyyppillistä ainakin kummallekin tutkitulle välineelle, ehkä myös Suomelle ja Saksalle tai talousjournalismille laajemminkin.

Sonia Livingstonen (2003) mukaan vertaileva tutkimus maiden välillä on sekä vaikeaa että tarpeellista. Livingstone perustelee vertailun tarpeellisuutta sillä, että se muun muassa auttaa ymmärtämään sekä omaa että muita maita ja toisaalta mahdollistaa teorian testaamisen tai ylikansallisten ilmiöiden tutkimisen erilaisissa ympäristöissä. Livingstone käsittelee artikkelissaan vertailevan mediatutkimuksen pulmia, kuten tasapainottelua erojen ja yhtäläisyyksien välillä. Kuten hän toteaa, eroista, kontrasteista ja yllätyksistä syntyy kiinnostavampia tarinoita kuin yhtäläisyyksistä, mutta toisaalta pelkkien erojen etsiminen johtaa helposti stereotyyppiseen ajatteluun. (ema., 478–479.) Pyrinkin omassa tutkielmassani ottamaan huomioon sekä erot että yhtäläisyydet.

Livingstone käsittelee myös kansainvälisten vertailevien tutkimusten erilaisia tapoja suhtautua tutkittaviin maihin. Hän käyttää sosiologi Melvin L. Kohnin luokittelua neljään lähestymistapaan: maa voi olla tutkimuksen kohde tai konteksti, analysoitava yksikkö tai osa laajempaa kansainvälistä järjestelmää. (ema., 484–485.) Kohnin (1989) mukaan ensimmäisessä lähestymistavassa, jossa maat ovat tutkimuksen kohteita, tutkija on kiinnostunut juuri kyseisistä maista tai tietyistä instituutioissa niissä. Tutkija ei siis valitse niitä testatakseen jotakin yleistä hypoteesia, vaan tutkii kyseisiä maita niiden itsensä takia. Sen sijaan tutkimuksissa, joissa maa on tutkimuksen konteksti, kiinnostus ei kohdistu ensisijaisesti juuri tutkittaviin maihin, vaan tarkoituksena on testata tulosten ja tulkintojen yleistettävyyttä. Kolmannen lähestymistavan tutkimuksissa, joissa maa on analysoitava yksikkö, maita luokitellaan yhden tai useamman ulottuvuuden perusteella eikä käsitellä yksittäisinä maina ja toisistaan irrallisina, sisäisesti homogeenisina kokonaisuuksina. Neljäs tyyppi ovat luonteeltaan transnationaalit tutkimukset, joissa maihin suhtaudutaan suurempien kansainvälisten järjestelmien osina. (Kohn 1989, 20–24.)

Oman tutkimukseni lähestymistapa on ensimmäistä tyyppiä, eli Suomi ja Saksa – tai tarkemmin sanottuna talousjournalismi valitsemissani suomalaisessa ja saksalaisessa lehdessä – ovat itsessään kiinnostukseni kohteena enkä yritä tutkimuksellani päästä kansainvälisesti yleistettäviin tuloksiin tai käsitellä Suomea ja Saksaa osana mitään laajempaa maiden kokonaisuutta.

Erään klassisen jaottelun, johon muun muassa Hanitzsch (2008, 97) viittaa, mukaan vertaileva tutkimus perustuu joko keskenään samankaltaisten järjestelmien (*most similar systems designs*, MSSD) tai keskenään erilaisten järjestelmien (*most different systems designs* MDSD) vertailuun (Przeworski & Teune 1970, 31–39). Ensiksi mainitussa etsitään samankaltaisten kulttuurien väliltä eroja, jälkimmäisessä yhtäläisyyksiä eri kulttuurien väliltä. Oma tutkimukseni sijoittuu tällä akselilla MSSD-puolelle, sillä vertailen keskenään varsin samankaltaisia kulttuureja, vaikka naapurimaista voisi toki löytää vieläkin samankaltaisempi vertailukohta.

Kolmas vertailevan tutkimuksen jaottelu perustuu siihen, miten käsitteet ja operationalisointi rakennetaan ja miten niitä sovelletaan erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa. *Safari*-lähestymistavassa tutkitaan ainakin osin muuta kuin omaa kulttuuria, ja yleensä verrataan omaa maata muihin. On myös mahdollista tehdä *safari*-tutkimusta pelkästään ulkomaisessa kontekstissa. *Application*-tyyppisessä tutkimuksessa taas kopioidaan omaan kontekstiin muualla tehty tutkimus. *Assembly*-tyyppisessä ratkaisussa koko tutkimuksen kehittäminen, soveltaminen, arvioiminen ja julkaiseminen tehdään yhteistyössä. (Hanitzsch 2008, 97–98). Tässä jaottelussa oma tutkimukseni edustaa selvästi *safari*-lähestymistapaa, sillä vertaan toista, saksalaista, kulttuuria omaani, eli suomalaiseen.

2.1.1 Vertailun mahdollisia ongelmakohtia

Yksi vertailevassa tutkimuksessa huomioitavista ongelmista on se, ovatko vertailtavat yksiköt vertailukelpoisia keskenään. Kulttuurienvälisiä eroja voi olla esimerkiksi käsitteissä: toimittajan rooli ja sen määrittely voivat vaihdella, eikä itse journalisminkaan määritelmä ole välttämättä universaali. Toiseksi, jos kansainväliseen tutkimusprojektiin osallistuu useita tutkijoita, on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että kaikki käyttävät samoja metodeja. Silti samatkin menetelmävalinnat voivat vaikuttaa eri tavoin eri kulttuureissa, sillä kulttuuriset arvot vaikuttavat esimerkiksi siihen, miten haastattelukysymyksiin vastataan. Kolmas mahdollinen vääristymän aiheuttaja on kielen ja merkityksen vastaavuus eri kulttuureissa. Konnotaatiot ovat kielisidonnaisia, joten vastaajat voivat tulkita

saman, käännetyn kysymyksen eri tavoilla. Siksi kysymysten ja ohjeiden käännöksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Hanitzsch 2008, 98–101.)

Koska tein oman tutkimukseni yksin, tässä tapauksessa ei ole sitä ongelmaa, että tutkimusryhmän jäsenet toimisivat eri tavalla. En tehnyt kyselyä tai haastattelua, joten ei tarvitse myöskään olla huolissaan siitä, että vastaajat ymmärtäisivät jonkin asian eri tavoin Suomessa ja Saksassa. Suomi ja Saksa ovat kulttuurisesti niin samankaltaisia, että aihealuokituksessakaan ei ollut maiden eroista johtuvia ongelmia.

Toki voi olla, että minulta on jäänyt juttuja lukiessani huomaamatta jokin kulttuurisidonnainen erityispiirre, enkä tulkitsekaan saksalaista juttua samoin kuin saksalainen lukija. Toisaalta eri lukijat voivat samankin kulttuurin sisällä ymmärtää saman asian eri tavoin. Tilannetta helpottaa myös se, että pystyn lukemaan suoraan alkuperäiset tekstit, enkä ole ollut kenenkään muun tekemien käännösten varassa. Tunnen hyvin myös saksalaisen kulttuurin, mikä luonnollisesti on vertailun tekemisen kannalta olennaista.

2.1.2 Vertailussa journalistinen kulttuuri Suomessa ja Saksassa

Tutkimuksessani vertailen talousjournalismia Suomessa ja Saksassa, jotka ovat sekä maantieteellisesti että kulttuurisesti varsin lähellä toisiaan. Tässä osiossa avaän journalististen kulttuurien vertailua eri maiden välillä Hallinin ja Mancinin jäsenyyksien kautta.

Journalistista kulttuuria eri maissa vertailleet Hallin ja Mancini jakavat tutkimansa länsimaat median ja politiikan suhteiden mukaan kolmeen ryhmään: Välimeren alueella esiintyvään polarisoituun pluralistiseen malliin (Polarized Pluralist Model), pohjois- ja keskieurooppalaiseen demokraattis-korporatistiseen malliin (Democratic Corporatist Model) sekä Pohjois-Atlantin liberaaliin malliin (Liberal Model). Sekä Suomen että Saksan he luokittelevat pohjois- ja keskieurooppalaiseen demokraattis-korporatistiseen malliin. (Hallin & Mancini 2004, 67.)

Demokraattis-korporatistiselle mallille tyypillisiä piirteitä ovat sanomalehtien laaja levikki ja massalevikkisen lehdistön varhainen kehittyminen. Mallin maissa on ollut vahva puoluepoliittinen lehdistö, josta on siirrytty neutraalin kaupallisen lehdistön suuntaan. Journalistien ammattikunta on

demokraattis-korporatistisen mallin maissa vahvasti professionalisoitunut, ja itsesääntelyjärjestelmät ovat institutionalisoituneet. Valtiolla on vahva rooli, mutta lehdistönvapaus on suojattu. (emt., 67.)

Mallin maiden mediajärjestelmien samankaltaisuutta selittää historian samankaltaisuus. Hallin ja Mancini osoittavat esimerkiksi yhteyden väestön lukutaitoisuusasteen vuonna 1890 ja sanomalehtien levikin vuonna 2000 välillä. Sekä Suomessa että Saksassa väestön korkealla lukutaitoisuusasteella on pitkät perinteet. Historiallinen syykin on yhteinen. Lutherin aloittaman uskonpuhdistuksen seurauksena alettiin pitää tärkeänä jokaisen mahdollisuutta lukea Raamattua itse. Sekä Saksassa että Ruotsin valtakunnassa, johon Suomi tuolloin kuului, tavallisen kansan lukutaitoa edistettiin jo 1600-luvulla, ja 1800-luvun lopulla lukutaitoisuusaste oli jo noin 90 prosenttia. (emt., 148–149.)

Hallin ja Mancini siteeraavat Eisensteinia, jonka mukaan protestantit hyödynsivät painettuja tiedotusvälineitä uudella tavalla ja käyttivät niitä asiansa eteenpäinviemisen välineenä. Käytäntö levisi paitsi katolisten käyttöön myös muille elämänaloille. (emt., 151.) Protestanttinen kirkko ja sen kulttuurivaikutukset suuntasivat sekä Suomen että Saksan kehitystä, ja yhteiset vaikutteet historiassa selittävät myös kummankin maan nykytilannetta.

Toinen yhteinen piirre, jonka Hallin ja Mancini mainitsevat Pohjoismaiden ja Saksan välillä, on vahva paikallisidentiteetti, jonka vuoksi pikkukaupunkeihinkin perustettiin omat sanomalehtensä ja paikallislehdistö on kummassakin maassa yhä vahva. (emt., 149–150, 25.)

Toisaalta samaan malliin kuuluvien maiden välillä on myös eroja. Hallin ja Mancini esittävät kirjassaan kolmion, jonka kärkinä ovat heidän esittelemänsä kolme mallia ja jonka sisään tutkitut maat sijoittuvat eri kohtiin. Suomi sijaitsee yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa hyvin lähellä demokraattis-korporatistista kulmaa. Saksa on kolmiossa saman kulman lähellä, mutta selvästi keskemällä, eli sillä on piirteitä myös muista malleista. (emt., 70.)

Historiallisesti mediajärjestelmä on ollut Saksassa ajoittain hyvin erilainen kuin nykyään. Poliittinen polarisaatio oli Saksassa Weimarin tasavallan aikana jyrkkää. Saksalaiskansallista kansanpuoluetta edustanut ja natseja tukenut Alfred Hugenberg loi Euroopan ensimmäisen monimediayhtiön, johon kuului massalevikkisiä sanomalehtiä, uutistoimisto, mainostoimisto ja elokuvayhtiö. Hugenbergin lehdet hallitsivat sekä puoluelehdistöä että perinteistä kaupallista laatulehdistöä. Hugenbergin tapa hyödyntää mediaimperiumiaan osoitti instrumentalisatiota, joka on Hallinin ja Mancinin mukaan

tyypillinen eteläeurooppalaisen polarisoituneen pluralistisen mallin piirre. Weimarin tasavaltaa voi-kin Hallinin ja Mancinin mukaan pitää kyseisen mallin klassisena esimerkkinä. Weimarin tasavallassa sanomalehtien levikit tosin olivat selvästi suurempia kuin Välimeren alueella ja lehdet menestyivät taloudellisesti. Natsivallan aikana tiedotusvälineet – myös Hugenbergin mediaimperiumi – otettiin tiukasti propagandakäyttöön. Toisen maailmansodan jälkeen Saksassa ei palattu Weimarin tasaval- lan aikaiseen malliin, vaan tiedotusvälineiden ja politiikan välinen suhde vakiintui pohjoiseurooppa- laisen mallin mukaiseksi. (emt., 155.)

Tuomas Näveri vertailee tutkimuksessaan saksalaisten ja suomalaisten lehtien digitaalisia julkaisuja. Näverikin viittaa Hallinin ja Mancinin malleihin ja siihen, että suomalaiset ja saksalaiset lehdet toi- mivat melko samankaltaisissa mediajärjestelmissä. Yhteisiä piirteitä on niin taloudessa ja kulttuu- rissa kuin politiikassa ja sääntelyssäkin. Kummassakin maassa on vahvat sanomalehtimarkkinat ja laaja päivittäinen tavoitavuus. Alueelliset ja paikalliset sanomalehtimarkkinat ovat kehittyneet maissa samankaltaisesti. Lehdistönvapautta suojellaan, mutta samalla tiedotusvälineiden sääntely on hyväksyttyä. (Näveri 2013.)

Suomalaisen lehdistön tyypillisiin piirteisiin kuuluu valtakunnallisten sanomalehtien vähäisyys ja vahva maakuntalehdistö. Tyypillisesti lehdet tilataan kotiin ja päivälehdet ilmestyvät aamuisin. (Jyr- kiäinen & Heinonen 2012, 172.) Journalistien kouluttamisella on Suomessa pitkät perinteet. Toimit- tajakoulutus alkoi Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa jo vuonna 1925 (emt. 176).

Saksalaisista journalisteista kahdella kolmasosalla on yliopistotutkinto. Vain harvassa saksalaisyli- opistossa opetetaan journalistiikkaa. Sen sijaan on tyypillisempää opiskella viestintä- tai mediatie- teitä, vaikka ne eivät valmennakaan suoraan toimittajan työhön. Toimittajan töihin tullaan usein harjoittelun kautta. Weischenbergin, Malikin ja Schollin (2012) mukaan kaksi kolmasosaa saksalais- toimittajista oli uransa alussa yhdistänyt eri koulutusmuotoja, esimerkiksi opinnot ja harjoittelun, ja vain yhdeksällä prosentilla toimittajista ei ollut minkäänlaista journalismin alan koulutusta. (ema., 210–211.)

Weischenberg, Malik ja Scholl nostavat saksalaiselle lehdistölle tyypillisenä piirteenä esiin myös jut- tujen tarkistamisen. Heidän tutkimuksessaan 66 % toimittajista sanoi, että toimituksessa joku yleensä tarkistaa heidän juttunsa. Vuoden 1993 tutkimukseen verrattuna muiden juttujen editoin- tiin käytetyn työajan määrä oli kasvanut. (ema. 212–213.)

2.2 Talousjournalismi

Koska käytän tutkimukseni aineistona taloussanomalehdissä julkaistuja juttuja, on paikallaan luoda katsaus myös talousjournalismin olemukseen. Käsittelen talousjournalismia ensin yleisesti ja sen jälkeen erikseen Suomessa ja Saksassa.

Henry von Oelffenin (2009, 37) mukaan talousjournalismi on erikoisalakjournalismia, mutta aiheensa merkityksellisyyden vuoksi myös osa yleisjournalismia ja tavallista lehdistöä. Taloustoimittajan on toisaalta hallittava monimutkaiset talousasiat ja toisaalta kyettävä kertomaan niistä ymmärrettävästi myös tavalliselle, asiaan perehtymättömälle lukijalle. Toisaalta Hujasen (1990) mukaan talousjournalismi on osajulkisuus, joka ei edes pyri puhuttelemaan ketä tahansa tavallista kansalaista yleisjulkisuuden tavoin. Hänen mukaansa talousjournalismi on lisääntynyt käyttökelpoisuutensa vuoksi: se auttaa turvaamaan yritysten ja julkisen sektorin päättäjien rationaalista toimintaa. (emt. 58.)

Mikkonen (1998, 8) määrittelee talousjournalismin ”prosessiksi, joka median välityksellä tuottaa faktapohjaisia sanomia elinkeinoelämästä, kansantaloudesta ja maailmantaloudesta suhteellisen laajan yleisön tiedontarvetta tyydyttämään.” Kuten Mikkonen (1998, 48) havainnoi, talousjournalismi ei rajoitu pelkästään lehtien talousosastoille, vaan talousnäkökulmat näkyvät myös niin kotimaanosastolla kuin urheilussakin. Tässä tutkielmassa aineistoni koostuu talouslehtien jutuista, ja lasken ne kaikki suoraan julkaisu ympäristön perusteella talousjournalismin piiriin kuuluviksi.

Hurmerannan (20012, 34–35) mukaan talousmedian erityispiirteisiin kuuluu sen korostunut funktio lukijansa työvälineenä ja sen toimintaan kohdistuva erityinen tarkkuuden vaatimus. Talousjournalismilla on roolinsa talousjärjestelmän toiminnassa. Hujanen (1990, 49–50) kirjoittaa: ”Siinä, missä journalismi on perinteisesti korostanut tiedon julkisuutta poliittisen demokratian edellytyksenä, talousjournalismi painottaa taloudellisen tiedon julkisuutta markkinatalouden toiminnan edellytyksenä.”

Huovila (2003, 203) näkee taloustoimittajan myös oleellisena osana nykyistä talousjärjestelmää. Sijoitusmarkkinat reagoivat herkästi julkisuudessa esiintyviin tietoihin, joten talousjournalismi voi vaikuttaa markkinoihin. Toimittajaa voidaan verrata sisäpiiriläiseen, joten Taloustoimittajien yhdistys on suositellut taloustoimittajien liittymistä Helsingin pörssin sisäpiirirekisteriin. (Huovila 2003, 203.)

Uskali (2005, 27) kirjoittaa talousjournalismin syntyneen 1800-luvulla Lontoossa, joka oli silloin maailman talouspääkaupunki. Taloustoimittajilla oli usein muita toimittajia parempi koulutus sekä kokemusta liikeyrityksissä ja pankeissa työskentelystä. Heiltä odotettiin paitsi talousaiheista raportointia, myös kommentteja ja neuvoja. Talousjournalismin aiheet laajenivat osake-, pääoma- ja pankki-markkinoista laajempiin taloudellisiin aiheisiin ja politiikkaan. (Uskali 2005, 27.) 1970-luvulla johtavat talouslehdet yhdysvaltalainen *The Wall Street Journal* ja brittiläinen *Financial Times* kansainvälistyivät. *The Wall Street Journal* aloitti Aasian-painoksen julkaisemisen vuonna 1976 ja *Financial Times* Saksan-painoksen 1979. (Uskali 2005, 28.)

Kuten edellisessä alaluvussa kirjoitin, tutkimuskohteenani olevien maiden Suomen ja Saksan journalistiset kulttuurit ovat kehittyneet samankaltaisen historian myötä monessa suhteessa samankaltaisiksi, mutta eivät kuitenkaan täysin samanlaisiksi. Myös talousjärjestelmiltään Suomi ja Saksa ovat varsin samankaltaiset, varsinkin nykyään Euroopan unionin jäsenmaina ja yhteisvaluutta euron käyttäjinä. Maiden taloushistorioissa ja talousjournalismin kehityskuluissa on kuitenkin myös eroja. Seuraavaksi kohdistan tarkasteluni tarkemmin talousjournalismin kehityskulkuihin Saksassa ja Suomessa, minkä jälkeen vedän lyhyesti yhteen ja vertailen talousjournalismia kummassakin maassa.

2.2.1 Talousjournalismi Saksassa

Tässä alaluvussa kerron lehdistön ja talousjournalismin kehityksestä Saksasta ja siihen vaikuttaneista historiallisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä. Historialliseen taustaan perehtyminen on paikallaan, sillä se on nykytilanteen pohja ja syventää ymmärrystä nykyisistä ilmiöistä.

Kansallissosialismin varjo, Saksan jako ja miehittäjien valvonta

Kansallissosialistisen hallinnon aikaan viestinnän ohjailusta Saksassa vastasi keskitetysti vuonna 1933 perustettu Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda eli valtakunnallinen kansanvalistus- ja propagandaministeriö. Laki kielsi juutalaisten toimimisen toimittajina, ja myös monia puolue- ja järjestelmäkriittisiä toimittajia pakotettiin luopumaan työstään. Kuten tiedotusvälineiden muutenkin, tuli kansallissosialistisen lehdistön talousuutisten pönkittää kansallissosialistista maailmankuvaa. (von Oelffen 2009, 19–20.)

Toisen maailmansodan ja natsivallan päättymisen jälkeen vuonna 1945 saksalaisen lehdistön tilanne oli 12 vuoden keskitetyn poliittisen ohjauksen ja kontrollin jälkeen huono. Lukijat olivat muuttuneet epäileväisiksi, ja lehdistön oli voitettava uudelleen yleisön luottamus. (Meyn & Tonnemacher 2012, 55.)

Liittoutuneet olivat vuonna 1944 kehittäneet ohjelman angloamerikkalaiselle informaatiopolitiikalle läntisillä miehitysvyöhykkeillä. Ensin kaikki sanomalehtiytykset suljettiin, ja myöhemmin saksalaisia sanomalehtiä alettiin julkaista liittoutuneiden valvonnan alla. Niin sanotun lisenssilehdistön aikana lehtien piti saada miehittäjiltä julkaisulupa, ja miehittäjät julkaisivat vyöhykkeillään myös kukin omaa äänenkannattajaansa. Tarkoituksena oli kasvattaa saksalaiset kansallissosialismista ja militarismista demokratiaan. Koska natsiajalla lehdistössä työskennelleet eivät saaneet enää toimia journalisteinä, tuli uusia toimittajia paljon myös muista ammattiryhmistä. Kullakin miehittäjällä oli oma linjansa, eli lisenssilehdistö ei saanut toimia vapaasti. Vasta 21.9.1949 alkaen kuka tahansa tuomittuja natsseja lukuun ottamatta sai perustaa lehden eikä lehdistölupia enää tarvittu. (Meyn & Tonnemacher 2012, 55–58.)

Toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1949 perustetussa DDR:ssä eli Itä-Saksassa harjoitettiin vastaavaa ohjailua kuin koko Saksassa natsiaikana. Vain ideologia muuttui: DDR:ssä tiedotusvälineiden päätarkoitus oli kerätä suosiota sosialismille. Pieniä paikallisia epäkohtia, kuten ongelmia tavaran-toimituksissa, sai kyllä kritisoida, mutta lehdistöä hallitsi raskas valtion eli Saksan sosialistisen yhte-näisyyspuolueen harjoittama sensuuri. (von Oelffen 2009, 19–20.)

Saksan liittotasavallassa eli Länsi-Saksan puolella talousjournalismin omistus keskittyi toisen maailmansodan jälkeisenä jälleenrakennusaikana. Keskittymiskehitykseen vaikutti liittoutuneiden lehdistöpolitiikka, jonka mukaan saksalaisten lehdistöyritysten tuli toimia ilman valtiollista puuttumista yksityistaloudellisina ja voiton tavoitteluun suuntautuneina organisaatioina. Määrällisesti tarjonta väheni ja yksittäiset toimijat kasvoivat. Nykyään Saksan aikakauslehtimarkkinoita dominoivat 1950-luvulla perustetut suurkustantamot, kuten Heinrich Bauer Verlag, Axel Springer Verlag, Gruner und Jahr ja der Burda Verlag. (von Oelffen 2009, 24–25.)

Kahden talousjärjestelmän yhdistyminen

Vuonna 1990 Saksan jälleenyhdistymisessä yhdistettiin kaksi vuosikymmenten ajan erilaisin periaattein toiminutta talousjärjestelmää. Baerns kirjoittaa, että vuonna 1990 Saksissa, siis entisen Itä-Saksan puolella, ilmestyneen *Sächsische Zeitung* -lehden lukijakyselyssä kävi ilmi selvä tarve tiedolle talousasioista. Toimitus kommentoi: ”Se, jonka täytyy oppia elämään markkinataloudessa, haluaa tietää, miten siinä toimitaan.” Toimitus lupasi ottaa tämän huomioon, mutta tiedon tarpeeseen vastaaminen oli helpommin sanottu kuin tehty, sillä itäsaksalaisten lehtien taloustoimittajat olivat itsekin kasvaneet suunnitelmataloudessa ja siirtymä osaksi Saksan liittotasavaltaa tapahtui nopeasti. (Baerns 1991, 261.) Jälleenyhdistymisen jälkeen itäsaksalainen journalismi mukautui länsimaisen journalismin rakenteisiin ja ammatillisiin normeihin (Weischenberg, Malik & Scholl 2012, 206).

Tässä tutkimuksessa aineistona käyttämäni *Handelsblatt* ilmestyi Länsi-Saksassa, eli se on ollut koko ajan osa läntistä mallia eikä ole joutunut siirtymään siihen. *Handelsblattin* ensimmäinen numero ilmestyi 16.5.1946 Düsseldorfissa. Brittimiehittäjät olivat myöntäneet julkaisulisenssin toimittaja Herbert Grossille, joka oli työskennellyt Yhdysvalloissa talouskirjeenvaihtajana vuoteen 1942 asti. Julkaisulupa salli 10 000 kappaleen painoksen kahdeksansivuista lehteä viikoittain. *Handelsblattin* ensimmäinen päätoimittaja oli talousjournalisti Friedrich Vogel. (60 Jahre Handelsblatt: Meilensteine der Geschichte 8.5.2006.)

1940-luvun lopussa lehti ilmestyi kolmesti viikossa, ja vuonna 1959 sitä alettiin julkaista pörssipäivittäin. *Handelsblattin* yhteydessä alettiin julkaista myös tarkemmin tiettyyn alaan keskittyviä erikoisjulkaisuja, kuten markkinointiin ja myyntiin keskittyvää *absatzwirtschaftia* (perustettu vuonna 1958). Vuonna 1970 *Handelsblatt* osti suurimman kilpailijansa *Industriekurierin*. Vuonna 1971 *Handelsblatt* siirtyi kokonaan kaksi vuotta aiemmin vähemmistöosakkaana mukaan tulleen Verlagsgruppe Georg von Holtzbrinckin kustannettavaksi. (Seit über 65 Jahren Kompetenz in Wirtschaftspublikationen 2017.)

Vuonna 1974 *Handelsblatt* osti *Deutscher Volkswirt* -nimellä vuonna 1926 perustetun *WirtschaftsWoche* -aikakauslehden, jota se julkaisee edelleen. Georg von Holtzbrinckin nimeä kantava taloustoimittajakoulu (Georg von Holtzbrinck-Schule für Wirtschaftsjournalisten) perustettiin vuonna 1988 kouluttamaan toimittajia *Handelsblattin* ja *WirtschaftsWochen* tarpeisiin. (Seit über 65 Jahren Kompetenz in Wirtschaftspublikationen 2017.)

Tylsästä aiheesta yleisen kiinnostuksen kohteeksi

Eckhardt (2002, 21) kirjoittaa saksalaisen talousjournalismin historiasta, että taloutta pidettiin Saksassa varsinkin ennen mutkikkaana ja tylsänä aiheena: ”Miksi muuten lehdet sijoittaisivat talousosan juuri urheilusivujen edelle? Ne pelkäävät, että se jää muuten huomiotta.”

Eckhardtin mukaan talousihmema Saksassa kansalaisten ei tarvinnut olla kiinnostuneita taloudesta. Työpaikat olivat turvattuja, ammattiyhdistykset huolehtivat säännöllisistä palkankorotuksista ja vanhuuden turvaaminen oli valtion vastuulla. Omaisuutta kartutettiin asuntosäästösopimuksilla (Bausparvertrag) ja osakkeita oli vain ”kapitalisteilla” ja ”spekuloijilla”. (Eckhardt 2002, 21.)

Tilanne muuttui Eckhardtin mukaan 1990-luvun alussa, kun suuret turvallisuuspoliittiset teemat oli saatu pois päiväjärjestyksestä Berliinin muurin murtumisen ja kylmän sodan päättymisen jälkeen. Talous ei hoitunutkaan enää helposti omalla painollaan, vaan Saksojen jälleenyhdistyminen ja Euroopan integraatio toivat taloudellisia ongelmia. Veronkorotukset ja työttömyys lisäsivät talousaiheiden näkyvyyttä, ja kun taloudellinen turva vanhuuden varalle ei ollutkaan varma, alkoivat sijoitusmahdollisuudet kiinnostaa kansalaisia. ”Pörssieuforia internet- ja hightech-osakkeita kohtaan teki arvopaperispekulaatiosta salonkikelpoista. Juhlissa puheenaihe numero yksi ei enää ollut Bundesliga, vaan Der Neue Markt”, Eckhard kuvailee tilannetta, jossa teknologiayritysten osakkeet menivät kiinnostavuudessa jopa jalkapallon edelle. (Eckhardt 2002, 22.)

Talousaiheiden suosion myötä Saksassa perustettiin uusia lehtiä ja taloustoimituksia, ja taloustoimittajat alkoivat kirjoittaa aiempaa laajemmalle yleisölle. Kilpailu välineiden välillä teki Eckhardtin (2002, 22) mukaan talousjournalismista nopeampaa, kriittisempää, ymmärrettävämpää ja värikäämpää.

Mastin (2003) mukaan monet pörssilehdet pystyivät vuosien 1998 ja 2000 välillä moninkertaistamaan levikkinsä. Vielä alkuvuodesta 2000 pörssien kurssinousujen yhteydessä taloustiedon tarve nousi, ja erityisesti osaketieto ja -suositukset olivat kysyttyjä. Vuoden 2000 pörssiromahduksen jälkeen suunta kääntyi, kun sanonta ”huonot uutiset ovat hyviä uutisia” ei pätenytäkään pörssilehtien kohdalla. Kilpailu pakotti lehdet erikoistumaan entisestään. (emt., 73.)

Pörssikurssien pudottua kansalaiset olivat kuitenkin yhä kiinnostuneita talousaiheista. Korkean työttömyyden ja taloudellisen epävarmuuden aikana lukijoita eivät enää kiinnostaneet niinkään kaupan- käyntisuositukset ja jutut finanssituotteista. Talouslehtien lukijat halusivat mieluummin laajan aihevalikoiman ja taustoittavia juttuja. (emt., 74.)

Talousjournalismin merkitys on myös Meierin ja Winterbauerin mukaan viime vuosikymmeninä kasvanut jatkuvasti sekä toimituksissa että vastaanottajien keskuudessa. Osakekauppakulttuurin muodostuminen 1990-luvulla sai tavalliset ihmiset perehtymään talouslehtiin, ja talousjournalismin arvostuksen kasvu kasvatti tarjontaa. Kun 2000-luvun parina ensimmäisenä vuonna markkinoille ilmestyi uusia talouslehtiä sekä tv- ja radio-ohjelmia, yritykset ja erityisesti pankit mainostivat mielellään talousohjelmien yhteydessä. Myös päivälehdet perustivat rahamaailmaa käsitteleviä erikoissivuja. Talousjournalismin suuntaaminen aiempaa laajemmalle lukijakunnalle teki jutuista sekä konkreettisesti että kuvainnollisesti värikkäämpiä ja informoivasta talousjournalismista siirryttiin kohti tulkitsevaa. (Meier & Winterbauer 2008, 10–11.)

Yhdysvaltojen subprime-kriisistä vuonna 2007 alkaneen ja sen jälkeen maailmalle levinneen finanssikriisin alun jälkeen laajalle yleisölle suunnatun talousjournalismin käytetyimpiin otsikoihin kuului Meierin ja Winterbauerin mukaan kysymys ”Kuinka turvassa rahani ovat?” He huomauttavat myös, että esimerkiksi talousaikakauslehti *WirtschaftsWoche*n päätoimittaja Roland Tichy oli varoittanut jo 20.8.2007 pääkirjoituksessaan siitä, että pankit olivat ottaneet liikaa riskejä. Yksittäisten viestinten varoitukset jäivät kuitenkin vaille vaikutusta, ja finanssikriisi iski myös Saksaan. Talousviestimillä riitti käsiteltävää. (Meier & Winterbauer 2008, 12.)

Meierin ja Winterbauerin kyselyyn vastanneiden ja heidän haastattelemiensa asiantuntijoiden mukaan finanssikriisi oli taloustoimituksille kuin syyskuun 11. päivän terrori-isku vuonna 2001 uutistoimituksille. Päätoimittajat kertovat, että toimituksissa koottiin tiimejä keskittymään kriisistä raportointiin ja työvuorot menivät uusiksi. Yhdysvaltalaisen Lehman Brothers -pankin konkurssi oli taloustoimituksissa yllätys, mutta sen jälkeen aiheeseen keskityttiin huolella ja se sai laajaa näkyvyyttä myös muissa kuin talousviestimissä. (Meier & Winterbauer 2008, 15–16.)

Nykyään myös internetillä on merkittävä rooli talousjournalismin julkaisualustana. Dogruelin, Reineckin ja Beckin haastattelemissa online-taloustoimitusten päälliköistä osa sanoi, että online-puolella ”populaarimmat” talousaiheet ovat enemmän esillä kuin painetussa lehdessä lukijoiden houkuttelemiseksi. Myös kommentteilla ja mielipidekirjoituksilla on heidän mukaansa online-versiossa vahvempi rooli kuin painetussa lehdessä, sillä niille on internet-sivuilla enemmän tilaa. Kokonaisuudessaan vastaajat pitivät talousjournalismia painetussa ja verkkolehdeissä periaatteiltaan samanlaisena. (Dogruel, Reineck & Beck 2010, 245.)

2.2.2 Talousjournalismi Suomessa

Tässä alaluvussa käsittelemme talousjournalismin historiaa ja erityispiirteitä Suomessa. Keskityn erityisesti lehdistöön ja *Kauppalehteen*, jonka juttuja käytän tutkielmani aineistona, mutta käsittelem myös muiden viestintien talousjournalismin kehitystä.

Talouslehtiä perustetaan, päivälehdissä vähän taloutta

Suomenkielisten osuuden kasvu talous- ja liike-elämässä 1800-luvun lopulla herätti tarpeen käsitellä talousasioita lehdistössä aiempaa laajemmin. Ensimmäinen talousuutiset omaksi kokonaisuudekseen erottanut suomenkielinen lehti oli *Keski-Suomi*, joka perusti vuonna 1889 *Suomen Kauppalehti*-nimisen liitteen, joka ilmestyi vuoden ajan. (Huovila 2003, 18.)

Suomen Liikemies-Yhdistyksen perustaman ja kustantaman *Kauppalehden* ensimmäinen numero ilmestyi joulukuussa 1898. Silloin suomalainen lehdistö ei juurikaan käsitellyt talousaiheita. Mikkonen (1998, 66) kirjoittaa: ”Liikemies-Yhdistys perusti lehden ’Suomen liikemiesten äänenkannattajaksi’, selostamaan liike-elämän toimintaa, kauppaa ja merenkulkua sekä eri elinkeinohaaroja Suomessa ja ulkomailla, erityisesti niissä maissa, joiden kanssa Suomi kävi kauppaa.” 1900-luvun alussa Suomessa perustettiin myös useita tietyille ammattiryhmille suunnattuja talouden erityisalojen lehtiä. *Kauppalehti* oli tässä aktiivinen ja perusti esimerkiksi kaupunkien ja asutuskeskusten kauppiaille suunnatun *Vähittäiskauppias*-lehden vuonna 1916. (Huovila 2003, 21.)

Merkittävä ruotsinkielinen yleistalouslehti oli Amos Anderssonin vuonna 1906 perustama *Mercator*. Anderson julkaisi *Mercatorista* myös saksan-, englannin-, ranskan- ja venäjänkielisiä painoksia tehdäkseen Suomen talouselämää tunnetuksi Euroopassa. (Huovila 2003, 22.)

Kauppalehti ilmestyi aluksi kerran viikossa. Vuonna 1907 sitä kustantamaan perustettiin Kauppalehti Osakeyhtiö, ja vuosina 1909–1919 lehti ilmestyi aikakauslehtenä. Alkuaikoina *Kauppalehdessä* oli vain vähän lehden oman toimituksen kirjoittamia juttuja. Lyhyiden uutisten lisäksi julkaistiin säädöksiä ja markkinatietoja sekä referoitiin ulkomaisia lehtiä. (Mikkonen 1998, 66–70.) Protestilistaa eli listaa yrityksistä, joilla on maksamattomia laskuja tai velkoja, *Kauppalehti* alkoi julkaista vuonna 1905 (Huovila 2003, 37).

Vuonna 1919 sanomalehdeksi palatessaan *Kauppalehti* alkoi ilmestyä kuudesti viikossa iltapäivälehtenä. 1930-luvulla *Kauppalehdessä* vähennettiin päätoimittaja Einar Inkeröisen johdolla sellaisten

juttujen määrää, joita julkaistiin muissa yleislehdissä ja keskityttiin omiin juttuihin ja talouteen. Lehti oli poliittisesti puolueeton, mutta sen linjana oli puolustaa talouselämän ja liiketoiminnan vapautta. (Huovila 2003, 24–25.) Vuonna 1957 *Kauppalehden* päätoimittajaksi tullut Pentti Poukka halusi vuorostaan laajentaa lehden aihevalikoimaa yleisen uutistarjonnan puolelle ja tehdä *Kauppalehdestä Iltä-Sanomien* kilpailijan, ”iltapäivän laatulehden”. Vuonna 1958 *Kauppalehti* myytiin Oy Uudelle Suomelle. (Huovila 2003, 67.)

Suomen itsenäisyyden alkuvuosina talousjournalismi oli ollut lähinnä pörssijournalismia. *Helsingin Sanomat* palkkasi ensimmäisen taloustoimittajan 1930-luvun lopulla. 50-luvullakin *Helsingin Sanomien* taloustoimituksessa työskenteli vain kaksi henkilöä. Varsinainen talousjournalismin edistäminen alkoi *Helsingin Sanomissa* vasta, kun Aatos Erkosta tuli vuonna 1965 Sanoma Oy:n toimitusjohtaja. Vuonna 1972 *Helsingin Sanomat* perusti Taloustiistai-erikoissivut, jotka taustoittivat talousaiheita tavallista laajemmin. *Uusi Suomi* puolestaan alkoi julkaista talousjuttuja sunnuntaisviikkoillaan. HS:n Taloustiistai ilmestyi vuoteen 1997 asti, jolloin sen korvasi sunnuntain teemaliite Talous & Työ. (Mikkonen 1998, 36–45.)

Vuonna 1938 alkoi ilmestyä suomenkielinen yleisluontoinen talousaikakauslehti *Talouselämä*, jonka pääomistaja oli Ulkomaankauppaliitto (Huovila 2003, 26–27). 1960-luvulla lehden näkökulma muuttui kansantaloudellisesta yritystaloudelliseksi (Huovila 2003, 65–66).

Talousjournalismi on muuttunut ajan hengen mukana

Toista maailmansotaa seurasi Euroopassa nopea talouskasvu ja uusien talouslehtien perustaminen, toisaalta myös vanhojen yhdistyminen. Britanniassa *Financial Times* ja *Financial News* yhdistyivät vuonna 1945, Saksassa perustettiin *Handelsblatt* vuonna 1946 ja Ruotsissa *Veckans Affärer* vuonna 1965. Suomessa sotien jälkeen alkoi 1990-luvun lamaan asti kestänyt talouskasvu. Vuosina 1951–1981 perustettiin 17 uutta talousalan ammattilehteä. (Huovila 2003, 62–64.)

Huovilan mukaan sotien jälkeisessä Suomessa talousjournalismi muun journalismin tapaan kunnioitti auktoriteetteja eikä arvostellut poliitikkoja, virkamiehiä tai talouden päättäjiä. Esimerkiksi yritysten vuosikertomuksia kyllä lyhennettiin, mutta jutut kirjoitettiin yritysten ehdoilla ilman omaa tiedonhankintaa tai johtopäätöksiä. (Huovila 2003, 69.)

Hujanen kirjoittaa artikkelissaan ”Avauksia talousjournalismin kritiikkiin” (1990) Tampereella 24.11.1989 pidetystä talousjournalismin kritiikkiseminaarista ja referoi siellä pidettyjä puheenvuoroja. Hänen mukaansa taloustoimittaja Heikki Karkkolainen arvioi seminaarissa, että talousjournalismia voidaan alkaa varovasti pitää kriittisenä journalismina vasta 1970-luvulta alkaen. Samassa tilaisuudessa myös Stig H. Hästö sijoitti kehityksen samaan ajankohtaan ja piti käännekohtana 1970-luvun alun keskustelua Suomen ja EEC:n välisestä vapaakauppasopimuksesta. Karkkolaisen mukaan journalismi on Suomessa kehittynyt yhteydessä kansallisiin projekteihin, kuten itsenäistymiseen, kielitaisteluun ja uuden idänpolitiikan vakiinnuttamiseen toisen maailmansodan jälkeen tai metsäteollisuuden aseman turvaamiseen. Hänen mukaansa itsenäiselle talousjournalismille ei ollut tilaa, ja siksi talousjournalismi pääsi aloittamaan omaksi lajikseen eriytymisen vasta sotakorvauksien ja säännöstelyn jälkeen 1950-luvun lopulla. (Hujanen 1990, 47–48.)

Taloustoimittajat ry:ksi nimensä myöhemmin muuttanut Taloustoimittajain kerho perustettiin vuonna 1948 (Mikkonen 1998, 117 ja 127). 1950-luvun alkupuolella talousuutiset julkaistiin sanomalehdissä vielä sekaisin muiden uutisten kanssa, mutta vuosikymmenen lopulla suurimpiin lehtiin ilmestyivät kauppaosasto-vinjetit (Majapuro 2006, 13).

1960-luvulla talousjournalismi erkani omaksi lohkokseen ja taloustoimittajia palkattiin lehtiin lisää (Majapuro 2006, 15). Mikkosen (1998, 8) mukaan nykymuotoisen analysoivan, kriittisen ja itsenäisen talousjournalismin nouseminen jaloilleen alkoi 1960-luvun loppupuolella.

1960-luvulla alkaneeseen yhteiskunnan rakennemuutokseen maalta kaupunkeihin muuttoineen liittyi talouselämän kasvaminen ja monipuolistuminen. Tämä kasvatti tiedotusvälineissä kiinnostusta talousaiheita kohtaan ja taloustoimittajien määrää. Monissa lehdissä kotimaantoimitus eriytyi eri osastoiksi 1960-luvulla, ja 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa lehdissä alkoi ilmestyä erillisiä taloussivuja palstojen ohella. (Huovila 2003, 78–79.) 1970-luvulla talousjuttujen määrä lisääntyi edelleen. Aiheita riitti talouspolitiikan muutoksista öljykriisiin ja kansainvälisen valuuttajärjestelmän järkkymiseen. (Majapuro 2006, 17–19.)

Vasemmistolaisessa ajattelussa yksityinen yritystoiminta nähtiin kielteisenä, joten yritystalouden sijaan lehdissä kirjoitettiin makro- ja maailmantaloudesta. Huovilan mukaan 1960- ja 1970-luvuilla päivälehtien talousjutuissa korostuivat julkistalous ja yleinen talouspolitiikka. *Kauppaliedessä* julkinen puoli oli kuitenkin vain vähän esillä, ja lehti keskittyi talouteen ja yrityksiin. (Huovila 2003, 85, 89 ja 99.)

Vuonna 1966 *Kauppalehdestä* oli tullut viisipäiväinen aamupäivälehti, joka jaettiin aamun postikannossa. Samalla yleisuutisointia oli vähennetty ja painotus oli siirtynyt taas enemmän talousjuttuihin (Huovila 2003, 68). Vuonna 1964 päätoimittajana aloittaneen Reino Vaurasteen aikana *Kauppalehti* aloitti myös etusivunsa myymisen mainostilaksi (Mikkonen 1998, 70–71). Päätoimittajana vuonna 1977 aloittanut Arto Tuominen puolestaan linjasi, että *Kauppalehden* rooli ei enää ollut olla elinkeinoelämän äänenkannattaja vaan ”ärhäkkä keskustelun herättäjä ja uutisten kaivaja”. (Huovila 2003, 113.)

Mikkosen mukaan yritysten päättyneestä tilivuodesta kertovista tasejutuista tuli taloussivujen vakiomateriaalia sotien jälkeen. Yritykset eivät kuitenkaan kertoneet suoraan tuloksiaan, vaan taloustoimittajat joutuivat kiinnostavia tietoja löytääkseen yhdistelemään lukuja itse ja keräämään niitä yhtiökokouksista. Liikesalaisuuksia oli paljon, esimerkiksi yhtiön todellinen tulos ja omistussuhteet. ”Suomalaisyhtiöiden vuosikertomukset salasivat 1960-luvun lopulla usein enemmän kuin kertoivat”, Mikkonen kirjoittaa. *Helsingin Sanomat* järjesti vuonna 1969 ensimmäisen vuosikertomuskilpailun kannustaakseen yhtiöitä laatimaan informatiivisempia vuosikertomuksia. Vuonna 1974 tuli voimaan kirjanpitolaki, jonka vaatimat muodot tekivät tuloslaskelmasta ja taseesta aiempaa havainnollisempia. Yritykset alkoivat vähitellen kertoa enemmänkin kuin lain vaatiman minimin verran, ja vähitellen voitoista ja tappioista puhumisesta tuli luontevaa eikä sitä enää pidetty yritysvihamielisenä. (Mikkonen 1998, 134–143.) Uusi osakeyhtiölaki alkoi 1980-luvulla ensimmäistä kertaa vaatia yhtiöiltä konsernitilinpäätöksen laatimista. Mikkosen mukaan lainsäädännön kehitys, pörssin ohjeet ja EU-harmonisointi ovat vähitellen selkeyttäneet tuloslaskelmia niin, ettei niitä enää tarvitse oikeista analyyseissä. (emt. 152.)

1980-luvulla talous kasvoi vauhdilla ja sanomalehdet seurasivat tiiviisti rahamarkkinoita. Talousjournalismin määrä Suomessa kasvoi voimakkaasti ja niin päivälehtien talousosastoilla kuin *Kauppalehdessäkin* painottuivat rahajutut. (Huovila 2003, 115 ja 120.)

Huovilan analysoimissa päivälehdissä (*Uusi Suomi*, *Turun Sanomat*, *Keskisuomalainen*, *Savon Sanomat* ja *Kaleva*) taloustoimittajien määrä kaksinkertaistui vuosien 1974 ja 1988 välillä 10:stä 20:een. *Kauppalehdessä* toimittajamäärä seitsenkertaistui seitsemästä 50:een vuosina 1977–1988, ja *Talouselämässä* toimituksen koko kasvoi kahdeksasta 32:een. Toimittajamäärältään se oli 1980-luvulla Suomen suurin aikakauslehti. (Huovila 2003, 109 ja 112.)

Huovilan (2003, 133) mukaan ”suomalaista journalismia on syytetty kritiikkittömyydestä nousukauden huumaa kohtaan.” Mikkosen (1998, 32) haastattelemista taloustoimittajista moni oli pettynyt siihen, ettei 1980-luvulla ymmärtänyt kuplatalouden mittasuhteita ja seurauksia, kuten eivät tosin useimmat poliitikot ja ekonomistitkaan.

Merkittävä muutos suomalaisessa talousjournalismissa on ollut kansainvälistyminen siitä alkaen, kun Suomen markkinat 1980-luvulta lähtien kansainvälistyivät. Talousjournalismi on toki seurannut muun maailman tapahtumia aiemminkin, mutta globaalin talouden painoarvo on kasvanut. Samalla lukijoiden kielitaito ja internetin vaikutus tiedonkulkuun yli valtionrajojen tekevät myös talousjournalismia tuottavien tiedostusvälineiden kilpailusta kansainvälistä. (Uskali 2005, 49.) Toisaalta Uskali (2005, 53) haastattelemat kotimaisten talouslehtien päätoimittajat arvioivat, että tarve suomalaiselle talousmedialle säilyy, sillä Suomen asiat eivät juuri ylitä uutiskynnystä kansainvälisissä medioissa.

Huovilan (2003, 177) mukaan journalismin eriytyminen vahvisti 1990-luvulla talousjournalismin asemaa. Televisiossa perustettiin A-Plus ja sekä Yleisradion että MTV3:n talousuutislähettykset. *Helsingin Sanomat* aloitti uusien Rahasivujen julkaisemisen vuonna 1993. (Huovila 2003, 177.) Vuonna 1997 ilmestymisensä aloittanut *Taloussanomat* lopetti *Kauppalehden* monopoliaseman päivittäin ilmestyvänä taloussanomalehtenä (Mikkonen 1998, 99–100).

Huovilan mukaan raha oli vuonna 2002 edelleen talousuutisten yleisin aihe, erityisesti taloussivuilla. Julkisen talouden käsittely taas oli siirtynyt päivälehdissä muille osastoille, kotimaan ja politiikan sivuille. Huovila kysyy, eikö julkistaloudenkin olisi kuitenkin tultava asiantuntevien taloustoimittajien käsittelemäksi taloussivuilla. Raha oli suurin aihepiiri myös television talousuutisissa sekä *Kauppalehdessä* ja *Taloussanomissa*. Näistä kahdesta taloussanomalehdestä Huovila kuvaa *Kauppalehteä* konservatiivisemmaksi, positiivisemmaksi ja ammatillisemmaksi ja *Taloussanomian* uutismaisemmaksi, kriittisemmäksi ja hivenen aggressiivisemmaksi. Hän perustelee arviotaan sillä, että *Taloussanomat* käyttää otsikossaan negatiivisia kuvia, kuten romahtamista, uhkaamista ja taantumista, kun taas *Kauppalehdessä* tyypillisiä sanavalintoja ovat kasvaminen, piristyminen ja elpyminen. *Kauppalehden* määrittelemistä ammatilliseksi Huovila perustelee sillä, että lehti ”käsittelee asioita perinteisellä tavalla”, kun taas *Taloussanomissa* on haastajan aggressiivisuutta. Tämän tarkemmin Huovila ei kirjassaan avaa sitä, mihin hänen arvionsa perustuvat. Esimerkiksi *Kauppalehden* ammatillisuutta hän ei selitä muulla kuin konservatiivisuudella, ja myös *Taloussanomien* uutismaisuus jää vaille konkreettista määritelmää. (Huovila 2003, 190–196.)

Internet kilpailee, mutta tiedolle riittää kysyntää

1990-luvulta alkaen internet on vaikuttanut journalismin kehitykseen. Talouslehdet olivat nopeasti mukana nettimaailmassa, joka mahdollisti esimerkiksi pörssikurssien, korkojen ja valuuttakurssien näyttämisen reaaliajassa. *Kauppalehti* avasi internet-sivut vuonna 1996, *Taloussanomien* heti lehden perustamisen yhteydessä 1997 ja myös *Talouselämä* vuonna 1997. (Huovila 2003, 183–184.)

Hurmeranta arvioi vuonna 2012, että vaikka internet on lisännyt kilpailua, voi talousmedia luottaa talousinformaation kysynnän varmuuteen. Mahdollisuus saada informaatio verkosta suoraan ilman perinteisiä talousmedioita muuttaa median roolia entistä analyyttisemmän sisällön tuottamiseen. (Hurmeranta 2012, 66.)

Vuonna 2008 finanssikriisi toisaalta vei mainostuloja talouslehdiltä siinä missä muiltakin medioilta, mutta toisaalta kriisi lisäsi taloustiedon tarvetta, joten levikit pitivät. *Kauppalehden* levikkiä kasvatti samoihin aikoihin myös *Taloussanomien* painetun version lopettaminen vuonna 2007. (Hurmeranta 2012, 69.)

2.2.3 Yhteenvedoa talousjournalismista Suomessa ja Saksassa ja nykytilannetta

Talousjournalismin kehityskulku on Suomessa ja Saksassa noudatellut osin samoja linjoja, mutta erot maiden historiassa laajemmin näkyvät myös talousjournalismin historiassa. Suomessa talousjournalismin kehityskaari kohti nykytilannetta hahmottuu 1800-luvun lopulta alkaneena jatkumona. Saksassa taas kaikki lehdistö oli kansallissosialismin aikana tiukan poliittisen kontrollin alla, ja toisen maailmansodan jälkeenkin toipuminen otti aikansa. Itä-Saksassa poliittinen kontrolli jatkui, vaikka ideologia vaihtui, ja lännessäkin sanomalehden julkaisemiseen tarvittiin aluksi lisenssi miehittäjiltä. Suomessakaan talousjournalismi ei ehkä pitkään aikaan täyttänyt nykyisiä kriittisen journalismin tuntomerkkejä, mutta lehdistö ei myöskään ollut suoraan vallanpitäjien alaisuudessa.

Sotien jälkeen sekä Suomen että Länsi-Saksan taloudet kasvoivat, mutta 1990-luku oli molemmissa maissa talouden näkökulmasta käännekohta. Suomeen iski 1980-luvun nousukauden jälkeen syvä lama, ja Saksassa jälleenyhdistyminen vuonna 1990 merkitsi kahden erilaisen talousjärjestelmän yhdistämistä eikä talous porskuttanutkaan enää totutun helposti. Myös journalismissa Itä-Saksan oli yhtäkkiä mukauduttava läntiseen malliin.

Berliinin muurin murtumisen ja sitä seuranneen myllerryksen jälkeen talousjournalismissa on Suomen ja Saksan välillä yhä enemmän yhtäläisyyksiä. Taloudellisesti maiden yhteys on tiivistynyt, sillä kauppasuhteiden lisäksi niitä yhdistävät nykyään Euroopan unionin jäsenyys ja yhteisvaluutta euro. Talousjournalismilla on siis Suomessa ja Saksassa paitsi samankaltaisia, myös paljon täysin samoja aiheita käsiteltävänä.

Samalla tiedonkulkukin on kansainvälistynyt. Internetin kautta esimerkiksi suomalaiset ja saksalaiset tiedotusvälineet voivat aiempaa enemmän jopa kilpailla samoista lukijoista. Käytännössä sekä suomalaisille että saksalaisille talousmedioille todennäköisesti pahimpia ulkomaisia kilpailijoita ovat kielisyistä englanninkieliset välineet.

Talouden alalla internetin mahdollistama reaaliaikaisuus on erityisen merkityksellistä, sillä kaupanteossa mahdollisimman ajantasaisella tiedolla voi olla hyvinkin suuri merkitys. Pörssi- ja valuuttakurssien ja korkojen seurannan lisäksi talousalalla tarvitaan muutakin tietoa. Hurmeranta kysyi eurooppalaisille talouslehdille vuonna 2008 tekemässään kyselyssä, onko taloustiedon tarve viiden viime vuoden aikana muuttunut. Tuloksena oli, että talousinformaatiota tarvitaan aiempaa enemmän, nopeammin, analyttisemmin ja kansainvälisemmin. Toimintaympäristön muutoksessa lukijat tarvitsevat talouslehdiltä ”asiantuntija-apua enemmän kuin koskaan”. (Hurmeranta 2012, 93.)

Yksi kiinnostava ja jopa yllättävä yksityiskohta suomalaisen ja saksalaisen talousjournalismin historiassa on, että molempien aineistooni kuuluvien lehtien, *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* toiminnan alkuvaiheisiin liittyi myös tarkemmin rajatulle kohderyhmälle suunnattujen talouden erikoisalakaisujen perustaminen. Molempien kustantajat julkaisevat nykyäänkin myös muita talousalan lehtiä. Talousjournalismin rakenteisiin kuuluu siis sekä Suomessa että Saksassa se, että sama kustantaja julkaisee useita hieman eri tavoin profiloituja talouslehtiä.

Esittelen tutkimusaineistonani olevat *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* tarkemmin luvussa kolme. Sitä ennen käsittelen aiemman kirjallisuuden kautta maahanmuuton ja toiseuden esittämistä mediassa ja vuoden 2015 pakolaiskriisiä.

Kuten edellä kirjoittamastani on käynyt ilmi, talousjournalismin tyypillisiin aiheisiin ovat hieman vaihtelevin painoituksin kuuluneet esimerkiksi julkinen ja yksityinen talous, yritysten tulokset – silloinkin, kun tietoja niistä on ollut vaikea saada – raha ja sijoittaminen. Sen sijaan maahanmuutto,

pakolaiset ja turvapaikanhakijat eivät lähtökohtaisesti kuulu tyypillisimpiin talousjournalismin aiheisiin. Siksi siirryn seuraavaksi kirjallisuuteen, joka koskee maahanmuuttoaiheiden käsittelyä tiedotusvälineissä yleisesti.

2.3 Maahanmuutto ja toiseus mediassa

Koska tutkin turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsitteleviä juttuja, on paikallaan luoda katsaus siihen, mitä aiemmin on kirjoitettu pakolaisten ja muidenkin maahanmuuttajien esittämisestä tiedotusvälineissä. Karina Horsti käsittelee väitöskirjassaan monikulttuurisuuden ja turvapaikanhakijoiden esittämistä journalismissa. Journalismin kenttä on keskeinen etnisyyden tuottamisen paikka, jonka merkitystä korostaa kantasuomalaisten ja etnisten vähemmistöjen suorien kontaktien vähäisyys ja pitkä sosiaalinen etäisyys (Horsti 2005, 33).

Bauman kuvaa sosiaalista etäisyyttä jatkumoksi, jolla lähimpänä ovat ne ihmiset, joiden kanssa yksilö on kasvokkain vuorovaikutuksessa. Sosiaalinen etäisyys kasvaa sitä suuremmaksi, mitä vähäisempää sosiaalinen kanssakäyminen on. Kyse ei ole välttämättä suoraan määrän vähenemisestä, vaan myös kanssakäymisen laadulla on merkitystä. Mitä pidempi sosiaalinen etäisyys toisesta ihmisestä on, sitä enemmän tieto hänestä perustuu henkilökohtaisen kokemuksen sijaan tyypittelyyn, ihmisten luokitteluun jonkin yksittäisen ominaisuuden perusteella. (Bauman 1990, 51.)

Journalismin keskeistä asemaa etnisyyden tuottamisessa korostaa Horstin mukaan se, että ”suomalaisten suorat kontaktit ’etnisiin vähemmistöihin’ ovat vähäisiä. Esimerkiksi valtaosa suomalaisista on tietoisia turvapaikanhakijoiden olemassaolosta vain median välityksellä.” (Horsti 2005, 33.)

Turvapaikanhakijoiden määrän suuri kasvu vuonna 2015 lienee muuttanut tilannetta niin, että aiempaa useampi suomalainen on kohdannut turvapaikanhakijoita myös henkilökohtaisesti. Silti ei ole syytä epäillä tiedotusvälineiden roolin suurta merkitystä käsitysten muodostumisessa. Kuten Bauman (1990, 52) kirjoittaa, fyysinen ja henkinen läheisyys eivät välttämättä kulje käsi kädessä. Bauman käyttää esimerkkinä elämistä kaupungissa: suuri määrä ihmisiä on jatkuvasti fyysisesti lähellä toisiaan ilman henkistä sidettä, johon liittyvät yhteenkuuluvuuden tunne ja empatia.

Identiteetit rakentuvat aina suhteessa johonkin toiseen. Suomalainen tai eurooppalainen identiteetti muotoutuu suhteessa esimerkiksi turvapaikanhakijaan, joka nähdään vieraaksi. Valtaväestön

edustama suomalaisuus rakentuu normina, josta turvapaikanhakija poikkeaa. (Horsti 2005, 70.) Ihmisten tyypittelyssä erilaisiin ryhmiin keskeisin jako on Baumanin mukaan ero ”meidän” ja ”heidän” välillä. ”Me” eli oma sisäryhmä on luotettava ja turvallinen, sillä ihminen ymmärtää, mitä sen sisällä tapahtuu ja tuntee kuuluvansa joukkoon. ”He” taas on ulkoryhmä, johon ihminen itse ei joko voi tai halua kuulua. Hän ei ymmärrä ulkoryhmän käyttäytymistä eikä osaa ennustaa sen toimintaa, mikä tekee ”heistä” pelottavia. Ryhmien olemassaolo perustuu molemminpuoliseen vastakkainasetteluun, eli voidakseen tuntee kuuluvansa ”meihin” on kyettävä erottamaan ”me” jostakin, ”heistä”. Sisäryhmä siis tarvitsee ulkoryhmää. (Bauman 1990, 53–54.)

Bauman kutsuu ”meidän” ja ”heidän” välisen mustavalkoisen jaon koettelihoita muukalaisiksi. Koska sisäryhmä ja ulkoryhmä eivät todellisuudessa olekaan täysin vastakkaisia, väliin jää harmaa alue, jolla ihmiset eivät kuulu yksiselitteisesti kumpaankaan ryhmistä. Tilanne koetaan uhkaavaksi, koska se vaikeuttaa suhtautumista. ”Vihollisten kanssa me riitelemme, ystäväistä me pidämme ja autamme heitä – mutta entäpä jos ihmiset eivät ole kumpiakaan? Tai jos he ovatkin molempia?” Selkeän rajan rikkojat ovat Baumanin mukaan kuin rikkaruohoja, joita voidaan luonnossa pitää kauniina kukkina, mutta jotka halutaan kitkeä pois, kun ne tunkeutuvat puutarhan puolelle, hävittävät puutarhan ja villin luonnon rajan. (Bauman 1990, 70–76)

Ennen pukeutumisen perusteella saattoi erottaa rikkaat köyhistä tai muualta tulleet paikallisista (Bauman 1990, 82). Nykyään samanlaisiin muotivaatteisiin kaikkialla pukeutuvien ihmisten vaatetus ei yleensä kerro yhtä paljon, mutta esimerkiksi etnisestä taustasta voi toki usein saada viitteitä ulkonäön perusteella.

Koska turvapaikanhakijoiden määrän kasvu fyysisesti lähellä ei välttämättä tarkoita sosiaalisen etäisyyden lyhenemistä ainakaan kovin paljon, suhde voi olla yhä hyvin mediavälitteinen. Sillä, miten turvapaikanhakijoista ja pakolaisista puhutaan tiedotusvälineissä, on siis yhä vaikutusta siihen, millainen mielikuva heistä muodostuu, kun ”he” tulevat lähelle ”meitä”.

2.3.1 Taustaa maahanmuutosta Suomessa ja Saksassa

Toiseus ei Raittilan (2004) mukaan yhtäläisyyksistä huolimatta ilmene Suomessa samalla tavalla kuin esimerkiksi entisissä siirtomaavaloissa. ”Länsi-Euroopan maihin verrattuna kokemuksemme joukkomittaisesta maahanmuutosta ja muualta tulleista siirtotyöläisistä ovat ohuet. ’Lännen’ toiseuden

diskurssit ovat tulleet osaksi suomalaista kulttuuria välittyneemmin, ne ovat vähemmän itse koettuja kuin esimerkiksi Britanniassa.” (emt. 33.) Tässä suhteessa tilanne on erilainen Saksassa, erityisesti entisen Länsi-Saksan puolella, johon on jo vuosikymmeniä sitten tullut töihin Gastarbeitereita eli vierastyöläisiä, joista moni on myös jäänyt maahan.

Vierastyöläisinä saapui Länsi-Saksaan vuosina 1955–1973 noin 14 miljoonaa ihmistä, joista noin 11 miljoonaa palasi kotimaihinsa (Meier-Braun 2015, 10). Myös Itä-Saksa otti vastaan vierastyöläisiä. Vuonna 1989 DDR:n väestöstä oli ulkomaalaisia kuitenkin tilastojen mukaan vain hieman alle 1,2 prosenttia, joista puolet oli hallituksen sopimusten perusteella maahan työvoimaksi tulleita. Suurin osa heistä oli vietnamilaisia. Saksojen jälleenyhdistymisen jälkeen suuri joukko itäsaksalaisia muutti länteen. Nykyään Itä-Saksan alueella väestöstä vain 5 prosenttia on ulkomaalaistaustaisia. Sen sijaan äärioikeistolaisten rikkomusten määrä ja äärioikeistolaisten puolueiden kannatus on suurinta Saksan itäisissä osavaltioissa. (emt. 30–32.)

Virallisesti Saksa ei pitkään aikaan pitänyt itseään maahanmuuttomaana. Vaikka maahan saapui paljon työvoimaa muista maista, Gastarbeitereita pidettiin nimenomaan työvoimana, joka asuu maassa väliaikaisesti, ei varsinaisina maahanmuuttajina. Maahanmuuttopolitiikan sijaan tehtiin työvoimapolitiikkaa. Hallitus totesi vasta vuonna 1999 virallisesti, että Saksasta on jo kauan sitten tullut maahanmuuttomaa. (emt. 35–36.)

Turvapaikanhakijatkaan eivät ole Saksassa uusi ilmiö. Jo 1990-luvun alussa Saksa sai käsiteltäväkseen puoli miljoonaa turvapaikkahakemusta. Meier-Braunin mukaan Stuttgartin kaupunki otti Jugoslaviasta vastaan enemmän pakolaisia kuin koko Iso-Britannia. (emt. 10.)

Suomessa siirtolaisuus oli pitkään lähinnä maastamuuttoa, usein töihin Ruotsiin. 1990-luvun alussa ensimmäisten somalialaisten turvapaikanhakijoiden saapuminen nosti maahanmuuton yleiseen keskusteluun. (Horsti & Pellander 2015, 753.) Keskustelua käytiin lähinnä turvapaikanhakijoista, vaikka he olivat vain pieni osa maahanmuuttajista. Horstin ja Pellanderin (2015, 754) mukaan poliitikot ja tiedotusvälineet alkoivat puhua myös esimerkiksi työperäisestä maahanmuutosta, perheenyhdistämisestä ja kotouttamisesta vasta vuosituhannen vaihduttua. (Horsti & Pellander 2015, 754.)

Suomessa ulkomaan kansalaisia oli vuonna 2014 noin 220 000, eli 4 prosenttia väestöstä. Ulkomaalaistaustaisia eli henkilöitä, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syn-

tynyt ulkomailla, oli noin 320 000, eli 5,9 prosenttia väestöstä. Määrät ovat 1990-luvun alusta kasvaneet vähitellen. Ulkomaan kansalaisista ja ulkomaalaistaustaisista yli puolet asui Uudenmaan maakunnassa. (Tilastokeskus 2017.)

Meier-Braunin mukaan ulkomaalaisten määrä Saksassa oli vuoden 2014 lopussa laskentatavasta riippuen 8,2 tai 6,8 miljoonaa. OECD-maista, eli rikkaista teollisuusmaista, Saksa on Yhdysvaltojen jälkeen suosituin maahanmuuttomaa. Saksan väestöstä 16,5 miljoonalla on maahanmuuttajatausta, eli joko he itse tai heidän vanhempansa ovat tai ovat olleet muun maan kuin Saksan kansalaisia. He muodostavat väestöstä 20,5 prosenttia. Suurin osa Saksan ulkomaalaistaustaisesta väestöstä asuu entisen Länsi-Saksan ja Berliinin alueella. (Meier-Braun 2015, 13–16.)

2.3.2 Aiemmin tutkittua suomalaisesta turvapaikanhakijauutisoinnista

Horsti tarkasteli osana tutkimustaan STT:n vuoden 2002 uutisia turvapaikanhakijoihin liittyvistä aiheista. STT:n uutisia aiheista kertyi vuoden aikana 237, ja suurin osa niistä oli lyhyitä perusuutisia. Turvapaikanhakijoihin liittyvä ulkomaan uutisointi painottuu Horstin aineistossa Eurooppaan, eivätkä maailman suurimmat turvapaikanhakijoiden vastaanottajat, lähtöalueiden lähellä sijaitsevat kehitysmaat, ole esillä. (Horsti 2005, 95–99.) Horsti (emt. 105) toteaa myös, että siirtolaisuus ja pakolaisuus menevät journalismin kielenkäytössä usein sekaisin.

Kotimaan osastolla turvapaikanhakijoista uutisoitiin erityisesti silloin, kun Suomeen saapui uusi turvapaikanhakijoiden ryhmä. Juttuja hallitsi paria kansalaisjärjestölähtöistä aihetta lukuun ottamatta viranomaisnäkökulma, eivätkä turvapaikanhakijat päässeet itse ääneen. Vuoden 2002 merkittävin yksittäinen turvapaikanhakuun liittyvä uutisaihe oli Itä-Euroopan romanien tulo Suomeen turvapaikkaa hakemaan. (Horsti 2005, 100–101.)

Horsti (2005, 119–120) luettelee seuraavat turvapaikkaan liittyvän aihekultuurin 1990-luvulla saamat piirteet:

- 1) Kielenkäyttö painottui katastrofeihin viittaaviin metaforiin, kuten tulvaan ja virtaan sekä sotametaforiin kuten invaasioon.
- 2) Viranomaislähteet ja rutiinilähteet hallitsivat turvapaikanhakijoiden kustannuksella, jolloin näkökulma oli ensisijaisesti viranomaisen näkökulma.
- 3) Uutisointi oli lisääntynyt selkeästi 1980–1990-lukujen vaihteessa.

Horstin aineistona ovat uutistoimiston uutiset, ja hän käsittelee tutkimuksessaan turvapaikanhakijoita koskevaa yleisuutisointia. Omassa tutkimuksessani kohdistan katseeni hieman erilaiseen aineistoon, talouslehtiin. Talousjournalismi saattaa käsittelytavassaan hyvinkin noudatella samoja linjoja kuin yleisjournalismi, mutta siinä voi olla myös erilaisia painotuksia. Tutkimusasetelmani, ja toki myös aineistoni julkaisuajankohta, on erilainen kuin Horstin, eikä tuloksia voi suoraan rinnastaa toisiinsa. Kuitenkin esimerkiksi edellä luetelluista Horstin havaitsemista aihekulttuurin piirteistä toisena mainittu liittyy siihen, kuka jutuissa puhuu, mikä on keskeinen analyysin kohde myös omassa tutkielmassani. Horstin tutkimus tarjoaa siis omalleni jonkinlaista vertailukohtaa, ja niiden voi ajatella tarkastelevan samaa ilmiötä hieman eri ympäristöissä ja eri näkökulmista katsottuna. Talousjournalismiin kohdistaminen tässä tutkimuksessa tarjoaa mahdollisuuden täydentää kuvaa turvapaikanhakijoita koskevan uutisoinnin kokonaisuudesta.

2.4 Pakolaiskriisi vuonna 2015

Vuonna 2015 Eurooppaan tuli enemmän turvapaikanhakijoita kuin vielä koskaan aiemmin toisen maailmansodan jälkeen. Tilannetta alettiin yleisesti kutsua pakolaiskriisiksi. Koska tutkin juuri tätä niin kutsuttua pakolaiskriisiä käsitteleviä tekstejä, luon seuraavaksi lyhyen katsauksen siihen, mistä ilmiössä on kyse yleisesti ja erityisesti Suomessa ja Saksassa.

Huhtikuussa 2015 yli 800:n Eurooppaan pyrkineen ihmisen hukkuminen laivaturmassa Välimerellä sai laajaa mediahuomiota ja järkytti ihmisiä. EU päätti ryhtyä toimiin, jotta vastaavat kuolemat Välimerellä vältettäisiin. Ihmisten pyrkiminen meritse Eurooppaan kuitenkin jatkui, samoin hukkumiset. Vuoteen 2015 asti Välimeren yli Eurooppaan saapuneiden turvapaikanhakijoiden pääasiallinen reitti kulki Italiaan, mutta vuonna 2015 itäinen reitti Turkista Kreikkaan kasvoi sen ohi. Kreikan saarille saapui veneillä kriisialueilta, varsinkin Syyriasta, paenneita ihmisiä. Suurin osa tulijoista jatkoi matkaa Kreikasta pohjoisempaan Eurooppaan hakemaan turvapaikkaa. (UNCHR 2015 ja Pärssinen 2015.)

Kesällä 2015 EU neuvotteli pakolaisten jakamisesta jäsenmaiden kesken ja samalla tulijoiden määrä kasvoi. Rajoja suljettiin ja pakolaisten reitit muuttuivat sen mukaan. Esimerkiksi Unkari pystytti aidan Serbian rajalle. (Pärssinen 2015.) Saksassa puolestaan liittokansleri Merkel antoi 4.9.2015 turvapaikanhakijoille luvan tulla Itävallasta ja Unkarista Saksaan (Meier-Braun 2015, 10).

Saksan julkisessa keskustelussa yhdeksi turvapaikanhakijoita ja pakolaisia koskevan keskustelun keskeisistä teemoista nousi liittokansleri Angela Merkelin lausuma ”Wir schaffen das!”, eli vapaasti käännettynä ”Me selviydymme siitä!” Merkel sanoi lauseen sisä- ja ulkopolitiikan ajankohtaisia aiheita käsitelleessä lehdistötilaisuudessa 31.8.2015 (Sommerpressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel 31.8.2015). Tämän jälkeen lausetta on toisteltu useaan otteeseen ja Merkeliltä on esimerkiksi kyselty, selviämmekö tästä todella (esimerkiksi Anne Will 7.10.2015).

2.9.2015 pakolaiskriisin ikoniksi nousi kuva hukkuneesta syyrialaispojasta Alan Kurdista. 3-vuotias Kurdi oli hukkunut Välimeren ja huuhtoutunut rannalle Turkissa. Kuva levisi nopeasti internetissä ja useissa tiedotusvälineissä, ja sitä kommentoitiin laajasti.

Rheinische Post -lehden 11.9.2015 julkaisemassa haastattelussa Saksan liittokansleri Merkel sanoi: „Das Grundrecht auf Asyl für politisch Verfolgte kennt keine Obergrenze; das gilt auch für die Flüchtlinge, die aus der Hölle eines Bürgerkriegs zu uns kommen.“² (Bröcker & Quadbeck 2015.) Saksakin kuitenkin otti syyskuussa väliaikaisesti käyttöön rajatarkastukset maahan tulevan ihmismäärän hillitsemiseksi. 22.9.2015 EU:n sisäministerit sopivat 120 000 turvapaikanhakijan uudelleensijoittamisesta unionin alueella. (Pärssinen 2015).

Saksaan saapui vuoden 2015 aikana maan viranomaisten mukaan kaikkiaan noin 890 000 turvapaikanhakijaa, joista turvapaikkahakemuksensa rekisteröi vuoden 2015 aikana 476 649 henkilöä. Edellisvuoteen verrattuna turvapaikkahakemusten määrä kasvoi 135 prosenttia. Ensihakemuksia näistä oli 441 900, mikä on 155 prosenttia edellisvuotista enemmän ja historiallisen korkea luku. Turvapaikkahakemusten määrä oli Saksassa EU-maista suurin. Turvapaikanhakijoiden merkittävin lähtömaa oli Syyria. Ensimmäisen turvapaikkahakemuksensa jättäneistä 35,9 prosenttia oli syyrialaisia. Seuraavaksi eniten turvapaikkahakemuksia jättivät albanialaiset (12,2 prosenttia), kosovolaiset (7,6 prosenttia) ja afganistanilaiset (7,1 prosenttia). (BAMF 2016, 8.)

Suomessa turvapaikkahakemuksia jätettiin vuonna 2015 Maahanmuuttoviraston tilaston mukaan 32 476. Suurin ryhmä olivat irakilaiset (63 prosenttia) ja seuraavaksi suurimmat ryhmät afganistanilaiset (16 prosenttia), somalialaiset (6 prosenttia) ja syyrialaiset (3 prosenttia). (Maahanmuuttovirasto 2016.)

---

² Poliittisesti vainottujen perusoikeudella turvapaikkaan ei ole ylärajaa; se koskee myös niitä pakolaisia, jotka tulevat sisällissodan helvetistä meidän luoksemme.

Taulukossa 1 näkyvät turvapaikanhakijoiden määrät kuukausittain tilastoituina Suomessa, Saksassa ja kaikissa EU-maissa yhteensä. Luvut ovat yhtenäisyyden vuoksi Eurostatin tilastosta. Ne poikkeavat hieman maiden omien viranomaisten julkaisemista turvapaikkahakemusten määristä, mutta luvut ovat hyvin lähellä toisiaan.

Taulukko 1: Turvapaikanhakijoiden määrät vuonna 2015

	Suomi	Saksa	Koko EU
Tammikuu	305	26 875	67 900
Helmikuu	325	27 695	72 675
Maaliskuu	355	33 865	68 600
Huhtikuu	340	28 720	64 840
Toukokuu	515	27 595	73 040
Kesäkuu	770	37 030	95 945
Heinäkuu	1 480	39 825	122 575
Elokuu	2 890	39 480	147 095
Syyskuu	10 815	47 185	170 825
Lokakuu	7 005	60 355	171 895
Marraskuu	5 715	59 615	158 655
Joulukuu	1 830	48 270	108 770
Yhteensä	32 345	476 510	1 322 815

Lähde: Eurostat

Saksassa turvapaikanhakijoiden määrä nousi edelliseen kuukauteen verrattuna selvästi jo kesäkuussa. Suomessa määrän selvä hyppäys ajoittui hieman myöhemmäksi: turvapaikanhakijoiden määrä lähes tuplaantui kesäkuun 770:stä heinäkuun 1 480:een. Eniten turvapaikanhakijoita, 10 815, saapui Suomeen syyskuussa. Sen jälkeen määrä lähti laskemaan. Saksassa suurin luku, yli 60 000, ajoittui lokakuulle. Saksassa turvapaikanhakijoiden määrän kasvu siis sekä alkoi aikaisemmin että päättyi myöhemmin kuin Suomessa. Saksassa turvapaikanhakijoiden määrä oli huomattavan suuri verrattuna Suomeen, mutta myös koko EU:n mittakaavassa.

2.5 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkielmassa on pohjimmiltaan kyse suomalaisen ja saksalaisen journalistisen kulttuurin vertailusta. Kohdistan tutkimukseni erityisesti talousjournalismiin ja siihen, miten taloussanomalehdet *Kauppalehti* ja *Handelsblatt* käsittelivät pakolaisia ja turvapaikanhakijoita puolen vuoden aikana keuhällä ja syksyllä 2015.

Kuten jo todettua, turvapaikanhakijat ja pakolaiset eivät tyypillisesti ole talousjournalismin kiinnostuksen ensisijainen kohde. Vuonna 2015 heidän määränsä Euroopassa kuitenkin kasvoi äkkiä niin suureksi, että aihetta käsiteltiin tiedotusvälineissä varsin laajasti. Turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta keskusteltiin myös taloudellisena kysymyksenä: paljonko se maksaa, vievätkö tulijat kantaväestöltä rahat ja työpaikat vai tuovatko he uutta virtaa talouden pyöriä pyörittämään. Talouslehdetkin tarttuivat ajankohtaiseen aiheeseen. Sekä *Kauppalehti* Suomessa että *Handelsblatt* Saksassa käsittelivät turvapaikanhakijoita ja pakolaisia useissa jutuissa. Tässä tutkielmassa selvitän, miten ne sen tekivät. Maahanmuuttoa ja toiseutta käsittelevä tutkimus antaa pohjaa sille, miten aihetta on muissa yhteyksissä käsitelty. Vertaileva ote tarjoaa mahdollisuuden suhteuttaa aiheen käsittelyä talousjournalismissa myös kansalliseen asiayhteyteen ja tuoda näkyväksi mahdollisia eroja suomalaisen ja saksalaisen näkökulman välillä.

Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen:

- 1) Mitä turvapaikanhakijoihin ja pakolaisuuteen liittyvistä aiheista kirjoitettiin kesällä ja syksyllä 2015 *Kauppalehdessä* ja *Handelsblattissa*?
- 2) Millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä on suomalaisen ja saksalaisen taloussanomalehden tavoissa käsitellä aihetta?

Yksittäisen aihepiirin, tässä tapauksessa turvapaikanhakijoita ja pakolaisia koskevien aiheiden, käsittelyyn keskittyminen tarjoaa mahdollisuuden perehtyä yhteen osaan *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* journalistisia kulttuureita. Kyseiset lehdet puolestaan ovat osa talousjournalismia ja maansa laajempaa journalistista kulttuuria. Juuri näiden lehtien edustavuutta perustelee se, että kumpikin on oman maansa johtava taloussanomalehti. Vaikka niiden tarkastelu ei tarjoa kaiken kattavaa yleiskuvaa, se voi antaa suuntaa ymmärrykselle suomalaisesta ja saksalaisesta talousjournalistisesta ja sen kautta yleisemmästäkin journalistisesta kulttuurista. Määrällinen analyysi ja lehtien vertaileminen toisiinsa voi puolestaan tehdä näkyväksi sellaisia piirteitä, joita olisi muuten vaikea huomata tai varsinkaan osoittaa.

3 AINEISTO

Tässä luvussa esittelen aineistoni ja sen rajauksen. Ensin esittelen *Handelsblattin* ja *Kauppalehden*, joissa julkaistuista jutuista olen koonnut aineistoni. Sen jälkeen kerron, miten olen hankkinut aineistoni ja rajannut sen tätä tutkimusta varten sopivaksi.

Kauppalehti ja *Handelsblatt* ovat molemmat arkisin ilmestyviä, tabloid-kokoisia taloussanomalehtiä. Kumpikin lehdistä on maansa suurin taloussanomalehti. Hilgertin ja Stuckmannin (1991, 22) mukaan *Handelsblatt* on Saksalle sitä, mitä *Wall Street Journal* Yhdysvalloille ja *Financial Times* Isolle-Britannialle. Hurmerannan tutkimuksessa *Kauppalehti* ja *Kauppalehti.fi* sijoittuivat jaetulle ykkössijalle, kun talousmediaa työssään käyttäviä pyydettiin listaamaan tärkeysjärjestyksessä viisi itselle tärkeintä yksittäistä talousmediaa (Hurmeranta 2012, 142). *Handelsblattia* ja *Kauppalehteä* voi siis pitää kiinnostavana, jokseenkin vertailukelpoisena lehtiparina.

Käytän aineistonani *Kauppalehdessä* ja *Handelsblattissa* puolen vuoden aikana julkaistuja juttuja. Aloitan kesäkuusta 2015, sillä silloin suuri turvapaikanhakijamäärä nousi merkittäväksi keskustelunaiheeksi. Sitä ennenkin pakolaisuus oli esillä, mutta enemmän Välimerellä tapahtuneiden turvapaikanhakijoiden hukkumisten vuoksi, ei vielä niinkään kotimaassa näkyvänä yhtäkkisenä pakolaismäärän kasvuna.

Aineistoni koostuu lehtien painetuissa versioissa julkaistuista jutuista. Aineiston voisi kerätä lehtien nettisivuiltakin, mutta pidän paperiversioissa julkaistujen juttujen vertailemista mielekkäämpänä. *Kauppalehden* nettijutut ovat lähinnä lyhyehköjä uutisia, kun taas *Handelsblatt* on julkaissut verkossa myös taustajuttuja. Nettisivuilla julkaistavan materiaalin eriparisuuden vuoksi nettijuttujen sisältöjä olisi vaikea vertailla tasapainoisesti. Vertailu kertoisi todennäköisesti enemmän eri periaatteista nettijulkaisuissa kuin tutkittavan aiheen erilaisesta käsittelystä sinänsä.

Olen koonnut taulukkoon 2 perustiedot *Handelsblattista* ja *Kauppalehdestä*. Esittelen lehdet tarkemmin seuraavissa kahdessa alaluvussa.

Taulukko 2. Vuoden 2015 luvut.

	Handelsblatt	Kauppalehti
Kokonaisluevikki	123 473	101 067
Toimituksellinen henkilöstö	180	70
Irtonumeron hinta ma-to	2,60	2,80
Irtonumeron hinta pe	2,90	2,80
Sivukoko	249mm x 371 mm	253mm x 365 mm
Palstoja sivulla	5	5

Lähteet: iq media 2015; Anzeigenpreise 2017 – Standardformate; Data 2016, 19; Hinnat ja mainoskoot 2017

3.1 Handelsblatt

Kuva 1. Handelsblattin 30.10.2015 etusivut. Vasemmalla on viikonloppunumeron kansi, oikealla kolmas sivu eli uutis-etusivu, joka näyttää samalta kuin arkinumeroiden etusivut.

Handelsblattia julkaisee Verlagsgruppe Handelsblatt GmbH & Co. KH -niminen kustantamo, jonka omistaa Dieter von Holtzbrinck. Hänen holding-yhtiönsä DVH Medien GmbH omistaa Verlagsgruppe

Handelsblattin lisäksi berliiniläistä *Der Tagesspiegel* -sanomalehteä julkaisevan Tagesspiegel-Gruppen ja puolet ZEIT-Verlagista, joka julkaisee tunnettua *Die Zeit* -lehteä. (Seit über 65 Jahren Kompetenz in Wirtschaftspublikationen 2017). Dieter von Holtzbrinck vetäytyi syksyllä 2016 yrityksensä johdosta 75-vuotiaana, ja hänen tilalleen mediayhtiön hallintoneuvoston puheenjohtajaksi tuli Michael Grabner. Von Holtzbrinck ehti olla perheensä kustantamoiden operatiivisissa johtotehtävissä yli neljä vuosikymmentä. (Handelsblatt 5.6.2016.)

Handelsblattin päätoimitus sijaitsee Düsseldorfissa. Saksassa *Handelsblattilla* on toimitukset lisäksi Berliinissä, Frankfurt am Mainissa, Hampurissa, Münchenissä ja Esslingenissä. Iq Media Marketing GmbH:n (iq media) markkinointitietojen mukaan *Handelsblatt* on talouseliitin johtava media. Se on Saksan ainoa pörssipäivittäin (maanantaista perjantaihin) ilmestyvä taloussanomalehti. *Handelsblattille* työskentelee 180 journalistia 20 maassa. (iq media 2015).

Handelsblatt tavoittaa päivittäin 432 000 lukijaa. Lehden ”kova levikki” (harte Auflage) eli tilausten ja irtonumeromyynnin summa on viime vuosina noussut. Vuoden 2015 luku oli 88 829.³ Online-version lukijamääräksi lehti ilmoittaa 1 342 000 ja mobiiliversion 620 000. (iq media 2015.)

Mainostajille suunnatun esitteen mukaan *Handelsblattin* lukijoiden keskimääräinen ikä on 48,8 vuotta. 82,5 prosenttia lukijoista on miehiä. 42,5 prosenttia *Handelsblattin* lukijoista ansaitsee vuodessa bruttona yli 100 000 euroa. (iq media 2015.)

Lehden uutissivut jakautuvat pääosastoihin ”Wirtschaft & Politik” (Talous ja politiikka), ”Unternehmen & Märkte” (Yritykset ja markkinat) sekä ”Finanzen & Börse” (Rahoitus ja pörssi). Muita osastoja ovat ”Meinung & Debatte” (Mielipide ja keskustelu), ”Namen” (Nimet) sekä erilaiset sarjat, erikoisivut ja perjantaisin viikonlopun teemaosastot. Myös uutisosastojen alla on viikonpäivien mukaan vuorottelevia teemoja. Esimerkiksi Talous ja politiikka -osastolla käsitellään maanantaisin taloustietoita ja tiistaisin oikeutta ja verotusta. Yritykset ja markkinat -osaston alla käsitellään esimerkiksi urheilubisnestä maanantaisin. Urheilun asema on mielenkiintoinen yksityiskohta, joka näkyy myös *Handelsblattin* verkkosivuilla jo pikaisella tarkastelulla. *Handelsblattin* nettisivuilla yläpalkin teema- valikossa urheilu on omana osastonaan rahoituksen, yritysten, politiikan, tekniikan ja auto-osaston vieressä. Osaston jutut eivät käsittele urheilua vain puhtaan taloudellisesta näkökulmasta, vaan sivustolla on tarjolla myös esimerkiksi jalkapallopelien live seuranta.

---

³ Laskettu keskiarvona iq median perustietoesityksen (iq media 2015) kolmen kvartaalin keskiarvon ja neljännen kvartaalin tietojen (IVW Q4/2015: Handelsblatt steigert...) perusteella.

Arkipäivisin ilmestyvän sanomalehden lisäksi *Handelsblatt* julkaisee kuudesti vuodessa *Handelsblatt Magazin* -aikakauslehtiliitteen, kahdesti vuodessa uraan keskittyvän *Karriere Magazin* -liitteen ja lisäksi *Karriere Guides* -oppaita. Jätin liitteet tutkimusaineistoni ulkopuolelle.

Handelsblattilla on kannessaan paitsi lyhyitä vinkkejä, myös kokonaisia juttuja. Laskin aineistoa kerätessäni jutuiksi ne, jotka ovat arkistossa itsenäisenä juttuna, mutta lyhyitä vinkkejä, joita ei ole arkistoitu erikseen, en laske jutuiksi.

3.2 Kauppalehti

Kuva 2. *Kauppalehden* etusivu 30.10.2015

Kauppalehteä julkaisee Alma Talent Oy, joka on Alma Media Oyj:n osa. Alma Media julkaisee muun muassa *Iltalehteä* sekä useita suomalaisia maakunta- ja paikallislehtiä. Alma Talentiin kuuluvia ammatti- ja talousmedioita Alma Medialla on Suomessa, Ruotsissa ja Baltian maissa. Alma Talentiin kuuluvat *Kauppalehden* lisäksi esimerkiksi *Talouselämä*, *Tekniikka & Talous* ja *Affärsvärlden*. Media-kustantamisen lisäksi Alma Median liiketoimintaan kuuluvat esimerkiksi rekrytointipalvelut. (Alma Media Oyj:n vuosikertomus 2016).

Kauppalehden mediatietojen (vuoden 2016 alussa) mukaan *Kauppalehdellä* on joka arkipäivä 155 000 lukijaa ja lehden levikki on 50 747 kappaletta. Digitilaukset sisältävä kokonaislevikki oli tuolloin 79 327 kappaletta. *Kauppalehti.fi*-sivuston viikotavoittavuus oli 660 000, ja mobiilikäyttäjiä oli viikoittain 250 000. Mainostajille suunnatulla mediatietosivustolla kerrotaan, että *Kauppalehteä* luetaan yleensä työroolissa. (Kauppalehti Mediatiedot 2016.)

Myös *Kauppalehdessä* on eri viikonpäivinä ilmestyviä teemasivuja, kuten Oma Yritys, Työt ja Alue-
teemat. Perjantain lehdessä ”korostuvat päättäjän vapaa-aikaan liittyvät sisällöt, kuten autot ja oma raha”. (Kauppalehti Mediatiedot 2016.)

Joka toinen torstai *Kauppalehden* liitteenä ilmestyy tilaajille aikakauslehtimuotoinen *Kauppalehti Optio*. Jätän myös *Kauppalehti Option* aineistoni ulkopuolelle. *Kauppalehden* etusivulla on vain lyhyitä vinkkejä sisäsivun juttuihin, enkä huomioi niitä analyysissäni.

3.3 Aineiston hankinta

Hankin aineistoni lehtien sähköisistä arkistoista. *Kauppalehden* jutut hain Suomen Media-arkiston kautta ja *Handelsblattin* jutut lehden oman arkiston kautta. *Handelsblattin* nettiarkistosta sain jutut taitettuina pdf-muodossa. *Handelsblatt* julkaisi selvästi enemmän pakolaisia ja turvapaikanhakijoita käsitteleviä juttuja kuin *Kauppalehti*. Nettisivuillaan *Handelsblattilla* on pakolaisuutisille jopa oma koontisivu.⁴

Arkistohaussa käytin hakusanoja pakolainen ja turvapaikanhakija. Katkaisin sanat (pakolai*, flüchtling*) niin, että hakutuloksiin sisältyivät myös sanojen taivutetut muodot ja yhdyssanat. Turvapaikanhakijan vastineena saksaksi hain Asyl-alkuisia sanoja. Suomeksi kokeilin vielä hakusanaa vastaanottokeskus. Saksaksi vastaavaa hakua ei tarvinnut tehdä, sillä vastaanottokeskusta tarkoittavat sanat Asylheim ja Flüchtlingsheim sisältyvät aiempiin hakuihin. Hakusanalla vastaanottokeskus löytyi valitsemani aikavälin *Kauppalehdistä* kaksi osumaa, jotka eivät olleet tulleet aikaisemmin vastaan, mutta toinen niistä oli Talousnero-palstalta, ja toisessa oli kyse aistiärsykkeiden vastaanottokeskuksesta, joten kumpikaan osuma ei tullut mukaan analysoitavaan aineistoon.

---

⁴ Koontisivu on edelleen kesällä 2017 toiminnassa osoitteessa <http://www.handelsblatt.com/politik/international/fluechtlinge/>

Aiheeseen liittyviä juttuja olisi voinut löytyä myös esimerkiksi maahanmuutto-kantaisilla hakusanoilla, mutta niillä olisi todennäköisesti tullut myös paljon aiheeni ohi meneviä osumia. Oletan, että rajaukseeni sisältyvät jutut löytyivät käyttämälläni hakusanoilla varsin kattavasti.

18.9.2015 julkaistusta *Handelsblattista* huomasin pdf:n find-toimintoa käyttämällä sattumalta myös osuman, jota ei ollut lainkaan hakutuloksissani. Kirja-arvostelussa mainittiin sana Steuerflüchtlinge eli veropakolaiset. Arvelen jutun jääneen hakutulosteni ulkopuolelle, koska se ei alkanut sanalla flüchtling. Juttu ei kuitenkaan liity tutkimuskohteeseeni, joten sillä ei ole varsinaista merkitystä. Se toki osoittaa, että hakuuni on voinut jäädä aukkoja, mutta oletan, että varsinaisesti pakolaisia käsittelevissä jutuissa esiintyy hyvin todennäköisesti myös jokin jollakin hakusanoistani alkava sana.

Handelsblattin arkistohaun tuloksissa oli myös muutama juttu, joita en löytänyt lehden pdf-versiosta. Voi olla, että juttu on vaihdettu viime hetkellä pois painetusta lehdestä, mutta kuitenkin tallennettu arkistoon. Oli syy mikä tahansa, jätin analysoitavan aineistoni ulkopuolelle jutut, joita ei ollut pdf-lehdessä, vaikka ne arkistossa kummittelevatkin.

3.4 Aineiston rajaus

Keräsin laskentataulukkoon kaikki kesäkuun alusta marraskuun loppuun *Kauppalehdessä* ja *Handelsblattissa* julkaistut jutut, joissa puhuttiin pakolaisista tai turvapaikanhakijoista. *Handelsblattin* arkistosta löytyi hakusanoilla flüchtling* ja asyl* yhteensä 901 painetun lehden juttua, jotka on julkaistu 1.6.–30.11.2015. *Kauppalehden* painetussa versiossa julkaistuja juttuja löytyi hakusanoillani 122.

Rajasin suoraan analysoitavan aineistoni ulkopuolelle mielipidekirjoituksiksi merkityt jutut eli pääkirjoitukset, vieraskynä-tyyppiset *Handelsblattin* Gastkommentarit, yleisönosastokirjoitukset ja kolumnit. Mukana hakutuloksissa olivat myös esimerkiksi Talousnero-tietovisapalsta ja Kauppalehti 100 vuotta sitten -palsta, jotka rajasin analyysini ulkopuolelle, samoin *Handelsblattin* Business Lounge -palstan. Myös pörssivinkit, kirja-arviot ja pakinat rajasin aineistoni ulkopuolelle.

Handelsblattin 901 hakutuloksesta 136 oli mielipidekirjoituksia ja 54 pääkirjoituksia. Suoraan aineistoni ulkopuolelle rajasin myös Worte des Tages⁵ -palstan eli hyllysitaitit, joita oli hakuosumista 70.

---

⁵ Päivän sanat

Kauppalehden 122 jutusta pääkirjoituksia oli 22, Debatti-osaston mielipidekirjoituksia ja sitaatteja 9 ja Talousnero-palstoja 10.

Osastojon ja juttutyypin perusteella aineistooni sisältyvistä jutuista rajasin vielä pois ne, joissa pakolaiset tai turvapaikanhakijat vain mainitaan lyhyesti, mutta jutussa käsitellään varsinaisesti muita asioita. Esimerkiksi *Handelsblattissa* 3.6.2015 julkaistu juttu ”Krisenkanzlerin wider Willen”⁶ käsittelee Merkeliä, hänen tavoitteitaan G7-huippukokouksessa ja toimintaansa aiemmissa huippukokouksissa. Jutun loppupuolella mainitaan, että Elmaun kokouksessa intensiivistä keskustelua olisivat ansainneet myös sellaiset aiheet kuin Ukrainan kriisi, pakolaispolitiikka Välimerellä, Kreikan valtiota uhkaava konkurssi ja NSA-tiedusteluskandaali. Juttu ei kuitenkaan muuten käsittele pakolaisia, joten en sisällyttänyt sitä varsinaiseen analyysiini. Myös 5.6.2015 *Handelsblattissa* julkaistussa G7-kokousta käsittelevässä jutussa ”Gipfel – ganz unten”⁷ pakolaiskriisi mainitaan esimerkkinä aiheesta, jota kokouksessa olisi syytä käsitellä. *Kauppalehden* hakutuloksissa on esimerkiksi osinkokevättä ennakoiva juttu (Harvoin tarjolla yhtä vuolasta osinkovirtaa, 20.11.2015), jonka loppuosassa sanotaan: ”Rajalan mukaan nähtävissä ei ole tällä hetkellä mitään, joka tuhoaisi ensi kevään osingot maailmantalouden hidastuvasta kasvusta, Euroopan heikkoudesta ja pakolaistulvasta huolimatta.” Rajasin jutun analysoitavan aineistoni ulkopuolelle, sillä jutussa ei käsitellä pakolaisia muuten kuin tuon maininnan verran.

Tein karsinnan ensisijaisesti silmäilemällä juttuja ja lukemalla, mistä otsikossa, ingressissä ja jutun kärjessä puhutaan. Etsi-toiminnolla näin, missä kohdassa juttua hakusanani mainitaan, ja pystyin lukemaan suoraan ne kohdat jutuista. Jos sana oli mainittu vain kerran esimerkiksi osana luetteloa, pystyin suoraan merkitsemään jutun analyysin ulkopuolelle rajattavaksi. Esimerkiksi *Handelsblattissa* 10.9.2015 jutussa ”Ein Volk des guten Beispiels”⁸ pakolaiset on nostettu ingressiin, mutta mainitaan leipätekstissä vain kerran, yhtenä esimerkkinä, joten rajasin jutun analyysin ulkopuolelle.

Joissakin jutuissa puhuttiin esimerkiksi historiasta ja toisen maailmansodan pakolaisista. ”Kein Asyl für Flüchtlinge aus der AfD”⁹ (*Handelsblatt* 16.7.2015) otsikoitu juttu käsittelee puolueensa jättäviä, ei ulkomailta tulevia pakolaisia. Jätin ulkopuolelle myös jutut, joissa käsiteltiin ensisijaisesti esimer-

---

⁶ Kriisikansleri vastoin tahtoaan

⁷ Huippu – aivan alhaalla

⁸ Hyvän esimerkin kansa

⁹ Ei turvapaikkaa AfD-pakolaisille

kiksi Syyrian tilannetta ja sitä, mitä sille pitäisi tehdä, ja mainittiin vain, että siihen liittyy myös pakolaisten tulo Eurooppaan. Pariisin terrori-iskujen jälkeen useissa jutuissa mainittiin pakolaiset, mutta monet jutuista rajasin pois aineistosta, koska pakolaisia vain sivuttiin.

Enemmän pohdintaa edellyttivät ne jutut, joiden kärjessä oli jokin muu asia, mutta joissa pakolaisista silti puhuttiin enemmän kuin aivan ohimennen. Jutut, joissa puhutaan pakolaisista enemmän kuin vain yksittäisenä mainintana, otin mukaan myös silloin, kun jutun ensisijainen aihe oli jotakin muuta.

Esimerkiksi 28.9.2015 *Handelsblattissa* otsikolla "Ich war ein Rebell"¹⁰ julkaistu juttu on Unileverin toimitusjohtajan henkilöhaastattelu, jossa käsitellään häntä henkilönä ja hänen työtään, mutta puhutaan myös pakolaistilanteesta ja siitä, mitä siinä pitäisi tehdä, joten otin jutun mukaan analysoitavaan aineistoon. *Kauppalehden* takasivulla 30.9.2015 julkaistu analyysi "Suomella kova kiire kasvusykliin" käsittelee Pellervon taloustutkimuksen julkaisemaa syksyn talousennustetta. Pääpaino on Suomen talouden näkymissä ja siinä, miten Euroopassa ja maailmalla menee, mutta tekstin loppupuolella otetaan esiin turvapaikanhakijoiden vaikutukset talouteen, minkä olen koodannut jutun toissijaiseksi aiheeksi.

Kauppalehden yhteensä 122 jutusta analysoitavaan aineistoon tuli rajauksen jälkeen 47 juttua. *Handelsblattin* juttuja oli kaikkiaan 901, ja vielä karsinnankin jälkeen niitä jäi 366. *Handelsblattin* juttujen suuren määrän vuoksi jouduin tekemään otantaa saadakseni analysoitavakseni hallittavan ja tarkoituksenmukaisen kokoisen aineiston. Otin *Kauppalehdestä* analysoitavakseni kaikki 47 juttua, mutta *Handelsblattin* kohdalla tein otannon niin, että käytin otosyksikkönä julkaisupäivää ja poimin sen perusteella systemaattisesti joka kolmannen julkaisupäivän lehden jutut otokseeni. Menettely on yksi Pietilän (1973, 71) kuvaamista tavoista valita tutkittava näyte suuresta aineistosta.

Tein otannon systemaattisuudesta yhden poikkeuksen, sillä 25.9.2015 ilmestyneestä *Handelsblattin* viikonloppunumerosta lähes puolet oli omistettu pakolaistemalle. Lehti olisi osunut otokseeni, mutta hyppäsin sen yli seuraavan päivän lehteen, sillä teemanumero ei ole samalla tavalla vertailukelpoinen kuin muut numerot, vaan vaatisi erilaista huomiota. Sen olemassaolo on mielenkiintoinen ilmiö, mutta teemanumeron ottaminen mukaan vertailuun olisi paitsi lisännyt työmäärää, myös voinut vinouttaa määrällistä analyysiä.

---

¹⁰ Olin kapinallinen

Analysoin *Handelsblattista* 111 juttua. Vain joka kolmannen päivän lehtien käyttäminen tekee aineistostani aukkoisemman, mutta uskoakseni kuitenkin edustavamman kuin esimerkiksi lyhyemmän ajanjakson valitseminen. Tiukka ajallinen rajaus olisi ensinnäkin voinut vaikeuttaa vertailtavuutta, koska tilanteen muutokset ovat Saksassa ja Suomessa tapahtuneet osittain eriaikaisesti. Toiseksi kuva olisi jäänyt suppeaksi, ja halusin mukaan ajallista perspektiiviä, vaikka puoli vuotta ei pitkä seuranta-aika olekaan.

4 MENETELMÄ: SISÄLLÖN ERITTELY

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 105) kirjoittavat, että sisällönanalyysistä ja sisällön erittelystä puhutaan usein synonyymeinä, mutta heidän mukaansa olisi selkeämpää erottaa kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen analyysi toisistaan käyttämällä kvantitatiivisesta käsitettä sisällön erittely ja puhua vain kvalitatiivisesta, sanallisesta sisällön kuvaamisesta sisällönanalyysinä.

Oma tutkimukseni painottuu määrälliseen lähestymistapaan, mikä helpottaa lehtien vertailemista keskenään. Koska valitsin tutkimukseeni määrällisen menetelmän, kutsun sitä Tuomen ja Sarajärven tapaan selkeyden vuoksi sisällön erittelyksi.

Määrälliseenkin sisällön erittelyyn sisältyy joka tapauksessa myös laadullisia elementtejä. Kuten Krippendorff (2004, 16) kirjoittaa, kaikki tekstien lukeminen on laadullista, vaikka tietyt tekstin ominaisuudet muutettaisiinkin numeroiksi. Tässäkin tutkimuksessa aineiston luokittelu edellyttää laadullista pohdintaa, sillä tekstisisällön muuttaminen taulukoitaviksi numeroiksi vaatii päätöksiä, joita ei aina voi tehdä yksinkertaisen mekaanisesti.

Pietilä (1973, 53) käsittää sisällön erittelyn ”joukoksi menettelytapoja, joiden avulla dokumenttien sisällöstä tieteellisiä pelisääntöjä noudattaen tehdään havaintoja ja kerätään tietoja”. Hänen mukaansa luokitteleva ja tilastollinen kuvailu sopii usein pelkkää sanallista kuvailua paremmin tutkimuksiin, joiden aineisto on laaja, kuvailtavia sisällöllisiä piirteitä on paljon ja kuvailussa pyritään vertailtavuuteen tai yleistettävyyteen (emt. 33). Omassa tutkimuksessani en pyri yleistettävyyteen, mutta koska haluan nimenomaan vertailla ja kuvailtavaa on paljon, määrällisesti luokitteleva menetelmä sopii minunkin tutkimukseeni paremmin kuin sanalliseen kuvailuun perustuva lähestymistapa.

Pietilän mukaan sisällön erittelyä voi käyttää sekä kuvailevissa että selittävässä tutkimuksissa. (emt. 53–54.) Erityisesti kuvaileville tutkimuksille, joihin omakin tutkimukseni lukeutuu, on Pietilän mukaan tyypillistä useiden eri sisältöluokkien käyttö (emt. 101).

4.1 Luokitusrunгон muodostaminen

Kolmer (2008) kirjoittaa, että sisällönanalyysin on aina perustuttava sääntöihin, jotta se olisi systemaattista eikä riippuisi tutkijan henkilökohtaisista piirteistä. Niitä analysoidavan sisällön piirteitä,

jotka eivät kuulu määriteltyjen sääntöjen piiriin, ei voi sisällyttää analyysiin. Niitä voi kuitenkin käyttää vihjeinä tulosten tulkinnassa. (Kolmer 2008, 125–126.)

Ennen aineiston koodausta oli siis laadittava koodausohje. Kolmerin mukaan koodausjärjestelmässä tulee olla useita kategoriatasoja. Joka alaryhmässä tulee olla jäännöskategoriat, ja aihe- ja päähenkilökategorioiden tulee olla avoimia, sillä tutkija ei voi tietää kaikkia vaihtoehtoja ennalta. Jos koodattaviin kategorioihin kuuluvat pääaihe ja päähenkilö, niiden valinta pitää ohjeistaa. (Kolmer 2008, 125–126.) Koodausrunkoni ohjeineen on tämän tutkielman liitteenä.

Pietilän mukaan sisältöluokkien valinta ja määrittely on sisällön erittelyä menetelmänä käyttävän tutkimuksen tärkein vaihe (emt. 96). Objektiivisuuden ja systemaattisuuden vuoksi on määriteltävä mahdollisimman täsmällisesti ehdot, joiden mukaan sisältö luokitellaan (emt. 94). Pietilän mukaan sisältöluokat voidaan rakentaa joko tutkittavan sisällön pohjalta ja sitä painottaen tai enemmän jostain ulkopuolista käsitejärjestelmää, viitekehystä tai teoriaa painottaen (emt. 97). Omaa tutkimustani varten laatimani luokittelurunko (Liite 1) ei perustu suoraan mihinkään ulkopuoliseen teoriaan, mutta sitä tehdessäni ja luokkia miettiessäni otin mallia ja hain ideoita aiemmista tutkimuksista (Suikkanen, Holma & Raittila 2012; Skyttä 2014; Horsti 2005). Halusin kuitenkin painottaa tutkittavaa sisältöä, joten lisäsin tarpeen mukaan runkoon uusia luokkia aineistolähtöisesti. Lopuksi myös jätin pois ja yhdistelin luokkia. Tulokset-luvussa käytän varsinaisessa vertailussa pääluokkia, joihin on yhdistetty useita alaluokkia. Kerron kuitenkin sanallisesti alaluokkien avulla siitä, mitä kukin pääluokka pitää sisällään.

Havaintoyksikkönä on tutkimuksessani yksi juttu. Juttuun voi kuulua useita elementtejä, kuten faktalaatikoita tai pieniä kainalojuttuja. Rajasin jutun niin, että jos se löytyy lehden arkistosta erillisenä juttuna, lasken sen jutuksi, mutta arkistossa vain pääotsikon alla olevat osat kuuluvat samaan juttuun.

Analysoimistani *Handelsblattin* jutuista kolme alkaa kansijuttuna ja jatkuu samalla otsikolla sisäsivulla. Näissä tapauksissa olen laskenut kokonaisuuden yhdeksi jutuksi. Lisäsin jutun koko -kategorioihin oman luokan jutuille, jotka jatkuvat samalla otsikolla sisäsivulla. Jos otsikko on eri, juttu laskeaan eri jutuksi, vaikka samaa aihetta käsiteltäisiin myös kannessa. Sisäsivulla jatkuvista jutuista kaikissa juttujen koot olivat etusivulla yli puoli sivua ja sisäsivulla joko puolesta sivusta sivuun tai aukeaman yli. Kaikissa sisäsivulla samalla otsikolla jatkuvissa tapauksissa on siis kyse varsin isoista jutuista.

Analyysivaiheessa analysoin sisäsivun jutut erikseen, sillä niissä saattoi olla eri näkökulma kuin kansijutussa. Jutut kuuluivat samaan kokonaisuuteen ja olivat saman otsikon alla, mutta toisaalta ne voi lukea myös erikseen. Taulukkolaskentavaiheessa oli kuitenkin ongelmallista, että samalle jutulle saattoi olla kaksi riviä taulukossa. Käytännössä esimerkiksi mainitut valtiot voi hyvin summata kummastakin, mutta pääaiheet, toimijat ja lähteet olivat vaikeampi kysymys. Päädyin yhdistämään tiedot ja arvioimaan uudelleen niitä kohtia, joissa oli tehtävä valinta kahden vaihtoehdon välillä. Päätin, että epäselvissä tapauksissa kansijuttu on painokkaampi, sillä se on arvokkaammalla paikalla ja todennäköisesti myös ensisijainen luettava. Luokitteluohjeessani lukee, että aiheet ja toimijat pyritään koodaamaan ensisijaisesti otsikon ja kärjen perusteella. Etusivulla alkavien juttujen kohdalla pidän etusivun kärkeä ensisijaisena. Esimerkiksi ”Merkels Notfallplan”¹¹ -jutussa (*Handelsblatt* 1.9.2015) yhdistäminen oli melko helppoa, sillä aihe ja puhuja olivat kannessa ja sisäsivulla samoja.

Luokittelin jutut Excel-tilukoon. Taulukon avulla pystyn laskemaan, kuinka monta kertaa kunkin muuttujan mikäkin luokka esiintyy. Tulosluvussa havainnollistan tuloksia taulukoiden ja kuvioiden avulla.

Ensimmäiset kaksi sisältöluokkaa kertovat jutun päivämäärän ja otsikon jutun tunnistamista varten. Kolmas sisältöluokka kertoo, millä osastolla juttu on julkaistu. *Kauppalehti* ja *Handelsblatt* käyttävät keskenään erilaisia osastojakoja, joten tämä muuttuja ei ole suoraan vertailukelpoinen, mutta kertoo jotakin siitä, missä yhteyksissä turvapaikanhakijoista ja pakolaisista kirjoitetaan. Neljäs sisältöluokka, juttutyyppi, on osittain yhteydessä lehden osastoon, sillä esimerkiksi uutiset ja henkilöjutut ovat molemmissa lehdissä yleensä eri osastoilla. Juttutyyppiä ei kuitenkaan pysty suoraan päättelemään osastosta, ja juttutyyppin luokittelu erikseen mahdollistaa myös lehtien vertailun. Juttutyyppin perusteella jaoin jutut pääasiassa uutisiin (tässä yhteydessä laajasti ymmärrettynä, sisältää esimerkiksi raportin *Handelsblattin* järjestämästä keskustelutilaisuudesta), henkilöjuttuihin, analyysihin ja reportaaseihin. Lisäksi joukossa on muutama muita juttutyyppiä edustava juttu, esimerkiksi kaksi kysymys-vastaus-juttua.

Jutun koko -luokitteluni ulottuu yksipalstaisista jutuista aukeamaa suurempiin juttuihin. Välissä erottelen korkeintaan puolen sivun jutut, yli puolen sivun jutut (joita voi siis pitää sivun pääjuttuina), aukeaman yli jatkuvat jutut, joita tabloideissa on paljon, ja täyden aukeaman jutut. Tässä yhteydessä on syytä ottaa huomioon, ettei aukeaman yli ulottuva juttu välttämättä ole suurempi kuin yhdellä

---

¹¹ Merkelin hätäsuunnitelma

sivulla oleva, sillä aukeamalle voi olla taitettu useita juttuja. Aukeaman yli ulottuva juttu kuitenkin todennäköisesti saa kuulujuttua enemmän huomiota, sillä otsikko levittäytyy keskelle aukeamaa. Kuten edellä kerroin, huomasin aineistoa luokitellessani, että *Handelsblattissa* on myös juttuja, jotka alkavat etusivulta ja jatkuvat samalla otsikolla sisäsivulla, ja lisäsin luokittelurunkooni niille vielä seitsemännen kategorian.

Seuraavat kohdat luokittelussani liittyvät jutun sisältöön. Luokittelin jutuista päähenkilön tai -tahon Suikkasen, Holman ja Raitilan (2012, 99) mallin mukaisesti. Heidän luokitteluunsa verrattuna olen tehnyt pieniä muutoksia, kuten erottanut EU:n omaksi luokakseen vieraiden valtioiden ja ylikansallisten yhteenliittymien luokasta ja lisännyt turvapaikanhakijoille ja vierasvihaisille¹² tahoille omat luokkansa.

Jutun pääaiheen luokat muodostin alustavasti itse ja lisäsin sekä pääluokkia että uusia alaluokkia aineistolähtöisesti analyysin edetessä. Jutun toissijaisen aiheen luokittelin vain silloin, kun jutun pääaihe ei liittynyt pakolaisiin tai turvapaikanhakijoihin, eli oli kokonaan muu, mutta jutussa käsiteltiin tutkimukseni kohteeseen kuuluvaa aihetta niin paljon, että juttu oli mukana aineistossani. Toissijaiseksi aiheeksi luokittelin siis turvapaikanhakijoita tai pakolaisia koskevan osuuden. Käytin samaa luokitusta kuin jutun pääaiheen kohdalla.

Myös keskeinen puhuja -sisältöluokassa käytin runkoni pohjana Suikkasen, Holman ja Raittilan (2012) luokittelua, mutta muokkasin sitä oman tutkimukseni kannalta mielekkääksi.

Valitsin joka jutusta yhden puhujan keskeisimmäksi, mutta jouduin tekemään luokituksessani poikkeuksen *Handelsblattissa* julkaistun Streitgesprächin (väittely) kohdalla, sillä siinä oli kaksi puhujaa vastakkain. Streitgespräch on juttutyypiltään kahden erilaisen henkilön yhteishaastattelu, joten ei ole mielekäästä arvottaa, kumpi puhujista on ensisijainen. Päädyin laskemaan kummankin heistä puolikkaaksi. Usein puhujien roolit olivat melko selkeitä, mutta välillä jouduin punnitsemaan eri vaihtoehtojen välillä. Esimerkiksi presidentti Martti Ahtisaaren koodasin luokkaan ”Tieteen ja tutkimuksen edustaja, asiantuntija”. Hän ei enää ole poliitikko, ja vaikka hän ei ole myöskään varsinaisesti tieteen edustaja, hän on rauhanvälityksen asiantuntija.

---

¹² Vierasvihaisilla tarkoitan rasistisia, maahanmuuttajiin vihamielisesti suhtautuvia tahoja, esimerkiksi äärioikeistolaisia ryhmiä. Ainakin Raittila (2004, 217) on käyttänyt omassa tutkimuksessaan ”vierasvihaisia tahoja” yhtenä toimijaryhmänä.

Mainitut valtiot -sisältöluokkaan koodasin jutuissa mainitut vieraat valtiot. *Kauppalehdestä* luokittelin siis maininnat muista maista kuin Suomesta ja *Handelsblattista* muista maista kuin Saksasta. Luokittelin erikseen turvapaikanhakijoiden lähtömaina mainitut valtiot ja muut maininnat. Hanka luutta aiheutti se, että jutuissa, joissa käsiteltiin muitakin kuin turvapaikanhakijoita ja pakolaisia, saatettiin mainita valtioita muiden aiheiden yhteydessä. Aivan muussa yhteydessä mainitut valtiot jätin luokittelun ulkopuolelle. Jätin pois myös sellaiset valtiot, jotka mainittiin vain jonkun henkilön synnyinmaana. Esimerkiksi 26.8.2015 *Kauppalehdessä* otsikolla ”Hädän takaa ei nähdä ihmisiä ihmisinä” julkaistussa Arman Alizadin haastattelussa kerrotaan, että Alizad on iranilaissyntyinen. Koska Iranista valtiona ei kuitenkaan ole muuta mainintaa eikä jutussa puhuta pakolaisuudesta sieltä, en laskenut sitä jutussa mainituksi valtioksi.

Kuvituksen luokittelin hyvin karkeasti sen mukaan, keitä kuvissa esiintyy tai sisältääkö juttu grafiikkaa tai kuvituskuvaa. Turvapaikanhakijoita tai pakolaisia kuvaavat valokuvat erottelin sen mukaan, onko kuvassa olevan tai olevien henkilöiden nimet kerrottu vai esiintyvätkö he täysin nimettöminä tai massana, osana turvapaikanhakijoiden joukkoa.

Luokittelurunkoni viimeinen kohta on jutun sävy. Arvostukset tai juttujen sävyt ovat vaikeita koodattavia, sillä ne voivat olla piilossa, eikä niitä aina pystytä päättelemään yksiselitteisesti, jolloin sillekin vaihtoehdolle on oltava oma kategoriansa. Sävyn negatiivisuudesta kertoo esimerkiksi turvapaikanhakijoiden esittäminen ongelmana ja positiivisuudesta esimerkiksi positiivisista talousvaikutuksista kirjoittaminen. Aina juttu ei kuitenkaan painota suoraan kumpaakaan näkökulmaa. Kolmerin mukaan sävyn koodaamisessa käytetään usein seuraavaa skaalaa: 0 neutraali, 1 positiivinen, 2 melko positiivinen, 3 ristiriitainen, 4 melko negatiivinen, 5 negatiivinen. (Kolmer 2008, 126.) Käytin juttujen luokittelussa samaa jakoa ja lisäsin siihen vaihtoehdon x epäselviä tapauksia varten.

4.2 Reliabiliteetti

Pietilä (1973) kirjoittaa, että luotettavuuden eli reliabiliteetin tarkistamiseen on sosiaalitieteissä kehitetty neljä eri tapaa. Inter-individuaalinen reliabiliteetti tarkoittaa, että eri käyttäjät keräävät samalla välineellä tiedot samasta ilmiöstä. Intra-individuaalinen reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa sitä, että tiedot kerää sama käyttäjä, mutta eri ajankohtina. Yhtäpitävyysreliabiliteetiksi kutsutaan tietojen keräämistä rinnakkaisilla välineillä. Pysyvyysreliabiliteetti selviää keräämällä tiedot samasta

ilmiöstä samalla välineellä eri ajankohtina. Kaikissa tapauksissa tietojen vastaavuutta vertailemalla selviää, ovatko saadut tiedot luotettavia. Inter- ja intra-individuaalinen reliabiliteetin tarkistaminen sopivat havainnointityyppisiin tutkimusmenetelmiin ja yhtäpitävyys- ja pysyvyysreliabiliteetit puolestaan menetelmiin, joissa käytetään esimerkiksi kyselyitä tai haastatteluja. (emt. 234–235.)

Tässä tutkimuksessa käytin reliabiliteetin tarkistamiseen intra-individuaalista menetelmää, eli luokittelin itse osan aineistosta uudelleen. Tein alkuperäisen luokitteluni touko–heinäkuussa 2016 ja uudelleenluokittelun vuotta myöhemmin, toukokuussa 2017.

Pietilän mukaan reliabiliteettia ei ole tarpeen tarkistaa koko aineistosta, vaan ”laajasta aineistosta riittänee, kun siitä valitaan satunnaisesti 10–30 % mukaan tarkistukseen” (emt. 239). Pietilä ei määrittele tässä yhteydessä, mitä tarkoittaa laajalla aineistolla ja mikä puolestaan on suppeampi aineisto, josta pitäisi tarkistaa suurempi osa. Omassa tutkimuksessani luokittelin uudelleen 10 prosenttia aineistostani. Aineistoni koostui yhteensä 158 jutusta, eli 10 prosenttia siitä on 16 juttua. Kaikista analysoimistani jutuista 111 on *Handelsblattista* ja 47 *Kauppalehdestä*, joten otin uudelleenluokiteltaviksi 11 *Handelsblattin* ja 5 *Kauppalehden* juttua elokuun alusta alkaen. Valitsin elokuun, sillä silloin juttuja ilmestyi molemmissa lehdissä jo melko tiheästi, mutta se on aineistoni alkupuolella. Mikäli analyysitapani olisi muuttunut matkan varrella, voi olettaa, että loppupään juttujen analysoiminen uudelleen antaisi vähemmän totuudenmukaisen kuvan kokonaisuuden reliabiliteetista kuin alkupään juttujen.

Uudelleenluokittelun tehtyäni vertasin sitä siihen, miten olin luokitellut samat jutut alun perin ja laskin kunkin luokittelurunkoni kohdan yksimielisyysprosentin. Uudelleen luokittelemani aineistoon ei sisältynyt yhtään sellaista juttua, jonka pääaihe ei olisi liittynyt turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin, vaan josta olisin koodannut toissijaisen aiheen. En ottanut reliabiliteettitarkistukseeni mukaan jutun osastoa, sillä osastoluokituksen olen ottanut suoraan lehtien arkistoista. En siis ole määritellyt sitä itse, joten tulkinnan varaa ei pitäisi olla. Taulukossa 3 esitän muille muuttujille laskemani yksimielisyysprosentit. Tässä vaiheessa on kyse tarkalleen samoista luokista, eli en ole vielä yhdistellyt luokkia.

Taulukko 3: Reliabiliteettitarkistuksen tulokset

	Yksimielisesti luokiteltuja	Yksimielisyysprosentti (16 jutusta)
Juttutyyppi	14	87,5
Jutun koko	16	100
Päähenkilö tai -taho	15	93,75
Pääaihe	15	93,75
Keskeinen puhuja	12	75
Mainitut valtiot	14	87,5
Vain lähtömaina mainitut	15	93,75
Kuvitus	15	93,75
Sävy	6	37,5

Taulukosta näkee, että jutun koon luokittelu on täysin yksimielinen. Kyseessä onkin varsin yksiselitteinen kategoria. Minkään muun kategorian osalta luokittelu ei ole täysin yksimielinen. Päähenkilön tai -tahon, pääaiheen, vain lähtömaina mainittujen valtioiden ja kuvituksen luokittelussa on kussakin yksi juttu, jonka olen luokitellut toisella kerralla eri tavoin kuin ensimmäisellä. Näidenkin luokkien yksimielisyysprosentti on kuitenkin yli 90. Pietilän (1973, 245) mukaan luokittelutuloksia voidaan pitää luotettavina, kun reliabiliteettiprosentti on yli 90 ja melko luotettavina, kun reliabiliteettiprosentti on yli 80. Melko luotettavia ovat siis tämän perusteella myös juttutyypin ja mainittujen valtioiden luokittelut.

Keskeisen puhujan luokittelun reliabiliteettiprosentti jää 75:een, mutta tarkempi tarkastelu osoittaa, että erot luokittelussa ovat pieniä. Neljästä erimielisestä tapauksesta kahdessa olen luokitellut molemmilla kerroilla keskeiseksi puhujaksi viranomaisen, mutta alkuperäisessä luokittelussa olen käyttänyt alaluokkaa "Useita/määrittelemätön viranomainen" ja uudestaan luokitellessani luokkaa "Maahanmuuttoviranomainen". Näissä tapauksissa luokkien yhdistely varsinaisessa analyysissä korjasi erot, sillä analyysin tuloksia esittelevässä luvussa molemmat alaluokat ovat osa samaa viranomainen-luokkaa. Kahdessa muussa tapauksessa olen alun perin päätenyt luokkaan "Muu taho tai epäselvä" ja uudestaan luokitellessani olen käyttänyt jotakin muuta luokkaa, mutta kommentoinut muistiinpanoissani, että keskeisen puhujan luokittelu on vaikeaa. Alun perin olen siis ollut varovainen ja luokitellut nämä tapaukset epäselviksi ja reliabiliteettia tarkistaessani olen luokittelun vaikeudesta huolimatta valinnut jonkin muun luokan. Alaluokkien yhdisteleminen nostaa keskeisen puhujan luokittelun yksimielisyyden 87,5 prosenttiin.

Lisäksi luokkien yhdistelyn huomioiminen nostaa yksimielisyysprosentin pääaiheen osalta sataan prosenttiin, sillä alaluokat ”EU-politiikka yleisesti” ja ”Pakolaisten jakaminen EU:ssa” yhdistyvät samaan EU-politiikan pääluokkaan.

Mainittuja valtioita koskevissa kategorioissa erot selittyvät sillä, että jokin valtio on jäänyt mainitsematta, mutta suurimmaksi osaksi luettelot ovat erimielisissäkin kohdissa samanlaisia.

Juttutyypin luokittelussa molemmat eri tavoin luokittelemani jutut ovat keskenään samanlaisia tapauksia, yksipalstaisia juttuja *Handelsblattin* *Namen des Tages* -osastolla. Alun perin olen luokitellut ne henkilöjutuiksi, ja uudelleen luokitellessanikin pohdin, onko kyse henkilöjutusta, mutta päädyin kuitenkin merkitsemään niiden juttutyypiksi uutisen. Uskoakseni olen kuitenkin alkuperäisellä luokittelukierroksella luokitellut vastaavat jutut johdonmukaisesti henkilöjutuiksi, mutta uusintakierroksella en muistanut, minkä linjan olin valinnut. Samantyyppisiä juttuja osui reliabiliteetintarkistukseeni kaksi, ja ne laskivat yksimielisyysprosentin alle 90:n, mutta uskoakseni voin suhtautua varsin luottavaisesti siihen, että olen ollut juttutyypin suhteen luokittelussani yleisesti ottaen varsin johdonmukainen.

Reliabiliteetin kannalta selvästi ongelmallinen muuttuja on jutun sävy. Tämä oli odotettavissakin, sillä sävyn tulkitseminen on hyvin subjektiivista ja sitä varten on vaikea laatia yksiselitteisiä arviointiperusteita. Tiesin jo etukäteen, että sävyn luokitseminen voi olla ongelmallista, ja pyrinkin sen suhteen vain suuntaa-antaviin tuloksiin. Tilannetta helpottaa se, että suurimmassa osassa erimielisistä sävylokituksistani ero on pieni, eli luokat ovat vierekkäisiä. Kyse on siis lähinnä siitä, olenko luokitellut jutun positiiviseksi vai melko positiiviseksi, tai negatiiviseksi vai melko negatiiviseksi, tai ristiriitaiseksi vai neutraaliksi tai melko positiiviseksi. Kahdessa tapauksessa olen alun perin merkinnyt luokaksi x:n eli en ole pystynyt määrittelemään sävyä. Toisella luokittelukerralla olen luokitellut molemmat melko negatiivisiksi. Yhden jutun kohdalla taas kohta sävy oli jäänyt alkuperäisessä luokittelussa kokonaan tyhjäksi, joten olen analyysitaulukoihini lisännyt sen kohdalle x:n. Mitään juttua en siis ole luokitellut ensin positiiviseksi ja sitten negatiiviseksi tai toisin päin. Sävyn luokittelun voi siis ajatella kyllä kertovan jotakin, mutta vain suuntaa-antavasti.

Yhteenvedona totean luokitteluni reliabiliteetistä, että suuntaa-antavaksi jäänyttä sävylokitusta lukuun ottamatta tuloksiani voi pitää niin luotettavina, että niiden käyttäminen määrällisessä analyysissä ja vertailussa on mielekästä. Kun ottaa huomioon, että analyysiäni varten olen joka tapauk-

sessä yhdistellyt alaluokkia, nousevat kaikkien muuttujien yksimielisyysprosentit sävyä lukuun ottamatta vähintään aivan luotettavuuden rajana pidetyn 90 prosentin tuntumaan. Erimielisiksi jääneistäkin tapauksista suurimmalle osalle on selitys, kuten se, että olen alun perin luokitellut varovaisemmin, eli käyttänyt muut-luokkaa herkemmin kuin uudelleenluokittelussa. Voin siis todeta, että merkittävää luotettavuusongelmaa tuloksissa ei tekemäni tarkistuksen perusteella ole. Tästä on hyvä jatkaa analyysini tulosten esittelyyn.

5 ANALYYSIN TULOKSET

Tässä luvussa esittelen analyysini tulokset. Aloitan vertailemalla juttujen määriä *Kauppalehdessä* ja *Handelsblattissa*. Sen jälkeen käyn läpi luokitteluni tulokset kohta kohdalta. Havainnollistan määriä taulukoiden ja kuvioiden avulla. Vedän tuloksia yhteen ja tulkitseen niitä tutkielmani kuudennessa pääluvussa.

5.1 Juttujen määrä

Kuten jo aineiston esittelyn yhteydessä kerroin, *Handelsblattissa* turvapaikanhakijat ja pakolaiset saivat seurantajaksoni aikana selvästi enemmän huomiota kuin *Kauppalehdessä*. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että *Handelsblatt* on kokonaisuudessaan juttumäärältään suurempi lehti. Muutaman satunnaisesti syksyiltä 2015 valitun lehden (15.9., 19.10. ja 9.11.) perusteella *Kauppalehdessä* on karkeasti pyöristettynä noin 30 juttua ja *Handelsblattissa* noin 70 juttua numeroa kohden. Lehtien koossa on selvä ero, mutta aineistooni kuuluvien juttujen määrässä ero on vielä suurempi. Eroa ei siis voi selittää pelkällä kokonaisjuttumäärän erolla, mutta sitäkään ei sovi unohtaa.

Analysoin yhteensä 47 *Kauppalehden* ja 111 *Handelsblattin* juttua. Aineistooni määritelmällisesti kuuluvia juttuja julkaistiin *Handelsblattissa* kesä–marraskuussa kaikkiaan 366. Suuren määrän vuoksi analysoin jutut vain joka kolmannen päivän lehdistä. Poikkeuksena hyppäsin 25.9. ilmestyneen numeron yli, koska se oli pakolaisia käsittelevä teemanumero ja siinä oli siksi todella paljon aiheeseen liittyviä juttuja.

Taulukossa 4 on esitettyinä juttujen määrä kuukausittain jaoteltuna. Kummassakin lehdessä aineistooni kuuluvien juttujen määrä on selvästi suurin syyskuussa ja toiseksi suurin lokakuussa.

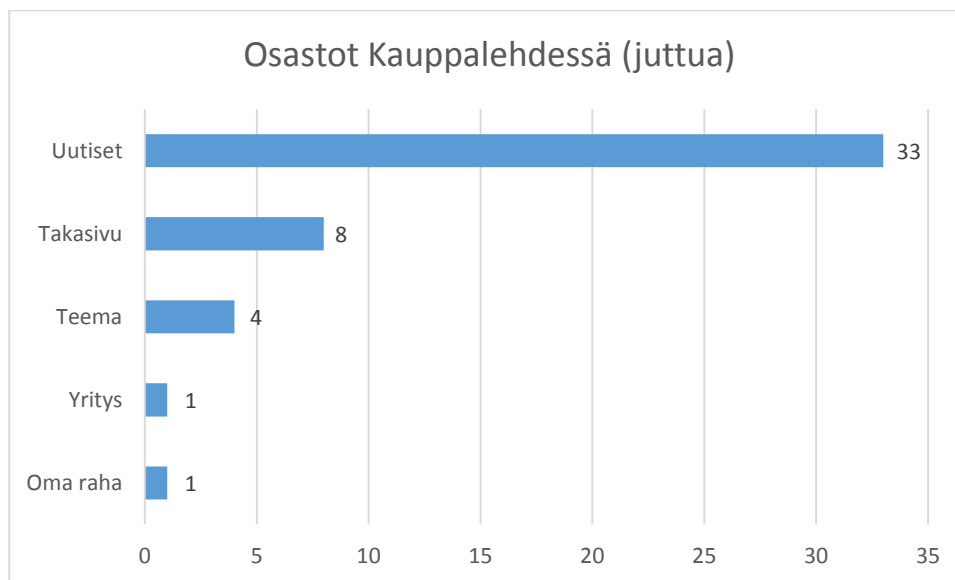
Taulukko 4: Turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsittelevien juttujen lukumäärät

	Kauppalehti	Handelsblatt	
		Aineistoon kuuluvia juttuja	Analysoituja juttuja
Kesäkuu	4	8	1
Heinäkuu	0	19	6
Elokuu	7	54	18
Syyskuu	16	128	35
Lokakuu	11	87	31
Marraskuu	9	70	20
Yhteensä	47	366	111

5.2 Osastot

Kauppalehden jutuista (Kuvio 1) selkeästi suurin osa on uutisosastolla. Takasivu on analyysille varattu juttupaikka, ja se oli aineistossani toiseksi yleisin osasto. Lisäksi muutama juttu oli lehden muilla osastoilla.

Kuvio 1

Analysoimissani *Handelsblattin* jutuissa (Kuvio 2) on eniten edustettuna osasto Wirtschaft & Politik (Talous ja politiikka, 57/111 juttua). Kyseessä on lehden alkuosan uutisosasto. Toiseksi eniten analysoimiani juttuja on julkaistu osastolla Tagesthema (Päivän aihe, yhteensä 24 juttua 111:sta). Neljä Tages-thema-osaston juttua oli etusivun juttuja, jotka jatkuivat sisäsivulla samalla otsikolla. Niiden lisäksi 7 analysoimistani *Handelsblattin* jutuista on julkaistu etusivulla, osastolla Seite 1 (Sivu 1). Mo-niin muihinkin juttuihin oli vinkki etusivulla, mutta nämä seitsemän Seite 1 -osaston juttua ovat siis kokonaisina juttuina etusivulla ja siksi mukana analyysissäni toisin kuin pelkät vinkit.

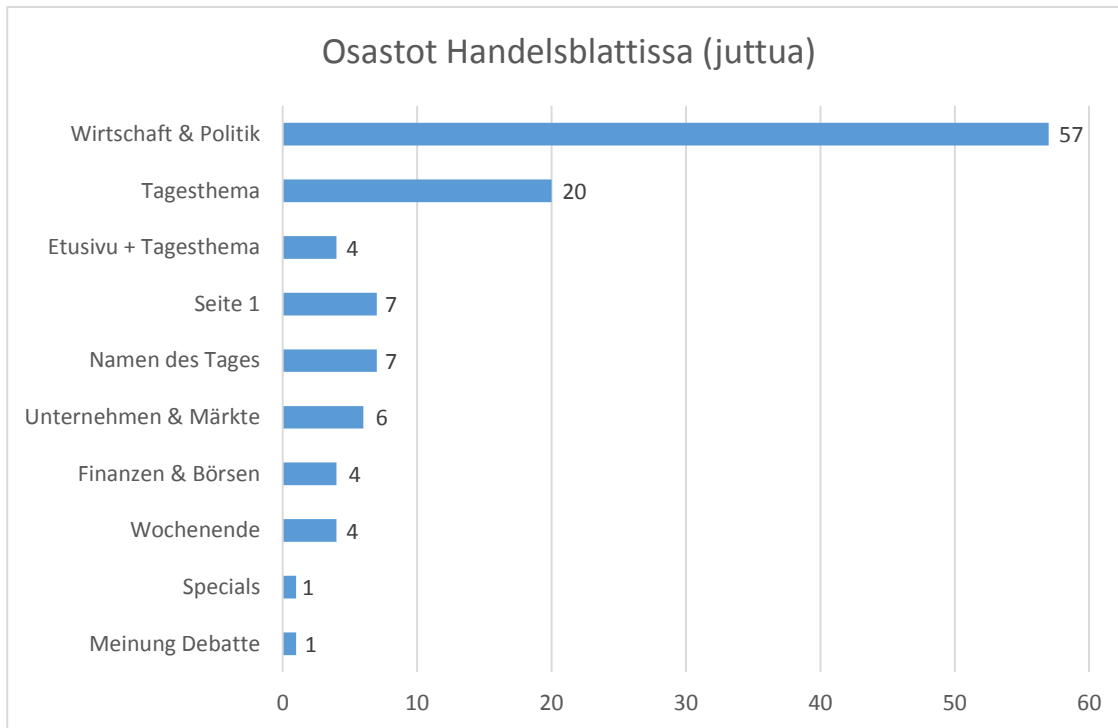
Analysoimiani juttuja oli *Handelsblattissa* myös osastoilla Namen des Tages (Päivän nimet), Unternehmen & Märkte (Yritykset ja markkinat), Finanzen & Börse (Finanssit ja pörssi) ja Wochenende (Viikonloppu). Yksi analysoimani juttu oli osastolla Specials ja yksi osastolla Meinung Debatte, eli se oli mielipideosastolla julkaistu debattijuttu. Olin rajannut mielipideosaston tutkimukseni ulkopuo-lle, mutta otin tämän yhden jutun (Entkommen, willkommen¹³, *Handelsblatt* 6.8.2015) mukaan analyysiin, koska se ei ollut tekstilajiltaan mielipidekirjoitus, vaan kysymys-vastaus-juttu. Täsmälleen samaa juttutyyppiä oli käytetty muutamaa päivää aiemmin osastolla Wirtschaft & Politik julkaistussa jutussa (Der Mensch von draußen¹⁴, *Handelsblatt* 3.8.2015). Myös se on merkitty *Handelsblattin* arkistossa debattijutuksi, mutta Wirtschaft & Politik -osaston alla julkaistuksi. Olisi ollut kummallista jättää toinen kysymys-vastaus-juttu analysoimatta vain, koska se on merkitty mielipideosaston alle, vaikka on sisällöltään ja juttutyyppiltään oikeastaan Wirtschaft & Politik -osastolla julkaistun kirjoit-tuksen jatkojuttu.

---

¹³ Paennut, tervetullut

¹⁴ Ihminen ulkoa

Kuvio 2

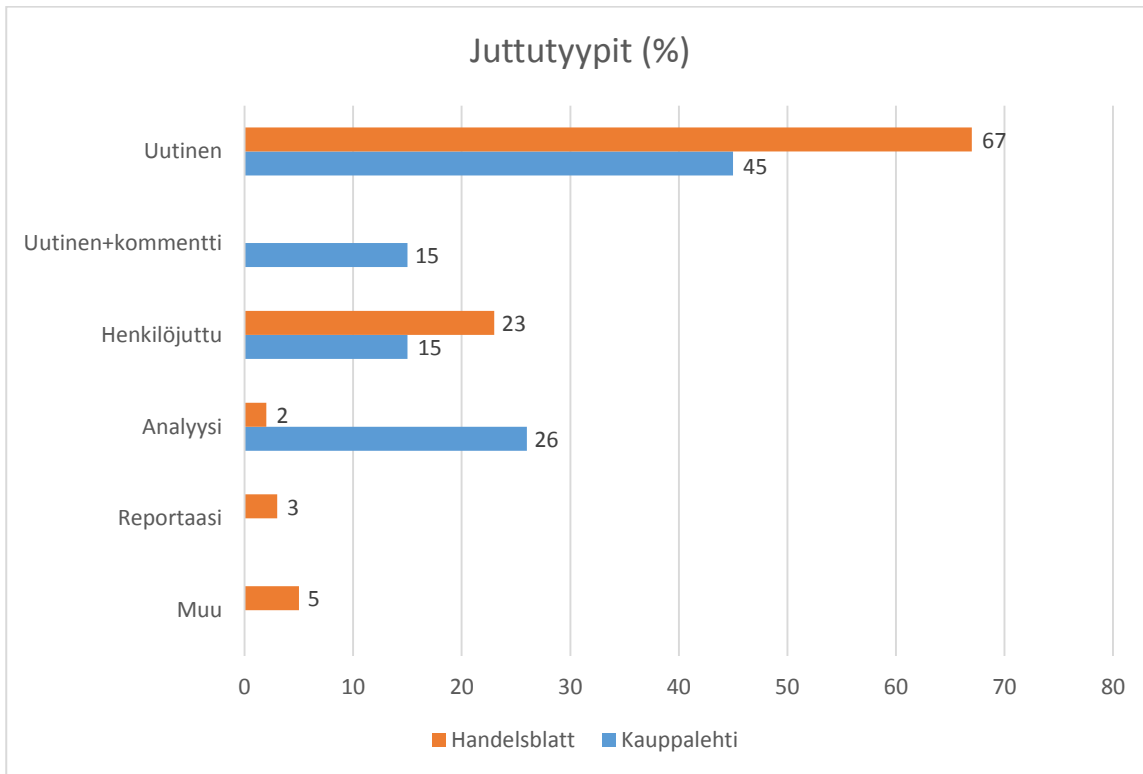
Vaikka osastojako on erilainen, molemmissa lehdissä turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsiteltiin selvästi eniten uutis- ja ajankohtaissivuilla, mutta juttuja oli myös muilla osastoilla. Osastojako heijastelee jo myös juttutyypijakoa, joka on helpommin vertailtavissa lehtien välillä ja jota käsittelem seuraavaksi.

5.3 Juttutyypit

Kummassakin lehdessä turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsittelevät jutut olivat ylivoimaisesti useimmin tyypiltään uutisia. *Kauppalehdessä* yksi tyypillinen juttumalli on uutinen, jonka yhteydessä on toimittajan kommentti. Luokittelin nämä omaan luokkaansa, vaikka kommentit jäivätkin mielipideteksteinä analyysini ulkopuolelle. Kun uutinen+kommentti-luokan jutut lasketaan yhteen muiden uutisten kanssa, analysoimistani *Kauppalehden* jutuista 60 prosenttia (28/47 juttua) on juttutyypiltään uutisia. Osuus on siis lähes sama kuin *Handelsblattissa* (67 prosenttia, 74/111 juttua).

Kuvio 3

Kuviossa luvut on esitetty prosentteina analysoiduista kyseisen lehden jutuista. Kauppalehden kohdalla n=47 ja Handelsblattin n=111.

Kauppalehdessä oli selvästi enemmän analyyseiksi luokittelemiani juttuja kuin *Handelsblattissa*. Analyyseille on *Kauppalehdessä* omat juttupaikkansa Takasivu ja Maailmalta, ja suurin osa analyyseistä on julkaistu kyseisillä paikoilla. Takasivun analyyseille on joka lehdessä yli puolen sivun kokoinen juttupaikka, jonka lisäksi takasivulla on vain *Kauppalehden* logo ja muualta lehdestä nostettu sitaatti sivun yläreunassa ja mainos sivun alareunassa. Analyysi on siis *Kauppalehden* takakannessa varsin näkyvällä paikalla. Maailmalta-palstaa julkaistaan lehden sisällä B-osassa. Palstalla *Kauppalehden* kirjeenvaihtajat kertovat kukin lyhyesti, miten sama kulloinkin valittu ajankohtainen aihe näkyy heidän asemamaissaan.

Luokittelemistani analyyseistä kaksi, 2.10.15 julkaistu "Omat piiskaavat Merkeliä" ja 20.11.2015 julkaistu "Pakolaiskriisi ja terroristit" ovat *Kauppalehden* Münchenin-kirjeenvaihtajan Tapio Nurmisen Mediahuomio-palstalle kirjoittamia analyysejä. 5.10.2015 uutissivulla julkaistu "Pakolaiskriisi on EU:n huomion keskipiste" puolestaan on viiden kohdan koonti siitä, mitkä asiat ovat EU:ssa ajankohtaisia kyseisellä viikolla.

Handelsblattin analyysistä 20.11.2015 julkaistu ”Fünf Strategien gegen den Terror“¹⁵ esittelee viisi strategiaa terrorismin vastustamiseen ja arvioi niitä. Kahden aukeaman mittaisen kokonaisuuden eri osia ovat kirjoittaneet eri toimittajat. 9.10.2015 julkaistu ”Voll ins Risiko“¹⁶ puolestaan on yhden toimittajan kirjoittama analyysi liittokansleri Angela Merkelin pakolaispolitiikasta.

Uutisten, henkilöjuttujen ja analyysien lisäksi aineistossani on *Handelsblattista* kolme reportaasia ja kuusi muihin juttutyyppeihin kuuluvaa juttua. Näistä kaksi on *Debatte über Zuwanderung*¹⁷ -vinjetin alla elokuussa julkaistuja kysymys-vastaus-juttuja, joissa toimitus vastaa turvapaikanhakijoita koskeviin lukijakysymyksiin. Yksi juttu taas on tyypiltään eräänlainen kahden henkilön yhteishaastattelu, jota *Handelsblatt* kutsuu nimellä *Streitgespräch* (väittely). 27.8.2015 otsikolla ”Wir müssen klare Signale senden“¹⁸ julkaistussa jutussa pakolaisista ja maahanmuutosta keskustelemassa ovat vastakkain poliitikko Armin Laschet (CDU) ja taloustieteilijä Klaus F. Zimmermann.

Loput kolme tässä yhteydessä muut-kategoriassa näkyvistä jutuista olen luokitellut esseetyyppisiksi jutuiksi. Ne on kaikki julkaistu *Handelsblattissa* 30.10.2015 viikonlopun lukemistosivuilla pakolaiskriisiä koskevana pakettina. Ensimmäinen teksteistä, ”Die neue Wirklichkeit“¹⁹, on kolmen toimittajan kirjoittama kahden aukeaman kokonaisuus. Sitä seuraavista aukeamista ensimmäisellä on positiivinen ja toisella negatiivinen skenaario pakolaisten vastaanottamisen vaikutuksista. Positiivinen skenaario on Saksan taloustutkimusinstituutin (Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, DIW) johtajan Marcel Fratzscherin ja negatiivinen taloustutkimuslaitos ZEW:n (Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung) johtajan Clemens Fuestin kirjoittama.

5.4 Jutun koko

Kuviossa 4 esitän kummankin lehden juttujen koon jakautumisen prosentteina analysoimistani jutuista. Kummassakin lehdessä suurin ryhmä ovat yksipalstaista suuremmat, mutta korkeintaan puolen sivun jutut. Myös yli puolen sivun, mutta korkeintaan sivun mittaisia ja aukeaman yli ulottuvia juttuja oli kummassakin lehdessä paljon.

---

¹⁵ Viisi strategiaa terrorismia vastaan

¹⁶ Täyttä riskinottoa

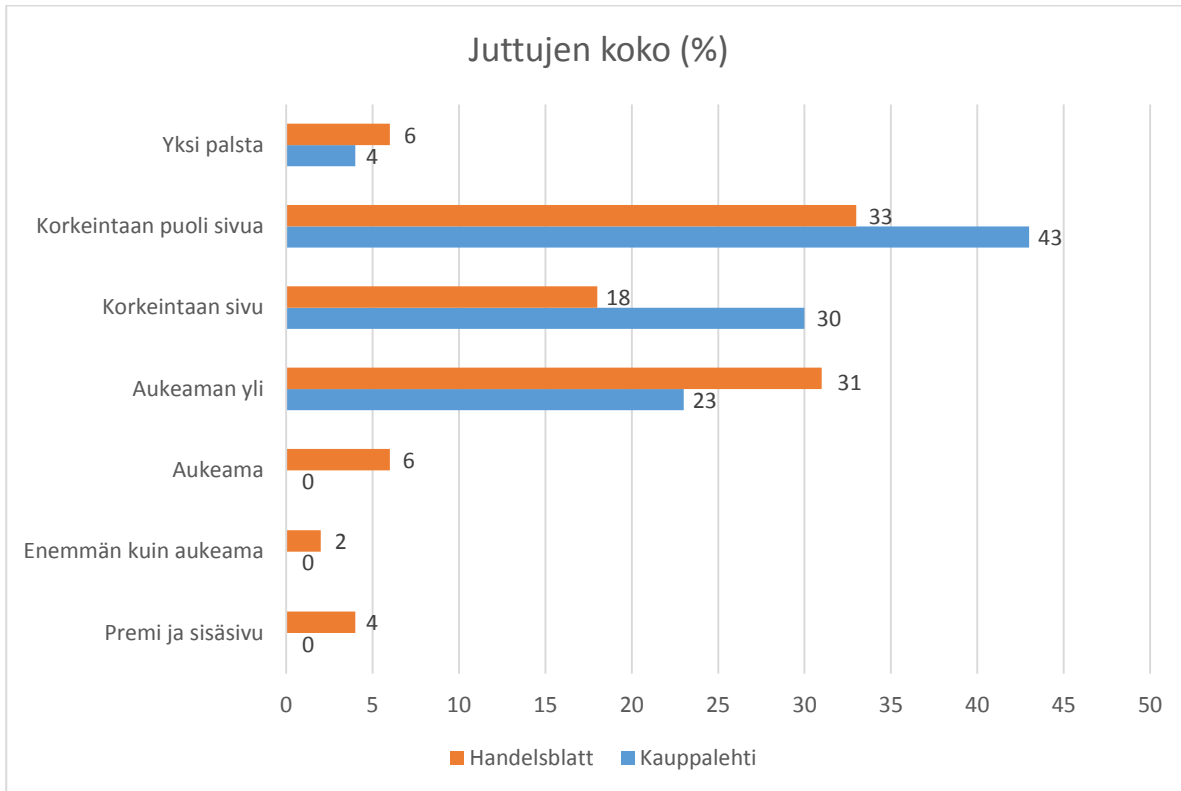
¹⁷ Keskustelu maahanmuutosta

¹⁸ Meidän täytyy antaa selkeitä signaaleja

¹⁹ Uusi todellisuus

Koko aukeaman täyttäviä tai sitä suurempia juttuja oli *Handelsblattissa*, mutta ei *Kauppalehdessä*. Se tosin ei kerro niinkään tutkimani aiheen käsittelystä, vaan lähinnä lehtien keskenään erilaisista juttumalleista. *Handelsblattia* varten lisäsin luokittelurunkooni seitsemännen luokan jutuille, jotka alkavat etusivun juttuina ja jatkuvat sisäsivulla samalla otsikolla.

Kuvio 4

Kauppalehden n=47, Handelsblattin n=111

Jos juttujen koosta haluaisi vetää pidemmälle meneviä johtopäätöksiä, tuloksia pitäisi voida verrata siihen, miten paljon minkäkin kokoisia juttuja lehdissä kaikkiaan on. Sen voi kuitenkin todeta, että pakolaisia ja turvapaikanhakijoita käsittelevät jutut jakautuvat kummassakin lehdessä moneen kokoluokkaan. Aihtta ei siis käsitellä esimerkiksi vain pikku-utisissa eikä se ole profiloitunut millekään tietylle juttupaikalle.

Jos kokoluokkia yhdistelee suuremmiksi kokonaisuuksiksi, on pienehköjä, alle puolen sivun juttuja (kaksi ensimmäistä luokkaa) *Kauppalehden* jutuista 47 prosenttia (22/47 juttua) ja *Handelsblattin* jutuista 40 prosenttia²⁰ (44/111 juttua). Yli puoli sivua mutta alle aukeaman täyttäviä juttuja on

²⁰ Laskettu alkuperäisistä luvuista, ei kuviossa näkyvistä tasaprosenteiksi pyöristetyistä.

Kauppalehdessä yhteensä 53 prosenttia (25/47 juttua) ja *Handelsblattissa* 49 prosenttia (54/111 juttua). Varsinkin tällä tavoin suurempina ryhminä tarkasteltuna juttukoot jakautuvat molemmissa lehdissä varsin samalla tavalla.

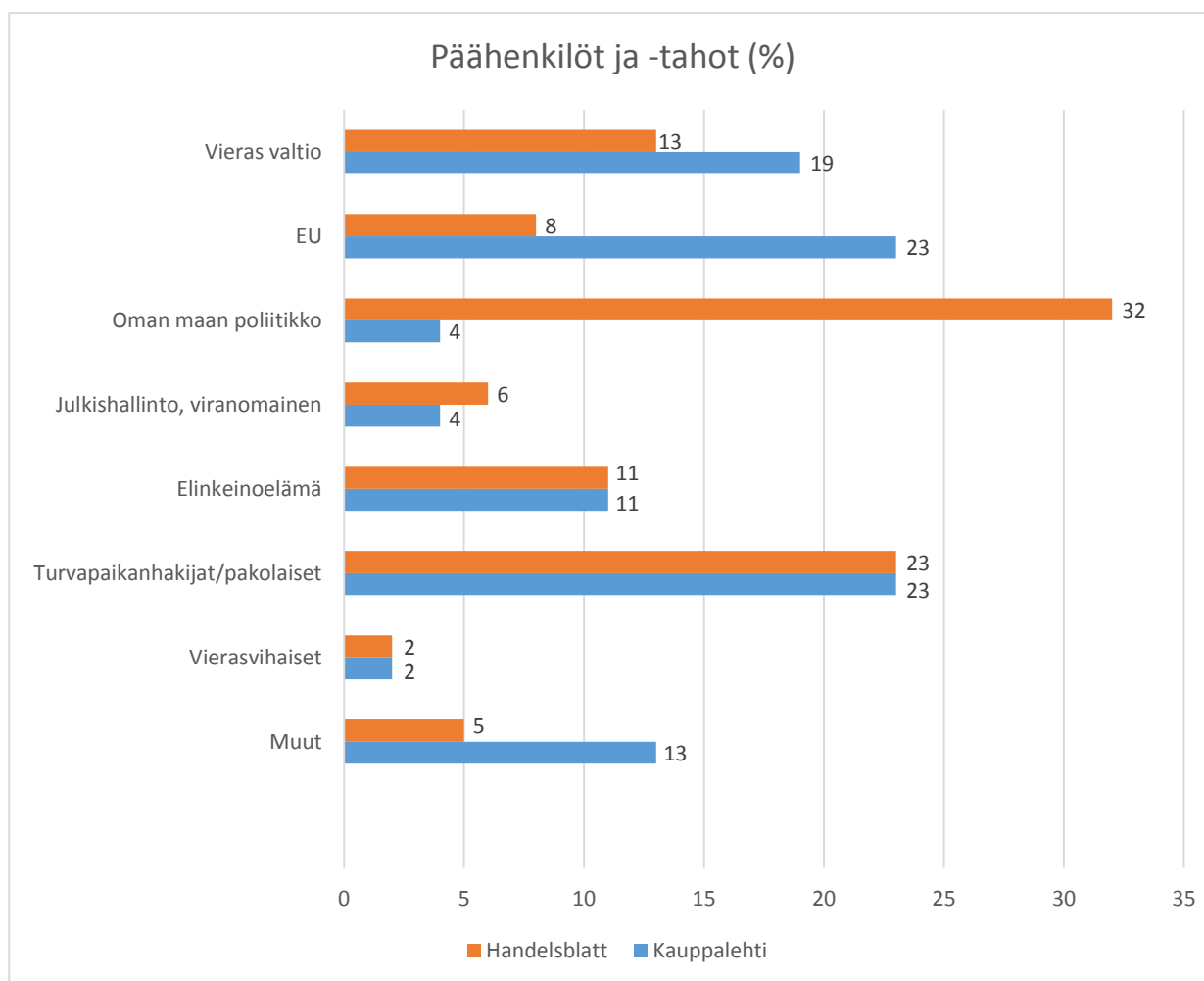
Kuten jo edellä mainitsin, *Handelsblattissa* on lisäksi suuria, vähintään aukeaman kokoisia tai kannesta sisäsivulle jatkuvia juttuja. Niiden osuus on yhteensä 12 prosenttia (13/111 juttua) analysoimistani *Handelsblattin* jutuista. Se, että *Kauppalehdessä* ei ole näiden kokoluokkien juttuja, selittyy pitkälti sillä, ettei lehdessä ole lainkaan kannesta sisäsivulle jatkuvia juttuja, ja hyvin pitkiä juttuja on muutenkin varsin vähän. Vaikkei lehtiä erilaisten juttumallien vuoksi voi varauksetta verrata keskenään, ei massiivisten juttupaikkojen olemassaolo kuitenkaan automaattisesti tarkoita, että niillä käsiteltäisiin kaikkia aiheita. Juttujen koon luokittelun perusteella voi siis tehdä sen havainnon, että *Handelsblattissa* turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsitteleville jutuille on annettu palstatilaa toisinaan varsin paljon.

5.5 Päähenkilöt ja -tahot

Kauppalehdessä juttujen päähenkilöitä tai -tahoja olivat useimmin EU tai turvapaikanhakijat ja pakolaiset itse. Kumpaankin luokkaan koodasin noin 23 prosenttia jutuista (11/47 juttua). *Handelsblattissa* selvästi suurin luokka oli kotimaan valtiojohto ja poliitikot. He olivat pääosassa 32 prosentissa jutuista (36/111 juttua). Toiseksi yleisin päähenkilö tai -taho oli luokittelemissani *Handelsblattin* jutuissa turvapaikanhakijat tai pakolaiset 23 prosentin osuudella (25/111 juttua). Turvapaikanhakijoiden tai pakolaisten osuus on siis yhtä suuri kummassakin lehdessä, mutta *Kauppalehden* jutut kertovat huomattavasti *Handelsblattin* juttuja useammin ensisijaisesti EU:sta tai jostakin vieraasta valtiosta, kun taas *Handelsblattissa* huomio kohdistuu useimmin oman maan päättäjiin. Painotusero kotimaan ja EU:n välillä näkyy myös pääaiheiden ja keskeisten puhujien luokituksissa.

Kuviossa 5 erottuu erityisen selvästi kotimaan poliitikkojen painottuminen *Handelsblattin* jutuissa. Ero seuraavaan ryhmään, turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin itseensä, on lähes kymmenen prosenttiyksikköä.²¹ *Kauppalehdessä* puolestaan turvapaikanhakijat ja pakolaiset ovat jaetulla kärkipaikalla EU:n kanssa, eli roolit jakautuvat huomattavasti tasaisemmin. Myös vieraiden valtioiden osuus 19 prosenttia (9/47 juttua) on *Kauppalehdessä* varsin lähellä jaetun kärjen 23 prosentin osuutta.

Kuvio 5

Kauppalehden n=47, Handelsblattin n=111

Politiikkaan kuuluvien päätahojen (vieras valtio, EU tai oman maan poliitikko) osuuksissa on lehtien välillä selvä ero, mutta muiden luokkien osuudet jakautuvat varsin samalla tavoin. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten luokan lisäksi myös elinkeinoelämän luokan osuus on kummassakin lehdessä

²¹ Kuviossa näkyvää tarkemmin, yhden desimaalin tarkkuudella ilmaistuna kotimaan poliitikkojen osuus on 32,4 prosenttia ja turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten osuus 22,5 prosenttia.

yhtä suuri, 11 prosenttia (*Kauppalehdessä* 5/47 juttua ja *Handelsblattissa* 12/111 juttua). Myös vierasvihaisten tahojen osuus on kummassakin lehdessä sama, 2 prosenttia (*Kauppalehdessä* 1/47 juttua, *Handelsblattissa* 2/111 juttua). Myöskään julkishallinnon ja viranomaisten osuuden ero ei ole suuri. *Kauppalehdessä* osuus on 4 prosenttia (2/47 juttua) ja *Handelsblattissa* 6 prosenttia (7/111 juttua).

Politiikkaluokkien lisäksi selkeä ero lehtien välillä on muut-luokan koossa. Kuviota varten olen yhdistänyt muut-luokkaan luokat "Tieteen ja tutkimuksen harjoittajat, 'vapaat' asiantuntijat" (yksi juttu kummassakin lehdessä), "Viihde- ja muotiteollisuus, populaarikulttuuri" (yksi juttu *Handelsblattissa*), "Yksityishenkilö" (yksi juttu *Handelsblattissa*) ja "Muu taho tai epäselvä" (3 juttua *Handelsblattissa* ja 5 juttua *Kauppalehdessä*). Viimeksi mainittuun luokkaan koodasin esimerkiksi *Kauppalehdessä* 22.9.2015 otsikolla "Asumisvaikutukset yhä tutkimatta" julkaistun jutun. Siinä puhutaan maahanmuuttajista ensin yleisesti ja lopuksi turvapaikanhakijat erikseen mainiten, mutta myös tutkijoilla ja asiantuntijoilla ja selvitysten tekemisellä on tekstissä merkittävä rooli, joten en pystynyt luokittelemaan juttua mihinkään yhteen päähenkilö tai taho -luokkaan. *Handelsblattissa* 9.10.2015 julkaistun "Von der Welle zur Krise"²²-jutun päätaho taas on sijoittajat tai arvopaperimarkkinat, jonka koodasin muuksi tahoksi.

Kun päätahoja tarkastellaan vielä niin, että politiikkaan kuuluvien päätahojen osuudet lasketaan yhteen, käy ilmi, että kummassakin lehdessä poliitikot ovat päätahona noin puolessa jutuista. *Handelsblattissa* vieraiden valtioiden, EU:n ja kotimaan poliitikkojen yhteenlaskettu osuus on 53 prosenttia (59/111 juttua) ja *Kauppalehdessä* 47 prosenttia (22/47 juttua). Molemmissa lehdissä turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyvien aiheiden käsittelyssä poliitikoilla on siis hyvin keskeinen rooli toimijoina. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oma 23 prosentin osuus jää kummassakin lehdessä alle puoleen poliitikkojen yhteenlasketusta osuudesta juttujen päähenkilönä tai -tahona.

5.6 Pääaiheet ja toissijaiset aiheet

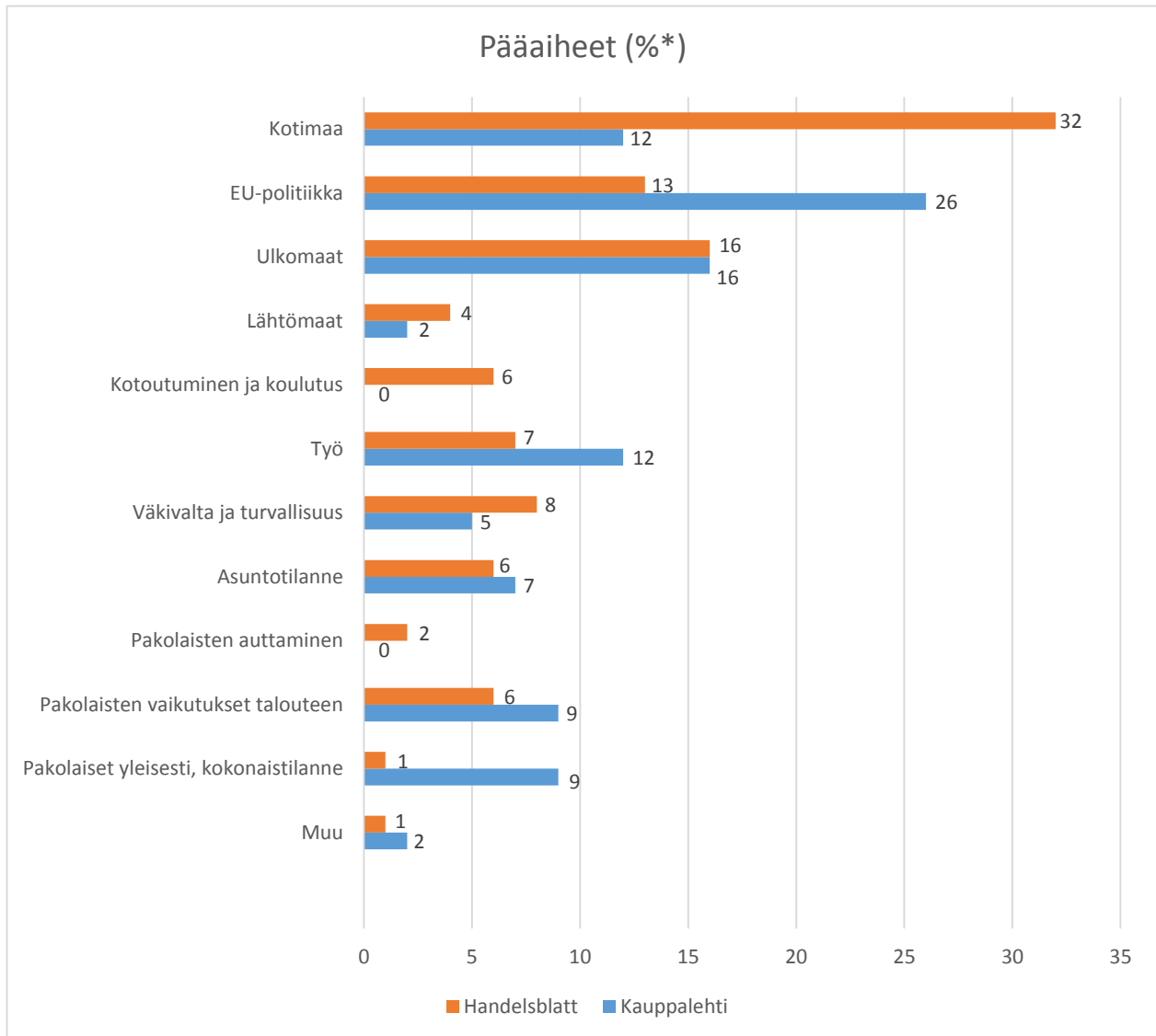
Luokittelemisissäni *Kauppalehden* jutuissa painottuu pääaiheista erityisesti EU-politiikka, *Handelsblattissa* kotimaa. Kuviossa 6 esitän pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvien pääaiheiden jakau-

---

²² Aallosta kriisiksi

tumisen lehdissä pääluokittain, eli olen yhdistänyt tarkemmat alaluokat helpommin hahmotettaviksi ja vertailtaviksi kokonaisuuksiksi. Prosenttilaskuissa eivät ole mukana jutut, joissa turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin ei liittynyt jutun pääaihe vaan toissijainen aihe. Kirjoitan toissijaisista aiheista tarkemmin tämän alaluvun lopussa. Ensin käsittelen juttujen pääaiheita.

Kuvio 6

*Prosentit on laskettu niistä jutuista, joista koodasin pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvän pääaiheen. Kauppalehden jutuista neljässä ja Handelsblattin jutuista kahdeksassa pääaihe oli jokin muu ja koodasin turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyvän toissijaisen aiheen. Tässä prosenttiluvut on siis laskettu Kauppalehden osalta 43 jutusta ja Handelsblattin osalta 103 jutusta.

Handelsblattissa kotimaanaiheista eniten käsiteltiin Saksan pakolaispolitiikkaa ja poliittista tilannetta sekä lainsäädäntöä. Myös turvapaikanhakijoista aiheutuvat kustannukset, rajatarkastukset ja

turvapaikkahakemusten käsittely olivat esillä. *Kauppalehden* viidestä kotimaa-aiheisiin luokittelemastani jutusta kaksi käsitteli turvapaikanhakijoista aiheutuvia kustannuksia ja loput kolme juttua maahantulomääriä, lainsäädäntöä ja Suomen pakolaispolitiikkaa yleisesti.

Kauppalehden pakolais- ja turvapaikanhakija-aiheisissa jutuissa oli selvästi useammin pääaiheena EU-politiikka, varsinkin turvapaikanhakijoiden jakaminen EU-maiden kesken, mikä oli myös *Handelsblattin* jutuissa yleisin yksittäinen EU-pääaihe.

Ulkomaat-luokkaan kuuluvien pääaiheiden osuus oli kummassakin lehdessä 16 prosenttia. Ulkomaanaiheet koskivat kummassakin lehdessä useimmin jonkin ulkomaan politiikkaa tai pakolaistilannetta ulkomailla. Ulkomaat-pääloukkaan kuuluvat myös viisi *Handelsblattissa* loka–marraskuussa julkaistua juttua, joissa käsitellään ulkopoliittista suhdetta Turkkiin, osittain EU:n ja osittain Saksan omana ulkopoliittikkana. *Kauppalehden* jutuista en luokitellut minkään käsittelevän ensisijaisesti oman maan ulkopoliittikkaa, mutta yksi jutuista (Pakolaiset Ateenan vipuvarsi, 29.10.2015) käsittelee pääaiheenaan Saksan ja Kreikan välistä politiikkaa. Saksa on ainoa maa, joka mainitaan kaikissa *Kauppalehden* ulkomaaiheisissa jutuissa.

Luokittelin turvapaikanhakijoiden lähtömaita pääaiheenaan käsittelevät jutut omaksi luokakseen. Niistä *Kauppalehden* ainoa juttu käsittelee Syyrian rauhanneuvotteluita, kun taas kaikki neljä *Handelsblattin* juttua käsittelevät Itä-Euroopan maita ja niistä tulevia turvapaikanhakijoita.

Kotoutumisaiheita oli analysoimassani aineistossa vain *Handelsblattissa*, ei lainkaan *Kauppalehdessä*. Kotoutuminen-luokkaan kuuluvista jutuista suurin osa käsitteli koulutusta, joten nostin kuviossa 6 koulutuksen kotoutumisen rinnalle pääloukan nimeen.

Työhön liittyviä pääaiheita esiintyi kummankin lehden pakolaisia ja turvapaikanhakijoita käsittelevissä jutuissa (*Kauppalehdessä* 5/43 juttua eli 12 prosenttia, *Handelsblattissa* 7/103 juttua eli 7 prosenttia). Molemmissa lehdissä myös turvapaikanhakijoiden vaikutukset talouteen yleisesti (*Kauppalehdessä* 4/43 juttua eli 9 prosenttia, *Handelsblattissa* 6/103 juttua eli 6 prosenttia) olivat pääaiheena lähes yhtä usein kuin heidän työntekoonsa ja työllistämiseensä liittyvät aiheet.

Väkivalta ja turvallisuus -pääloukkaan sisältyy keskenään varsin erilaisia alaluokkia. *Kauppalehden* kaksi juttua käsittelevät radikalisoitumista ja terrorismia. *Handelsblattin* kahdeksasta pääaiheeltaan väkivalta ja turvallisuus -luokkaan kuuluvasta jutusta viisi käsittelee turvapaikanhakijoihin kohdistunutta väkivaltaa tai muuta vihamielisyyttä ja lisäksi yksi juttu käsittelee poliitikon joutumista äärioi-

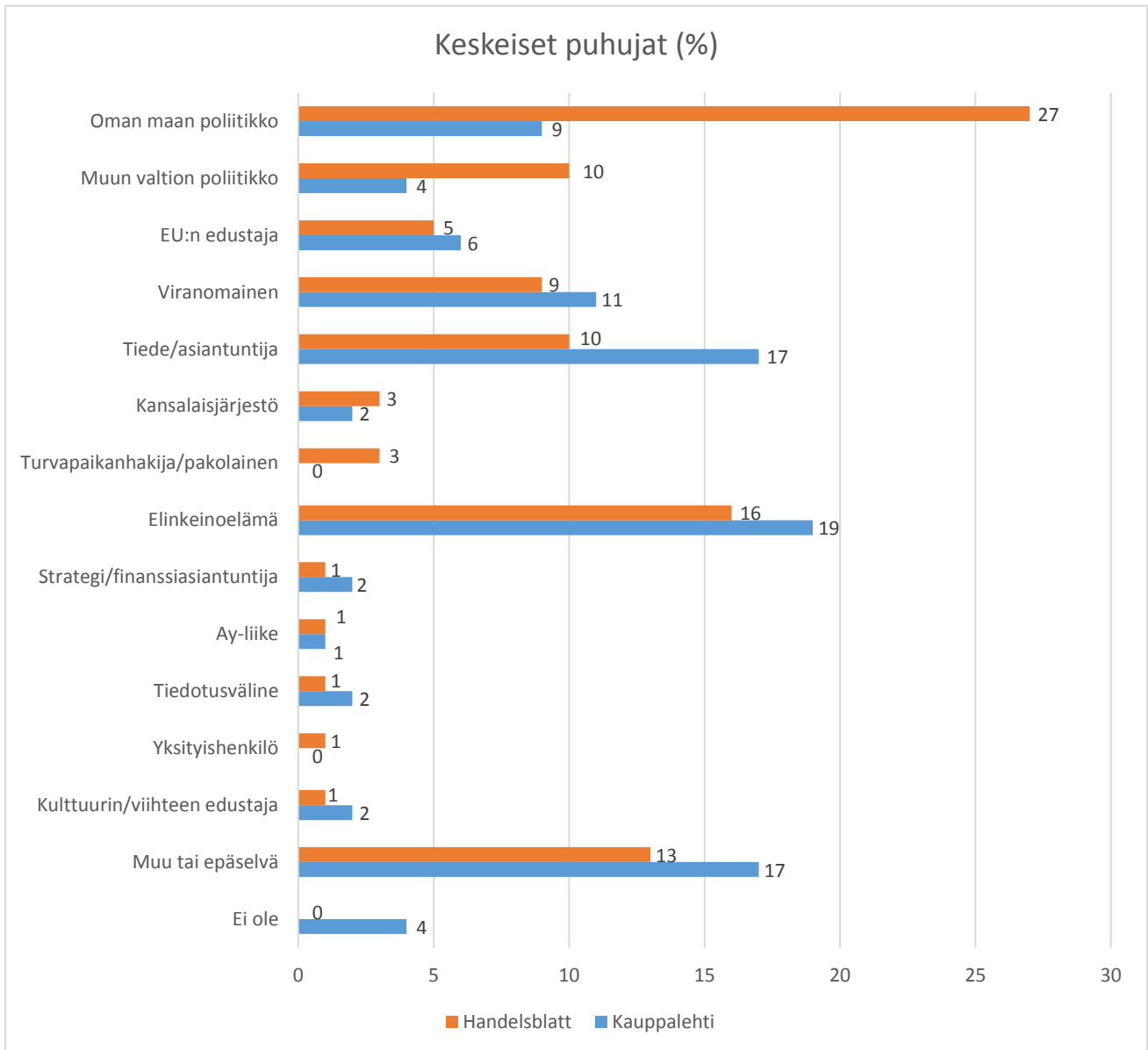
keistolaisen väkivallan kohteeksi. Yksi analysoimistani *Handelsblattin* jutuista käsittelee pääaiheenaan Saksan turvallisuustilannetta ja yksi terrorismia. Sekä *Handelsblattin* että *Kauppalehden* terrorismiaiheiset jutut on julkaistu marraskuussa muutamia päiviä Pariisin terrori-iskujen jälkeen.

Analysoin myös juttuja, joiden pääaihe ei liittynyt turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin, mutta joissa käsiteltiin merkittävänä toissijaisena aiheena jotakin heihin liittyvää. Tällaisia juttuja analysoin *Kauppalehdestä* neljä ja *Handelsblattista* kahdeksan. Toissijaiset, turvapaikanhakijoihin tai pakolaisiin liittyvät aiheet olivat *Kauppalehden* jutuissa pakolaistilanne yleisesti tai Suomessa, pakolaisten vaikutukset talouteen ja heidän työntekonsa. *Handelsblattissa* muita asioita ensisijaisesti käsittelevien juttujen toissijaiset, pakolaisiin tai turvapaikanhakijoihin liittyvät aiheet koskivat Saksan poliittista tilannetta, terrorismia, asuntotilannetta, pakolaisten auttamista (esimerkiksi pankkitilien perustamista heille) ja heidän vaikutuksiaan talouteen.

5.7 Keskeiset puhujat

Handelsblattin jutuissa kotimaan poliitikot olivat keskeisinä puhujina selvästi eniten, 27 prosentissa jutuista (29,5/111 juttua). Jos määrään lisätään muiden valtioiden poliitikot ja EU:n edustajat, politiikan edustajien kokonaisuus on 42 prosenttia (46,5/111 juttua). *Handelsblattin* turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsittelevästä uutisoinnista huomattavassa osassa kuuluu siis ensisijaisesti poliitikkojen ääni. *Kauppalehdessä* kotimaan ja ulkomaan poliitikkojen sekä EU:n edustajien yhteenlaskettu osuus on pienempi, 19 prosenttia (9/47 juttua, joista neljässä ensisijainen puhuja on kotimaan poliitikko).

Kuvio 7

Kauppalehden n=47, Handelsblattin n=111

Toiseksi suurin keskeisten puhujien ryhmä analysoimissani *Handelsblattin* jutuissa olivat elinkeinoelämän edustajat, joiden osuus jutuista on 16 prosenttia (18/111 juttua). *Kauppalehdessä* elinkeinoelämän edustajat olivat keskeisinä puhujina useimmin (9/47 juttua, 19 prosenttia). Lähes yhtä monessa jutussa olivat eniten äänessä tieteen ja tutkimuksen edustajat tai muut asiantuntijat (8/47 juttua, 17 prosenttia). *Handelsblattissa* heidän osuutensa on pienempi, 10 prosenttia jutuista (11,5/111 juttua). Myös luokkaan muu taho tai epäselvä luokittelin *Kauppalehdestä* 8 juttua, eli muut -luokankin koko on 17 prosenttia. *Handesblattinkin* jutuissa kolmanneksi suurin luokka on

muu taho tai epäselvä (14/111 juttua, 13 prosenttia). Siihen kuuluvista jutuista kirjoitan lisää tämän alaluvun lopussa, mutta sitä ennen vielä yksi havainto.

Luvussa 2.3.2 kirjoitin, että Horstin (2005, 119–120) tutkimuksen mukaan turvapaikanhakua koskevassa uutisoinnissa hallitsivat viranomaislähteet ja rutiinilähteet, jolloin näkökulma oli ensisijaisesti viranomaisen näkökulma, ei turvapaikanhakijoiden itsensä. Tilanne näyttää samalta myös omassa tutkimusaineistossani. *Kauppalehdessä* viranomaisten osuus keskeistä puhujista on 11 prosenttia (5/47 juttua) eikä yhdenkään jutun ensisijainen puhuja ole turvapaikanhakija tai pakolainen. Analysoimistani *Handelsblattin* jutuista kolmessa prosentissa (3/111 juttua) keskeisenä puhujana ääneen pääsee turvapaikanhakija. Tilanne on siis hieman erilainen, mutta *Handelsblattissakin* viranomaiset (9 prosenttia, 10/111 juttua) pääsevät keskeisen puhujan asemaan yli kolme kertaa useammin kuin turvapaikanhakijat. Poliitikkoihin ja elinkeinoelämän edustajiin verrattuna turvapaikanhakijoiden osuus keskeisistä puhujista jää todella pieneksi, vaikka he ovat jutun päähenkilöitä 23 prosentissa analysoimistani jutuista kummassakin lehdessä, kuten olen luvussa 5.5 todennut. Joihinkin jutuista, joiden keskeinen puhuja on joku muu taho, on kyllä haastateltu myös turvapaikanhakijoita itseään. Esimerkiksi 19.8.2015 *Handelsblattissa* julkaistu ”Wirtschaftsfaktor Flüchtling”²³-juttu alkaa sisällissotaa Turkkiin paenneen syyrialaisen Muhammed Shreemin tarinalla, mutta jutun keskeinen puhuja on turkkilaisen elinkeinoelämän edustaja.

Muu taho tai epäselvä -ryhmään luokittelimistani jutuista monessa tapauksessa on kyse analyysistä, josta ei käy selkeästi ilmi, mistä tiedot ovat peräisin. Jälkeenpäin ajateltuna ne olisi voinut vaikka luokitella omaksi ryhmäkseen. Epäselviksi olen luokitellut myös uutistyyppisiä juttuja, joista en pystynyt määrittämään keskeistä puhujaa. Esimerkiksi 21.7.2015 *Handelsblattissa* otsikolla ”Kein Zug wird kommen”²⁴ julkaistu juttu kertoo Italiaan jumiin jääneistä pakolaisista, jotka halusivat jatkaa matkaa pohjoisempaan Eurooppaan. Uutisessa kerrotaan tietoja esimerkiksi Italiaan saapuneiden pakolaisten määrästä ja lähtömaista sekä Italian poliittisesta tilanteesta. Jutun keskivaiheilla siteerataan avustustekijää, mutta muiden tietojen lähde ei kerrota. Yhden sitaatin verran siteerattua avustustyöntekijää ei voi pitää jutun keskeisenä puhujana, joten puhuja jää epäselväksi.

---

²³ Taloustekijä pakolainen

²⁴ Yhtäkään junaa ei tule

Kiinnitin juttuja analysoidessani huomiota siihen, että *Handelsblatt* käyttää melko paljon nimettömiä henkilölähteitä. Esimerkiksi 14.9.2015 otsikolla ”Eindringliche Warnung”²⁵ julkaistussa EU:n valtiovarainministereiden kokouksesta kertovassa jutussa lähteinä käytetään nimettömiksi jääviä kokouksen osallistujia.

*„Schäuble habe sich sehr besorgt geäußert über den Umgang der Europäer mit dieser Krise, sagten Teilnehmer dem Handelsblatt. - - „Was Schäuble sagte, klang wie ein dramatischer Alarmruf. Der Minister war ausgesprochen besorgt“, sagte ein Teilnehmer. Wenn keine europäische Lösung zustande komme, gerate die EU ernsthaft in Gefahr, habe Schäuble gesagt.“*²⁶

*„Österreichs Finanzminister Hans Jörg Schelling hatte eine solche, grundsätzlich mögliche Ausnahme bei der EU-Kommission beantragt. Nach Angaben von EU-Diplomaten soll auch Italien daran interessiert sein.“*²⁷

*„„Es wäre ja schön, wenn diejenigen, die Ausnahmen vom Stabilitätspakt verlangen, auch tatsächlich Flüchtlinge aufnehmen würden“, hieß es in Schäubles Umgebung.“*²⁸

Luokittelin jutun keskeisen puhujan epäselväksi, sillä jutun perusteella ei voinut päätellä riittävän tarkasti, keiltä tiedot olivat peräisin. Joidenkin toisen juttujen kohdalla pystyin luokittelemaan puhujan esimerkiksi EU:n edustajaksi sen perusteella, mitä tietoja nimettömästä lähteestä kerrottiin.

Ainakin suomalaisessa journalistisessa kulttuurissa pyritään yleensä siihen, että haastateltavat esiintyvät omalla nimellään. Majapuro (2006, 85) kirjoittaa: ”Ihanteellista olisi, jos lähteet ilmaistaisiin tai merkittäisiin selvästi, jolloin lukija osaisi heti arvioida asian merkittävyyden. Silloin tällöin lehtiteksteissä käytetään ilmauksia, joiden perusteella on vaikeampi arvioida, mistä tieto tulee ja minkä arvoisena: *analyttikko, joka ei halunnut nimeään julkisuuteen, vaikutusvaltaiset tahot ilmoittivat, erään asiantuntijan mukaan, uutistoimisto Baltic News Servicen mukaan, hallituksen edustaja kertoi--*” Talousjournalismissakin siis pyritään Suomessa siihen, että asiantuntijat kommentoivat omalla nimellään. *Handelsblattissa* kuitenkin näyttää olevan yleinen käytäntö, että osassa jutuista lähteistä kerrotaan vain joitakin määreitä, muttei nimiä. En laskenut tapauksia, mutta tuntumani on, että *Handelsblatt* käytti nimettömiä lähteitä enemmän kuin *Kaupalehti*.

---

²⁵ Vakava varoitus

²⁶ Schäuble puhui hyvin huolestuneesti eurooppalaisten toimista kriisissä, sanoivat osallistajat *Handelsblattille*. - - ”Se, mitä Schäuble sanoi, kuulosti dramaattiselta hälytyshuudolta. Ministeri oli huomattavan huolestunut”, sanoi eräs osallistuja. Jos eurooppalaista ratkaisua ei synny, EU joutuu vakavaan vaaraan, oli Schäuble sanonut.

²⁷ Itävallan valtiovarainministeri Hans Jörg Schelling oli pyytänyt komissiolta sellaista, periaatteessa mahdollista poikkeusta. EU-diplomaattien tietojen mukaan Italiakin on kiinnostunut siitä.

²⁸ ”Olisihan se hienoa, jos ne, jotka vaativat poikkeuksia vakaussopimuksesta, myös todella ottaisivat pakolaisia vastaan”, sanottiin Schäublen lähipiirissä.

Yksi näkökulma nimettömien lähteiden käyttöön on, että saksan kieli mahdollistaa suomea selkeämmän erottelun todeksi tiedetyn ja muilta kuullun tiedon välillä. Konjunktivi osoittaa esimerkiksi edellä siteeraamassani esimerkissä kohdassa ”habe Schäuble gesagt” kieliopillisesti, että kirjoittaja ei ota kantaa siihen, onko Schäuble todella sanonut näin. Kyse on lähteeltä saadusta toisen käden tiedosta, eli toimittaja ei ole itse ollut paikalla. Saksalaiselle lukijalle tämä käy ilmi verbimuodosta. Jos kirjoittaja väittäisi lausetta todeksi, se kuuluisi ”hat Schäuble gesagt”. Näin saksankielisessä tekstissä ei tarvitse joka kohdassa erikseen kirjoittaa auki, että tämäkin perustuu lähteeltä kuultuun tietoon. Niin kauan, kun toimittaja käyttää konjunktivia, on saksalaiselle lukijalle selvää, että kyse on lähteen referoinnista, vaikka lähdeä ei enää erikseen mainita. Suomeksi saman tiedon välittäminen edellyttäisi lähteeseen viittaamista erikseen joka kerta. Se johtaisi pitkiin ja usein raskaisiin lauserakenteisiin, kuten ”Schäuble sanoi kokoukseen osallistuneen henkilön mukaan”. Suomeksi runsas nimettömiin lähteisiin viittaaminen olisi siis kielellisesti mutkikkaampaa kuin saksaksi ja korostaisi lähteen nimettömyyttä, kun häntä ei voisi mainita nimeltä eikä toisaalta kuitata verbimuodollakaan.

5.8 Mainitut valtiot

Kauppalehden jutuissa selvästi yleisimmin mainittu ulkomaana on Saksa, joka mainitaan 21 jutussa eli 45 prosentissa kaikista analysoimistani *Kauppalehden* jutuista. Vähintään kymmenessä jutussa mainittuja valtioita olivat myös Kreikka (13 juttua), Unkari (11 juttua) ja Italia (10 juttua) sekä pakolaisten lähtömaana selvästi useimmin (14 jutussa) mainittu Syyria. Ruotsi mainittiin seitsemässä jutussa, Itävalta ja Turkki viidessä.

Handelsblattin jutuissa ulkomaista eniten mainintoja on Syyriasta, josta puhutaan lähinnä pakolaisten lähtömaana. Syyria mainitaan 39:ssä *Handelsblattin* jutussa eli 35 prosentissa analysoimistani jutuista. Muista kuin pakolaisten lähtömaista eniten on *Handelsblattissa* esillä Itävalta, joka on mainittu 23 jutussa eli 21 prosentissa analysoimistani *Handelsblattin* jutuista. Itävallan rooli *Handelsblattin* jutuissa ei siis ole läheskään yhtä suuri kuin Saksan rooli *Kauppalehden* jutuissa. Lähes yhtä monessa jutussa mainittiin Turkki (21 juttua), Kreikka (20 juttua) tai Unkari (19 juttua). Suomi mainitaan analysoimistani *Handelsblattin* jutuista kahdessa.

Sille, miksi juuri edellä mainitut maat ovat olleet useimmin esillä turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsittelevissä jutuissa, on selkeitä syitä. Kreikka ja Turkki mainitaan usein, sillä vuonna 2015 moni turvapaikanhakijoista saapui Eurooppaan juuri Turkista meritse Kreikkaan kulkevaa reittiä. Myös Italiaan saapui Välimeren ylittäneitä turvapaikanhakijoita. Unkari ja Itävalta olivat puolestaan keskeisiä turvapaikanhakijoiden kauttakulkumaita EU:n sisällä. Unkari herätti pahennusta nuivalla suhtautumisellaan pakolaisiin ja raja-aidan rakentamisella. Myös Itävallan ja Saksan välillä otettiin marraskuussa 2015 käyttöön väliaikaiset rajatarkastukset. Itävallan kiinnostavuutta saksalaisen *Handelsblattin* näkökulmasta lisää sen rooli naapurimaana, ja samasta syystä Ruotsin näkyminen *Kauppalehdessä* ei myöskään yllätä.

Saksan roolin korostumiseen *Kauppalehdessä* lienee vaikuttanut Saksan merkittävä rooli niin EU-politiikassa kuin Euroopan suurimpana turvapaikanhakijoiden vastaanottajamaanakin. Kuten jo johdannossa totesin, Saksalla on Suomen kannalta tärkeä rooli sekä maiden läheisten suhteiden että suuren poliittisen painoarvonsa vuoksi. Saksan esiintyminen *Kauppalehden* jutuissa oli siis odotettavissa. Talouslehdessä näkyvä rooli on erityisen ymmärrettävä, sillä Saksa on Suomen tärkein kaupakumppani ja sitä seurataan *Kauppalehdessä* muutenkin kuin pakolaistilanteen vuoksi.

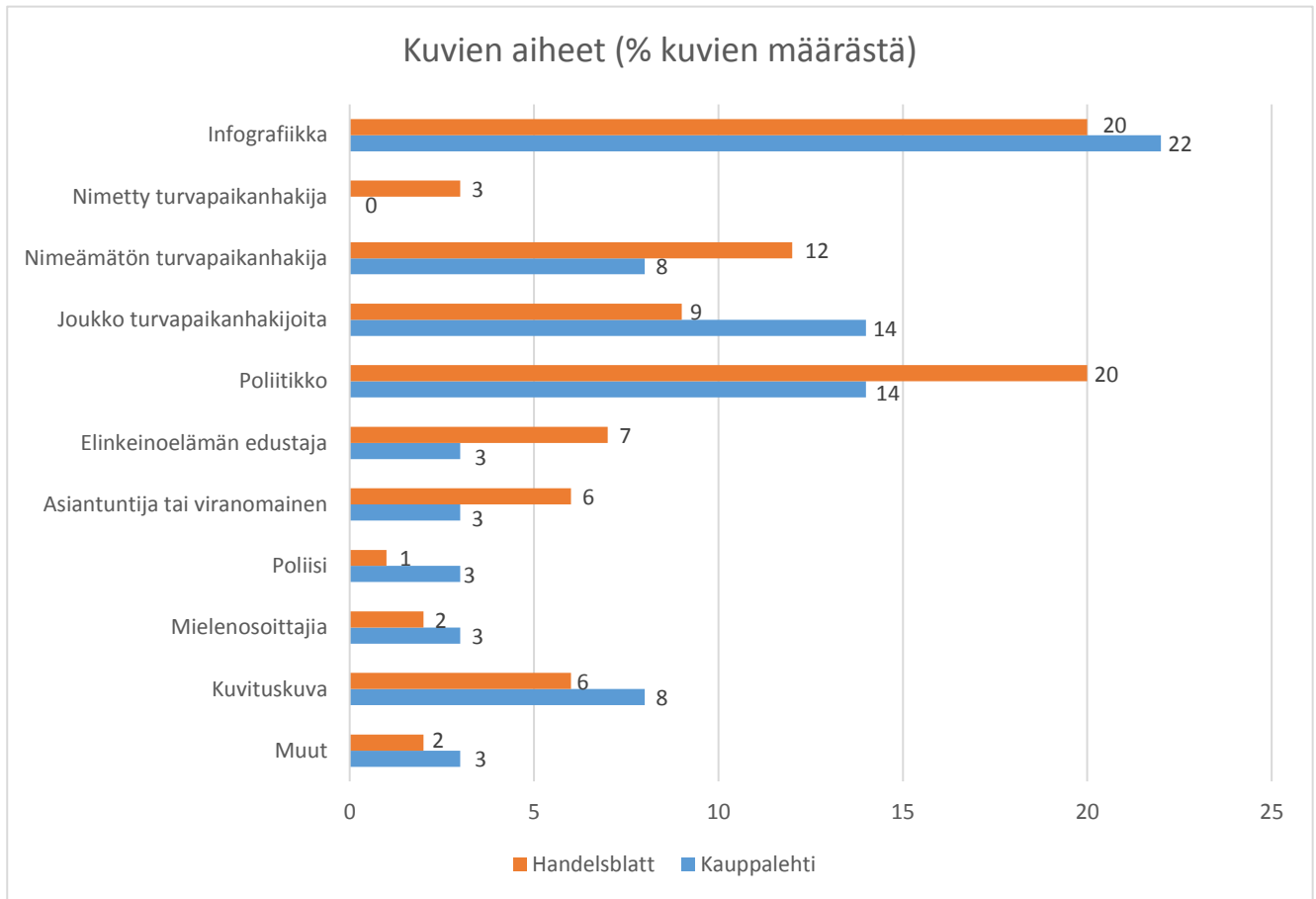
Turvapaikanhakijoiden lähtömaista Syyria kerää kummassakin lehdessä ylivoimaisesti eniten mainintoja. *Kauppalehdessä* se mainitaan 14 jutussa, seuraavaksi yleisimmin lähtömaana mainittu Afganistan neljässä ja Irak kolmessa jutussa. *Handelsblattissa* Syyria mainitaan analysoimistani jutuista 39:ssä, Irak 12:ssa ja Afganistan 11:ssä.

Yksittäisten valtioiden lisäksi osassa jutuista puhutaan laajemmista alueista, kuten Balkanista, joka mainitaan molemmissa lehdissä useita kertoja turvapaikanhakijoiden lähtöalueena, tai Lähi-idästä.

5.9 Kuvitus

Kummassakin lehdessä on sekä kokonaan kuvattomia juttuja että kuvitettuja juttuja. Osassa jutuista on monta kuvaa. Analysoimissani *Handelsblattin* jutuissa on keskimäärin 1,6 kuvaa ja *Kauppalehden* jutuissa 1,3 kuvaa. Analysoimistani jutuista kokonaan kuvattomia on *Kauppalehdessä* 21 prosenttia (10/47 juttua) ja *Handelsblattissa* 20 prosenttia (22/111 juttua), eli kuvittamattomien ja kuvitettujen juttujen suhde on lehdissä lähes sama.

Kuvio 8

Kauppalehden n=59, Handelsblattin n=177

Kummankin lehden juttuja tarkasteltaessa suurin kuvitusluokka on infografiikka, johon olen laske-
nut kaikki graafiset havainnollistukset (*Kauppalehdessä* 13/59 kuvaa, 22 prosenttia kuvista ja *Han-
delsblattissa* 36/177 kuvaa, 20 prosenttia kuvista). Valokuviin ovat päässeet useimmin poliitikot
(*Kauppalehdessä* 8,5/59 kuvaa eli 14 prosenttia kuvista ja *Handelsblattissa* 35,5 kuvaa eli 20 pro-
senttia kuvista).

Turvapaikanhakijat esiintyvät kuvissa useimmiten nimettöminä. Analysoimistani *Kauppalehden* ju-
tuista yhdenkään kuvituksessa ei esiinny turvapaikanhakijaa, jonka nimi kerrottaisiin. Analysoimis-
sani *Handelsblattin* jutuissakin on vain viisi kuvaa (3 prosenttia kuvista), joissa esiintyy nimetty tur-
vapaikanhakija. Nimeämätön turvapaikanhakija -luokan kuvissa esiintyy yksittäinen tai muutama
henkilö, joiden nimet siis voitaisiin kertoa kuvatekstissä. Joukko turvapaikanhakijoita -luokan kuvissa
turvapaikanhakijat esitetään epämääräisenä joukkona, jonkinlaisena massana, josta kaikkien nimiä

ei välttämättä muussakaan yhteydessä edes voitaisi luetella. Kun molemmat nimettömien turvapaikanhakijoiden kuvien luokat lasketaan yhteen, niiden osuus analysoimieni juttujen kuvista on kummassakin lehdessä lähes sama, noin 21 prosenttia. Yhdistettynä ne siis muodostaisivat kummassakin lehdessä suurimman valokuvien luokan.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että ainakin 19.8.2015 *Handelsblattissa* julkaistun ”Wirtschaftsfaktor Flüchtling”²⁹-jutun tekstissä esiintyy nimellään syyrialainen pakolainen Muhammed Shreem, mutta jutun kuvan henkilöitä ei ole nimetty. Kuvatekstin mukaan mies ja kolme lasta ovat vain ”syyrialaisia pakolaisia Turkissa”.

Samassa lehdessä otsikolla ”Schneller zum Studium”³⁰ julkaistun, turvapaikanhakijoiden opiskelumahdollisuuksia käsittelevän jutun valokuvan luokittelin nimettyä turvapaikanhakijaa esittäväksi, sillä yhden kuvan henkilöistä kerrotaan olevan sudanilainen turvapaikanhakija Moussa, jota on haastateltu juttuun. Moussa ei esiinny jutussa koko nimellään, mutta laskin hänet silti nimetyksi henkilöksi. Voi olla, että pelkällä etunimellä esiintyminen johtuu esimerkiksi turvallisuussyistä, mutta sitä ei perustella jutun yhteydessä mitenkään. Turvallisuussyyt saattavat selittää myös useimpien juttujen kuvissa esiintyvien turvapaikanhakijoiden jäämistä nimettömäksi, mutta syytä ei kerrota jutuissa.

5.10 Sävy

Käytin sävyn luokittelussa seuraavaa asteikkoa:

0 neutraali

1 positiivinen

2 melko positiivinen

3 ristiriitainen

4 melko negatiivinen

5 negatiivinen

x määrittelemätön

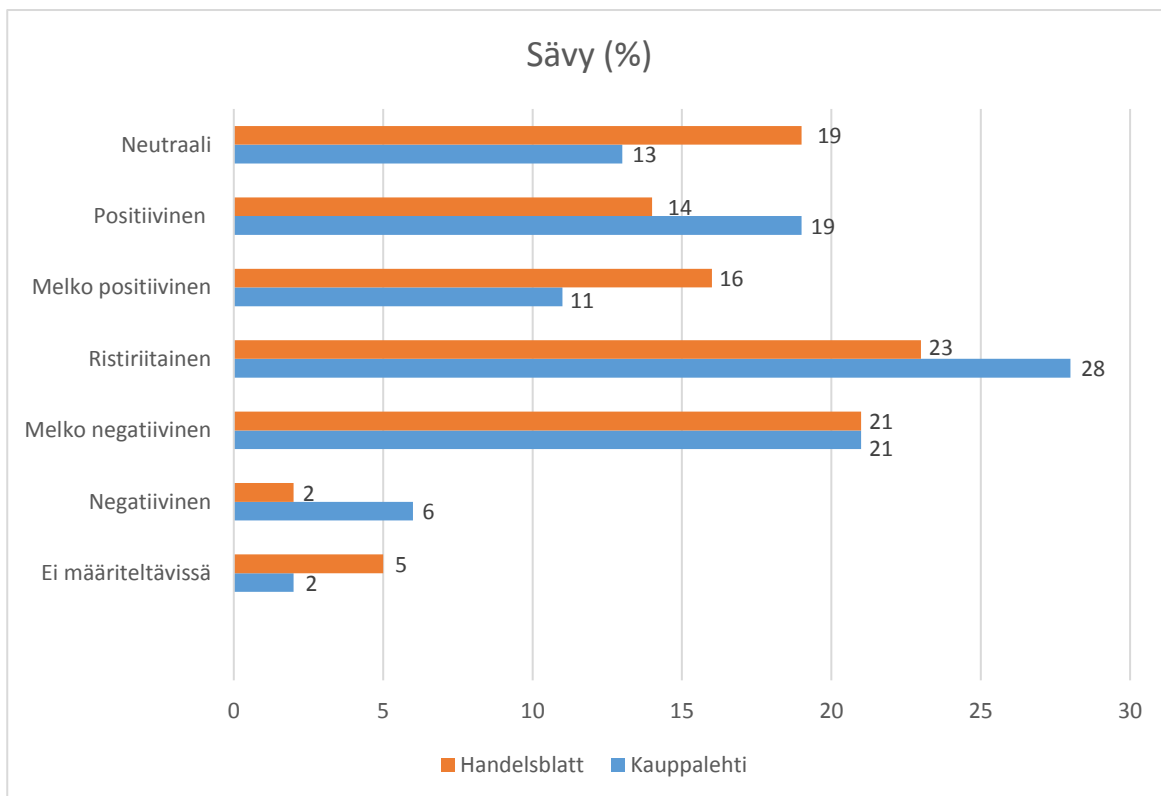
²⁹ Taloustekijä pakolainen

³⁰ Nopeammin opiskelemaan

Kuten reliabiliteettia käsittelevässä luvussa totesin, sävyä koskevat tulokseni ovat lähinnä suuntaa antavia, sillä sisältöluokan reliabiliteetti jää heikoksi, kun sitä tarkastellaan tarkkoina luokkina. Eri luokittelukerroilla eri tavoin koodaamistani tapauksista suurin osa oli kuitenkin hyvin lähellä toisiinsa, eikä täysin päinvastaisia luokittelutuloksia tullut, joten jotakin sävystäkin voi sanoa. Kuviossa 9 esitän analysoimieni juttujen jakautumisen eri sävylokkiiin.

Kuvio 9

Kauppalehden n=47, Handelsblattin n=111

Sävylokkittelussa suurin luokka oli kummankin lehden osalta ristiriitainen, eli luokka, jonka jutuissa oli sekä positiivisia että negatiivisia sävyjä eivätkä kummatkaan painottuneet selkeästi. *Kauppalehden* jutuista sävyiltään ristiriitaisia oli 28 prosenttia (13/47 juttua) ja *Handelsblattin* jutuista 23 prosenttia (26/111 juttua). Luokittelin myös useita sävyiltään neutraaleja juttuja (*Kauppalehdessä* 13 prosenttia, 6/47 juttua ja *Handelsblattissa* 19 prosenttia, 21/111 juttua) ja muutamana, joita en pystynyt määrittelemään (*Kauppalehdessä* 2 prosenttia, 1/47 juttua ja *Handelsblattissa* 5 prosenttia, 6/111 juttua).

Kummassakin lehdessä selvästi pienin sävyluokka oli luokka 5 eli negatiivinen. *Handelsblattin* jutuista luokittelin selvästi negatiivisiksi vain 2 prosenttia (2/111 juttua), *Kauppalehden* jutuista hie- man enemmän, 6 prosenttia (3/47 juttua). Negatiivisten ja melko negatiivisten juttujen yhteenlas- kettu osuus on *Handelsblattissa* 23 prosenttia (25/111 juttua) ja *Kauppalehdessä* 28 prosenttia (13/47 juttua).

Positiivisten ja melko positiivisten juttujen yhteenlaskettu osuus on molemmissa lehdissä noin 30 prosenttia (*Kauppalehdessä* 14/47 juttua ja *Handelsblattissa* 33/111 juttua). *Kauppalehdessä* osuus jakautuu niin, että jutuista 19 prosenttia (9/47 juttua) on positiivisia ja 11 prosenttia (5/47 juttua) melko positiivisia. *Handelsblattin* jutuista taas olen luokitellut positiivisiksi 14 prosenttia (15/111 juttua) ja melko positiivisiksi 16 prosenttia (18/111 juttua).

Sävyn kannalta erityisen mielenkiintoinen havainnoitava oli *Handelsblattissa* 30.10.2015 julkaistu kolmen esseen kokonaisuus, josta mainitsin jo juttutyyppeiden yhteydessä. Ensimmäisen, toimittajien kirjoittaman tekstin (Die neue Wirklichkeit³¹) luokittelin sävyltään ristiriitaiseksi, ja positiivinen ske- naario (Die große Chance³²) oli odotusten mukaisesti sävyltään selvästi positiivinen. Negatiivisen skenaarion (Fiskalische Last³³) päädyin kuitenkin luokittelemaan sävyltään negatiivisen sijaan risti- riitaiseksi. Vaikka teksti käsittelee pakolaisten vastaanottamista taloudellisena painolastina, teh- dään sekä ingressissä että leipätekstin alussa selväksi, että moraalisesta näkökulmasta pakolaisten vastaanottaminen on oikein. Seuraava lainaus on jutun leipätekstin alku:

„Was sind die wirtschaftlichen Folgen der aktuellen Flüchtlingswelle für Deutschland? Um Missver- ständnisse zu vermeiden: Ich bin überzeugt, dass es moralisch richtig ist, Menschen in unserem Land aufzunehmen, die vor Krieg und politischer Verfolgung fliehen. Aber es handelt sich dabei nicht um einen Vorgang, der Deutschland wirtschaftlichen Nutzen stiftet. Es handelt sich nicht um ein Ge- schäft, sondern um Hilfe für Menschen in Not.“³⁴

---

³¹ Uusi todellisuus

³² Suuri mahdollisuus

³³ Valtiontaloudellinen taakka

³⁴ Mitkä ovat tämänhetkisen pakolaisaallon taloudelliset vaikutukset Saksalle? Väärinkäsitysten välttämiseksi: Olen va- kuuttanut, että on moraalisesti oikein ottaa maahamme ihmisiä, jotka pakenevat sotaa ja poliittista vainoa. Mutta siinä ei ole kyse tapahtumasta, joka tarjoaa Saksalle taloudellista hyötyä. Kyse ei ole liiketoiminnasta, vaan hädässä olevien ihmisten auttamisesta.

Edellä siteeratulla tavalla alkanutta tekstiä ei voinut koodata sävyiltään negatiiviseksi, vaikka se edustaakin negatiivista skenaariota. Juttu on sävyiltään oikeastaan varsin selvästi ristiriitainen, mikä on tässä tapauksessa suorastaan eksplisiittisesti ilmaistu tekstissä.

6 PÄÄTELMÄT

Tässä luvussa vedän yhteen tärkeimpiä tuloksiani ja pohdin, mistä ne voivat kertoa. Aloitan pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvien juttujen määrästä ja siirryn sen jälkeen tarkastelemaan eroja *Handelsblattin* ja *Kauppalehden* välillä juttujen jakautumisessa kotimaanpolitiikan, EU-politiikan ja ulkomaiden kesken. Alaluvussa 6.3 pohdin turvapaikanhakijoiden asemaa ”he”-ryhmänä ja aivan lopuksi alaluvussa 6.4 vedän vielä yhteen muutamia ajatuksia ja esittelen tutkielmani pohjalta heränneitä näkökulmia mahdollisista jatkotutkimuksen aiheista.

6.1 Ero juttumäärässä voi kertoa eroista journalistisessa kulttuurissa

Jo tutkimukseni alkuvaiheessa selvisi, että *Handelsblatt* käsitteli turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyviä aiheita kesällä ja syksyllä 2015 selvästi enemmän kuin *Kauppalehti*. Siinä, missä *Kauppalehdestä* kertyi puolen vuoden aikana 47 analysoitavaa juttua, olisi analysoitavaa riittänyt *Handelsblattissa* 366 jutun verran. Se, että *Handelsblattin* yhden numeron juttumäärä on hieman yli kaksinkertainen *Kauppalehteen* verrattuna, ei riitä selittämään lähes kahdeksankertaista määrää turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyviä juttuja.

Syitä juttumäärän eroon voi olla useita. Yksi selitys voisi olla yksinkertaisesti turvapaikanhakijoiden suurempi määrä Saksassa kuin Suomessa ja Saksan rooli eniten turvapaikanhakijoita vastaanottavana EU-maana. En kuitenkaan usko tämän selityksen riittävyteen, olihan turvapaikanhakijoiden määrän kasvu Suomessakin historiallinen ja aihe yleisesti ottaen laajasti esillä tiedotusvälineissä. Todennäköisemmin syy on jollakin tavalla journalistisen kulttuurin eroissa, joko suomalaisen ja saksalaisen talousjournalismin tai ainakin *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* välillä. Molemmat lehdet ovat profiililtaan selkeästi talouslehtiä, mutta niiden painotuksissa on eroja. *Handelsblattin* ensimmäinen osasto päivän pääaiheen jälkeen on *Wirtschaft & Politik* eli Talous ja politiikka. Vasta sen jälkeen siirrytään *Unternehmen & Märkte* -osastoon eli yrityksiä ja markkinoita käsitteleviin uutisiin. Kumpaankin osastoon kuuluu oma mielipideaukeamansa pääkirjoituksineen. *Handelsblattin* talousjournalismissa politiikalla on siis oma, varsin näkyvä paikkansa ja roolinsa. *Kauppalehtikin* kyllä julkaisee politiikka-aiheisia juttuja, mutta sillä ei ole niille erikseen osoitettua osastoa tai juttupaikkaa. *Kauppalehden* historian aikana sen painotukset julkisen ja yksityisen talouden välillä ovat vaihdel-

leet, ja välillä lehti on lisännyt yleisuutisointia, välillä taas keskittynyt enemmän yritystalouteen. Nykyään painotus vaikuttaa olevan vahvasti taloudessa, ja *Kauppalehden* uutissivuilla ovat enemmän esillä yritysmaailman asiat kuin yleisuutisaiheet. Vaikken tässä tutkielmassa perehtynyt *Kauppalehden* ja *Handelsblattin* aihepainotuksiin yleisemmin, arvelen, että suuret linjat ei-yritystalousaiheiden käsittelyn laajuudessa voivat osaltaan selittää suurta eroa turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsittelevien juttujen määrissä.

6.2 Handelsblattissa kotimaata, Kauppalehdessä EU:ta ja ulkomaita

Sekä juttujen päähenkilöissä tai tahoissa että aiheissa jutut jakautuivat *Kauppalehdessä* ja *Handelsblattissa* politiikan tasoille eri tavoin. Kyseiset sisältöluokat ovat usein yhteydessä toisiinsa, joten ei ole yllättävää, että esimerkiksi *Handelsblattissa*, jossa suurin päähenkilöiden tai -tahojen ryhmä ovat kotimaan poliitikot, myös suurin pääaiheiden ryhmä ovat kotimaanaiheet. Kiinnostavaa on, että siinä, missä *Handelsblattin* osalta kotimaan poliitikot ovat suurin päähenkilöryhmä lähes kolmanneksen osuudella jutuista ja kotimaanaiheet suurin pääaiheiryhmä yhtä lailla lähes kolmanneksen osuudella, *Kauppalehdessä* muiden maiden poliitikot ja EU:n edustajat menevät päähenkilöinä tai -tahoina selvästi kotimaan poliitikkojen edelle ja pääaiheista selvästi yleisin on EU-politiikka. *Kauppalehdessä* turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyviä politiikan aiheita käsitellään siis ennen kaikkea EU-tason kysymyksinä ja toiseksi yleisimmin ulkomaanaiheina ja ulkomaisia poliitikkoja koskevissa jutuissa. Ulkomaista useimmin mainitaan *Kauppalehden* jutuissa Saksa.

Painotuseroihin kotimaan, EU:n ja ulkomaiden välillä saattaa vaikuttaa ainakin oman maan koko ja asema EU:ssa ja kansainvälisessä yhteisössä sekä turvapaikanhakijoiden vastaanottajana. Saksa on maana huomattavasti suurempi ja sillä on EU:ssa vaikutusvaltaisempi rooli kuin Suomella. Saksa myös otti vastaan EU-maista selvästi suurimman määrän turvapaikanhakijoita, mikä kasvatti entistään sen merkitystä turvapaikanhakijoihin liittyvissä asioissa. Suomi taas joutuu pienenä maana seuraamaan muiden tekemisiä enemmän kuin Saksa. Se, että *Kauppalehdessä* kirjoitettiin paljon Saksan asioista, osoittaa, että Saksan politiikka on suomalaistenkin lukijoiden kannalta merkittävää tai kiinnostavaa. Samat asiat, jotka *Handelsblattissa* kuuluvat kotimaanaiheisiin, ovat *Kauppalehdessä* ulkomaanaiheita. Esimerkiksi Saksan liittokanslerin Angela Merkelin toimia seurataan Suomessakin, mutta *Kauppalehden* juttuja luokiteltaessa hän edustaa vierasta valtiota, kun taas *Handelsblattin* jutuissa hän on oman maan poliitikko.

Keskeisten puhujien sisältöluokassa jako ei noudattanut aivan samaa linjaa kuin päähenkilön tai -tahon ja pääaiheen tapauksissa. *Handelsblattin* jutuissa oman maan poliitikot kyllä olivat ylivoimaisesti suurin keskeisten puhujien ryhmä ja muiden valtioiden poliitikkojen ja EU:n edustajien osuudet huomattavasti pienempiä. *Kauppalehdessä* kuitenkin oman maan poliitikot olivat kolmesta politiikkaa edustavasta puhujaryhmästä suurin, joskaan eivät yhtä suurella etumatalla kuin *Handelsblattissa*. Kotimaan poliitikot siis pääsivät *Kauppalehdessä* helpommin ääneen kuin varsinaisiksi päähenkilöiksi. *Kauppalehdessä* selvästi mitään poliittikoryhmää useammin keskeisenä puhujana esiintyvät kuitenkin elinkeinoelämän edustajat sekä tieteen ja asiantuntijoiden ryhmä.

6.3 Turvapaikanhakijat ovat vain harvoin esillä yksilöinä

Kummankin lehden jutuissa turvapaikanhakijat ja pakolaiset esiintyvät analyysini perusteella juttujen kohteina, mutta vain harvoin keskeisinä puhujina. Olen luokitellut heidät jutun päähenkilöksi tai -tahoksi kummankin lehden jutuista 23 prosentissa, mutta keskeiseksi puhujaksi vain kolmessa prosentissa *Handelsblattin* jutuista enkä yhdessäkään *Kauppalehden* jutussa. Valokuvissakin he esiintyvät usein nimettöminä. Monissa kuvissa turvapaikanhakijat esiintyvät ihmismassana, josta olisi vaikeakin nimetä kaikkia, mutta nimet puuttuvat usein myös sellaisten kuvien yhteydestä, joissa on selkeästi yksi tai muutama päähenkilö. Voi olla, että turvapaikanhakijoiden nimiä ei julkaista heidän turvallisuutensa suojelemiseksi, mutta syytä nimettömyyteen ei kuitenkaan kerrota juttujen yhteydessä. Olin etukäteen arvellutkin, että turvapaikanhakijat jäisivät usein yksilöimättä ja äänessä olisivat useammin muut kuin he itse, mutta yllättävää oli varsinkin se, miten itsestään selvää heidän nimettömyytensä kuvissa vaikutti olevan.

Suhteutettuna luvussa 2.3 referoimaani Baumanin sosiaalisen etäisyyden käsitteeseen ja jakoon ”meihin” ja ”heihin” ajattelen, että turvapaikanhakijoiden nimettömyys ja äännettömyys pitävät heidät etäällä juttujen lukijoista. Pakolaisuus saa kyllä kuvissa kasvot, mutta nimettömät kasvot toimivat vain kuvituskuvana eivätkä henkilöidy samalla tavalla kuin esitellyn ihmisen kasvot. Nimettömyys, jota ei edes perustella jutuissa, tekee osaltaan turvapaikanhakijoista ulkoryhmää, ”heitä”, sillä journalististen kuvien yhteydessä on yleensä tapana kertoa henkilöiden nimet. ”Meihin” kuuluvat, tutun näköiset henkilöt nimetään kuvateksteissä ja heitä haastatellaan jutuissa, mutta ”heihin” kuuluvat, vieraalta näyttävät turvapaikanhakijat jäävät ainakin tämän tutkielman aineiston perusteella usein nimettömiksi ja äännettömiksi, normista poikkeaviksi muukalaisiksi.

Aiempaan turvapaikanhakija- ja pakolaisaiheiden esittämistä tiedotusvälineissä koskevaan tutkimukseen suhteutettuna tutkielmani tulokset eivät yllätä. Horstin (2005, 119–120) tutkimuksen mukaan viranomaiset ja muut rutiinilähteet olivat STT:n turvapaikanhakijajutuissa hallitsevassa asemassa, eli jutut oli kirjoitettu viranomaisten, ei turvapaikanhakijoiden näkökulmasta. Kuten todettua, jutut, joissa keskeisenä puhujana on turvapaikanhakija, olivat myös omassa tutkimusaineistossani harvassa. Viranomaisten lisäksi äänessä olivat aineistoni jutuissa usein poliitikot, asiantuntijat ja elinkeinoelämän edustajat.

Elinkeinoelämän roolin painottuminen on todennäköisesti juuri talouslehdistölle ominainen piirre, joka ei luultavasti esiintyisi yleisjournalismin puolella aivan samassa mittakaavassa. Analysoimassani aineistossa elinkeinoelämän edustajat ovat esillä niin juttujen päähenkilöinä tai -tahoina kuin keskeisinä puhujinakin melko samansuuruisella osuudella kummassakin lehdessä. Tämä tukee käsitystä siitä, ettei kyse ole yksittäisen lehden piirteestä, vaan ennemminkin talousjournalismille tyypillisestä ilmiöstä.

Pääaiheissa tyypillisiä talouden näkökulmia ovat työ ja pakolaisten talousvaikutukset. Kumpaakin aihepiiriä käsitellään molemmissa lehdissä, mutta ne eivät ole kaikkein eniten käsiteltyjä pääaiheita. Elinkeinoelämä ja talousaiheet siis näkyvät talouslehdissä myös turvapaikanhakijoita ja pakolaisia käsittelevässä uutisoinnissa, mutta ne eivät hallitse näkökulmia. Pääpiirteissään turvapaikanhakijoita ja pakolaisia koskeva uutisointi talousjournalismissa ei havaintojeni perusteella suuresti poikkea yleisjournalismin vastaavasta uutisoinnista. Toki asian tarkempi selvittäminen vaatisi oman vertailunsa.

6.4 Lopuksi

Olen tässä luvussa nostanut esiin muutamia kiinnostavimpia havaintoja tutkielmani tuloksista. Kiinnostava yksityiskohta, joka ei tullut määrällisessä analyysissäni esiin, on saksalaisten suhtautuminen moraaliseen vastuuseensa kansakuntana. Yksi *Handelsblattissa* 6.8.2015 käsitelty lukijakysymys koskee saksalaisten erityistä vastuuta toisen maailmansodan perusteella: ”Haben die Deutschen nach dem Zweiten Weltkrieg heute eine besondere Verantwortung, Flüchtlingen zu helfen?”³⁵ Toimitus vastaa kysymykseen, että lainopillisesti ei ole, mutta moraalisesti kyllä. Historia siis todella

---

³⁵ Onko saksalaisilla toisen maailmansodan jälkeen nykyään erityinen vastuu auttaa pakolaisia?

vaikuttaa nykyäänkin pakolaisaiheiden käsittelyyn Saksassa, ja *Handelsblatt* ottaa asiaan kantaa jopa yllättävän suoraan.

Yksi odotuksiani vastannut havainto oli se, että Saksa oli esillä *Kauppalehdessä* huomattavasti useammin kuin Suomi *Handelsblattissa*. Luvussa 2.2.2 kirjoitin Uskalin (2005, 53) haastatteleminen kotimaisten talouslehtien päätoimittajien arvioineen, että tarve suomalaiselle talousmedialle säilyy, sillä Suomen asiat eivät juuri ylitä uutiskynnystä kansainvälisissä medioissa. Havaintoni analysoimistani jutuissa mainituista valtioista tukee arviota. Analysoimistani 47:stä *Kauppalehden* jutusta 21:ssä mainittiin Saksa. Suomi puolestaan mainittiin vain kahdessa 111:sta analysoimastani *Handelsblattin* jutusta.

Analysoimissani *Kauppalehden* jutuissa ulkomaat ja EU olivat muutenkin suuremmissa roolissa kuin analysoimissani *Handelsblattin* jutuissa. Olisi mielenkiintoista tietää, näkyykö erilainen painotus yhteisissä lehdissä tai suomalaisessa ja saksalaisessa talousjournalismissa laajemminkin yhtä yleisesti, vai liittyykö ilmiö juuri vuoden 2015 pakolaistilannetta koskeviin juttuihin. Toinen kiinnostava jatkotutkimuksen aihe olisi politiikan ja muiden yhteiskunnallisten aiheiden käsittelyn määrän suhde yritystalouteen liittyvien aiheiden määrään suomalaisessa ja saksalaisessa talousjournalismissa laajemmin. Tämän tutkielman perusteella nimittäin näyttää siltä, että ainakin *Handelsblattissa* yhteiskunnallista, tässä tapauksessa turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyvää uutisointia oli huomattavasti enemmän kuin *Kauppalehdessä*.

LÄHTEET

Alma Media Oyj (2017) *Vuosikertomus 2016*. Helsinki: Alma Media. Saatavilla:

http://d2asyz8lpscdp0.cloudfront.net/docs/default-source/investors/Financial-reporting/fi/2016/alma-media-vuosikertomus-2016_final.pdf?sfvrsn=4 [Luettu 25.4.2017]

Anne Will. Talk show. Toimittaja: Anne Will. Tuotantoyhtiö: ARD. Esitetty: 7.10.2015. Saatavilla:

<https://www.tagesschau.de/inland/merkel-anne-will-103.html> [Luettu 21.6.2017]

Anzeigenpreise 2017 – Standardformate, iq media marketing 2017.

<https://www.iqm.de/print/marken/handelsblatt/media/preise-formate/> [Luettu 22.6.2017]

Baerns, Barbara (1991) *Wirtschaftsjournalismus in der früheren DDR*. Teoksessa Ruß-Mohl, Stephan & Stuckmann Heinz D. (toim.) *Wirtschaftsjournalismus: Ein Handbuch für Ausbildung und Praxis*. München: List Verlag, 260–264.

BAMF (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) (2016) *Migrationsbericht 2015. Zentrale Ergebnisse*. Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. Saatavilla:

http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Migrationsberichte/migrationsbericht-2015-zentrale-ergebnisse.pdf?__blob=publicationFile [Luettu 18.5.2017]

Bauman, Zygmunt (1990) *Sociologinen ajattelu*. Tampere: Vastapaino.

Bröcker, Michael & Quadbeck, Eva (2015) "Grundrecht auf Asyl kennt keine Obergrenze". RP-Online 11.9.2015. Saatavilla: <http://www.rp-online.de/politik/deutschland/angela-merkel-das-grundrecht-auf-asyl-kennt-keine-obergrenze-aid-1.5383275> [Luettu 21.6.2017]

Data, Suomen Lehdistö 4/2016: 18–30.

Dogruel, Leyla; Reineck, Dennis & Beck, Klaus (2010) *Wirtschaft Online: Zweitverwertung oder publizistischer Mehrwert? Eine Analyse aus Kommunikatorsicht*. *Publizistik* 55 (3): 231-251.

Eckhardt, Jens (2002) *Objektiv – verständlich – unterhaltsam. Das Profil des Wirtschaftsjournalisten*. Teoksessa Gabriele Goderbauer-Marchner & Christian Blümlein (2002) *Berufsziel Medienbranche: Wirtschaftsjournalismus*. Nürnberg: BW, Bildung und Wissen, 21–26.

Eurostat (2017) *Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Monthly data (rounded)* Saatavilla: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [Luettu 15.4.2017]

Hallin, Daniel C. & Mancini, Paolo (2004) *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Handelsblatt-Verleger zieht sich aus Aufsichtsrat zurück, Handelsblatt 5.6.2016. <http://www.handelsblatt.com/unternehmen/management/dieter-von-holtzbrinck-handelsblatt-verleger-zieht-sich-aus-aufsichtsrat-zurueck/13690768.html> [Luettu 17.6.2017]

Hanitzsch, Thomas (2008) Comparing Journalism across Cultural Boundaries. State of the Art, Strategies, Problems, and Solutions. Teoksessa Löffelholz, Martin & Weaver, David (toim.) *Global Journalism Research. Theories, Methods, Findings, Future*. Malden: Blackwell Publishing, 93–105.

Hilgert, Ingeborg & Stuckmann, Heinz D. (1991) Medien und Märkte. Teoksessa Ruß-Mohl, Stephan & Stuckmann, Heinz D. (toim.) *Wirtschaftsjournalismus: Ein Handbuch für Ausbildung und Praxis*. München: List, 14–41.

Hinnat ja mainoskoot, Alma Media 2017. <http://www.almamedia.fi/mainostajat/hinnat-ja-aineisto-ohjeet/kauppalehti> [Luettu 22.6.2017]

Horsti, Karina (2005) *Vierauden rajat: monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.

Horsti, Karina & Pellander, Saara (2015) Conditions of cultural citizenship: intersections of gender, race and age in public debates on family migration. *Citizenship Studies* 19, (6-7): 751-767. DOI: 10.1080/13621025.2015.1008998

Hujanen, Taisto (1990) Avauksia talousjournalismin kritiikkiin. Teoksessa Hujanen, Taisto & Luostarinen, Heikki (toim.) *Avauksia journalismikritiikkiin*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Huovila, Tapani (2003) *Tiedolla korkoa. Suomalaista talousjournalismia 1900-luvulla*. Helsinki: Inforviestintä.

Hurmeranta, Markku (2012) *Talousmedia murroksessa. Muutosdynamiikan tarkastelua mediatalouden ja median käytön näkökulmista*. Tampere: Tampere University Press.

iq media (2015) *Substanz entscheidet. Daten und Fakten zur führenden Wirtschafts- und Finanzzeitung Deutschlands*. Düsseldorf: Iq media marketing gmbh. Aineisto tutkijan hallussa.

IVW Q4/2015: *Handelsblatt steigert Abonnement und verkaufte Auflage im vierten Quartal und im Gesamtjahr 2015*, Verlagsgruppe Handelsblatt 20.1.2016. <http://www.vhb.de/Presse/ivw-q42015-handelsblatt-steigert-abonnement-und-verkaufte-auflage-im-vierten-quartal-und-im-gesamtjahr-2015/> [Luettu 17.6.2017]

Jyrkiäinen, Jyrki & Heinonen, Ari (2012) Finnish Journalists. The Quest for Quality amidst New Pressures. Teoksessa Weaver David H. & Willnat Lars (toim.) *The Global Journalist in the 21st Century*. New York: Routledge, 171–186.

Kauppalehti Mediatiedot, Kauppalehti Oy 2016. <http://media.kauppalehti.fi/tutkimus.html> [Luettu 3.2.2016]

Kohn, Melvin L. (1989) Introduction. Teoksessa Kohn, Melvin L. (toim.) *Cross-National Research in Sociology*. Newbury Park: Sage, 17–31.

Kolmer, Christian (2008) Methods of Journalism Research – Content Analysis. Teoksessa Löffelholz, Martin & Weaver, David (toim.) *Global Journalism Research. Theories, Methods, Findings, Future*. Malden: Blackwell Publishing, 117–130.

Krippendorff, Klaus (2004): *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Toinen painos. Thousand Oaks: Sage.

Kuutti, Heikki (2006) *Uusi mediasanasto*. Jyväskylä: Atena.

Livingstone, Sonia (2003) On the Challenges of Cross-National Comparative Media Research. *European Journal of Communication* 18 (4): 477–500.

Maahanmuuttovirasto (2016) *Turvapaikanhakijat 1.1.–31.12.2015*. Saatavilla: http://www.migri.fi/download/64990_Tp-hakijat_2015.pdf?03db1608fd40d388 [Luettu 21.6.2017]

Majapuro, Marketta (2006) *Talousjournalismi. Historiaa, teoriaa, käytäntöä*. Toinen painos. [1998] Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu.

Mast, Claudia (2003) *Wirtschaftsjournalismus: Grundlagen und neue Konzepte für die Presse*. Toinen painos. [1999] Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.

Meier, Christian & Winterbauer, Stefan (2008) *Die Finanzkrise und die Medien: Nagelprobe für den Wirtschafts- und Finanzjournalismus*. Mainz: Mainzer Mediendisput.

Meier-Braun, Karl-Heinz (2015): *Die 101 wichtigsten Fragen. Einwanderung und Asyl*. 2. painos. [2015] München: C. H. Beck.

Meyn, Hermann & Tonnemacher, Jan (2012) *Massenmedien in Deutschland*. Neljäs painos. [1999] Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft mbH.

Mikkonen, Antti (1998) *Rahavallan rakkikoirat. Tositarinoita talousjournalismista*. Porvoo: WSOY.

Näveri, Tuomas (2013) *Battling Digital Disruption – Comparing Approaches of Major Finnish and German Publications*. Konferenssisitelmä, European Media Management Associationin konferenssi.

Pietilä, Veikko (1973) *Sisällön erittely*. Helsinki: Gaudeamus.

Przeworski, Adam & Teune, Henry (1970) *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: Wiley-Interscience.

Pärssinen, Minna (2015) Vuosi, jona pakolaiskriisi yllätti Euroopan. Yle.fi 8.10.2015.

<http://yle.fi/uutiset/3-8357318> [Luettu 21.6.2017]

Pöntinen, Seppo (2004) Vertailtavuus ja mittaamisen ongelma. Teoksessa: Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka (toim.) *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia*. Helsinki: WSOY.

Raittila, Pentti (2004) *Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina. Tapaustutkimuksia ja analyysimenetelmien kehittelyä*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Seit über 65 Jahren Kompetenz in Wirtschaftspublikationen, Verlagsgruppe Handelsblatt 2017.

<http://www.vhb.de/unternehmen/> [Luettu 16.6.2017]

Skyttä, Valter (2014) *KESTOKRIISIPUUROA. Syyrian kansannousun ja sisällissodan ensimmäinen vuosi Helsingin Sanomissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95661/GRADU-1402574783.pdf?sequence=1> [Luettu 21.6.2017]

Sommerpressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel. Thema: Aktuelle Themen der Innen- und Außenpolitik. Bundesregierung 31.8.2015. Saatavilla: <https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2015/08/2015-08-31-pk-merkel.html> [Luettu 21.6.2017]

Suikkanen, Risto, Holma, Aino & Raittila, Pentti (2012) *Muuttumaton uutinen? Suomalaisen uutismedian vuosiseuranta 2007–2012*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Tilastokeskus (2016) *Maahanmuuttajat väestössä* <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html> [Luettu 21.6.2017]

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

UNCHR (2015) *The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees*. Saatavilla: <http://www.unhcr.org/5592bd059.html#11> [Luettu 21.6.2017]

Uskali, Turo (2005) Talousjournalismin historia, rajat ja tulevaisuus. Teoksessa Ojala, Jari & Uskali, Turo (toim.) *Mediajättien aika. Uusia heikkoja signaaleja etsimässä*. Helsinki: Inforviestintä, 27–54.

von Oelffen, Henry (2009) *Situation und Wandel des Wirtschaftsjournalismus in Deutschland*. Göttingen: Better-Solutions-Verlag Gierspeck.

Weischenberg, Siegfried; Malik Maja & Scholl, Armin (2012) Journalism in Germany in the 21st Century. Teoksessa Weaver David H. & Willnat Lars (toim.) *The Global Journalist in the 21st Century*. New York: Routledge, 205–219.

Øyen, Else (1990) The imperfection of Comparisons. Teoksessa Øyen, Else (toim.) *Comparative methodology: theory and practice in international social research*. London: Sage, 1–18.

60 Jahre Handelsblatt: Meilensteine der Geschichte, Verlagsgruppe Handelsblatt 8.5.2006. <http://www.presseportal.de/pm/8076/819803> [Luettu 16.6.2017]

LIITE 1: Luokittelurunko ja koodausohje

A Päivämäärä

B Otsikko

C Osasto

D Juttutyypit:

U = Uutinen (laajasti ymmärrettynä)

H = Henkilöjuttu

A = Analyysi

R = Reportaasi

SG = Streitgespräch ("väittely", juttutyypit, jossa keskustelutetaan kahta henkilöä)

E = Essee

E Jutun koko:

1 Palsta

2 Enemmän kuin yksi palsta, mutta korkeintaan puoli sivua

3 Yli puoli sivua

4 Aukeaman yli eli juttu jatkuu toiselle sivulle, muttei täytä koko aukeamaa

5 Aukeama

6 Enemmän kuin yksi aukeama

7 Etusivun juttu ja samalla otsikolla jatkuva sisäsivun juttu

F Päähenkilö tai -taho:

Kuten (Suikkanen, Holma, & Raittila 2012, 99): "jutussa eniten esillä oleva taho (henkilö, organisaatio tms. ihmisistä koostuva) puhuja- asemasta riippumatta. Pyritään koodaamaan otsikon, ingressin ja mahdollisen kuvan avulla. Epäselvissä tapauksissa ensimmäinen jutussa mainittu taho". Käytin Suikkasen, Holman & Raittilan koodausta pienin muutoksin. Suluissa oleviin luokkiin ei tullut aineistoni yhtään juttua.

(0 Päätahoa ei ole)

1 Vieras valtio, sen valtiokoneiston (julkishallinto, armeija, pankkilaitos) tai poliittisen järjestelmän vakiintunut osa tai ylikansallinen poliittinen, taloudellinen tai sotilaallinen yhteenliittymä.

1a Vieras valtio

1b EU

(1c muu ylikansallinen yhteenliittymä)

2 Suomen (Handelsblattissa Saksan) valtiojohto (presidentti, valtioneuvosto tai sen jäsenet, eduskunta) tai suomalainen poliittinen ryhmittymä, suurlähettiläät, pormestari tai muu kotimaan poliitikko

3 Julkishallinto tai julkinen palvelutuotanto. Valtio, maakuntaliitot, kunnat, kuntainliitot. Yleishallinto sekä sosiaali-, terveydenhuolto- ja sivistyspalvelut eli koulut ja kirjastot, viranomaiset

3a Maahanmuuttoviranomainen

(4 Poliisihallinto ja rajavartiosto, pelastuslaitos)

(5 Oikeusistuinalaitos (syyttäjät, tuomarit, oikeusistuinasiakirjat))

- (6 Puolustushallinto)
- 7 Tieteen- ja tutkimuksen harjoittajat, ”vapaat” asiantuntijat.
- 8 Elinkeinoelämän järjestö tai yritys. Työnantajaliitot, toimialaliitot ja yksittäiset yritykset, myös yksittäistä yritystä edustavat henkilöt.
- (9 Ammattiyhdistysliike)
- (10 Kirkollinen tai uskonnollinen yhteisö.)
- (11 Maa- ja metsätalous, maanviljelijät, maatalouden etujärjestöt, poro- ja kalatalous, turkistarhaus)
- (12 Urheilu, urheilujärjestöt)
- (13 Muut kansalaisjärjestöt tai kansanliikkeet)
- (14 Taide, kulttuuri, niiden laitokset ja järjestöt)
- 15 Viihde- ja muotiteollisuus, populaarikulttuuri
- (16 Tiedotusväline tai sitä edustava henkilö, esimerkiksi toimittaja (ei koske kulloinkin koodattavana olevan välineen toimittajia tai muuta henkilöstöä).)
- 17 Yksityishenkilö- ei mainita mitään erityistä taustatahoa tai ei edusta mitään tahoja
- (18 Lehti tai viesti itse)
- 19 Muu taho tai epäselvä
- 20 Turvapaikanhakija(t) tai pakolainen/pakolaiset
- 21 Äärioikeistolaiset tai muut vierasvihaiset tahot

G Jutun pääaihe: Koodataan ensisijaisesti otsikon, ingressin ja jutun kärjen mukaan

1 Kotimaa

- 11 Maahantulomäärät ja niihin reagoiminen
- (12 Vastaanottokeskusten perustaminen)
- 13 Laki (lakimuutokset/-aloitteet, lainsäädäntö)
- 14 Kustannukset (valtiolle yms.)
- 15 Kotimaan poliittinen tilanne
- 16 Kotimaan pakolaispolitiikka yleisesti / monesta näkökulmasta
- 101 Yleisesti/kokonaistilanne/monta näkökulmaa, kotimaa
- 17 Rajatarkastukset
- 171 Transit-alueiden perustaminen rajoille
- 18 Turvapaikkahakemusten käsittely

2 EU-politiikka

- 20 EU-politiikka yleisesti
- 21 Pakolaisten jakaminen EU:ssa
- (22 Rajavalvonta)
- (23 Dublinin sopimus)
- 24 Schengen
- 25 Rajojen sulkeminen, pakolaisten reittien tukkiminen EU:n sisällä
- 26 EU:n taloussäännöt
- 27 Turvallisten maiden lista
- 28 Turvapaikanhakijoiden palautukset

3 Ulkomaat

- 31 Oman maan ulkopoliitiikka
- 32 Ulkomaan politiikka

33 Ulkomaan/-maiden pakolaistilanne

34 EU:n ulkopolitiikka (Turkki HB6.10.)

35 Ulkomaisten keskinäiset suhteet (esim. Saksan ja Kreikan välinen politiikka KL29.10.)

3x Muu ulkoma-aihe

4 Lähtömaat

41 Turvapaikanhakijat Itä-Euroopasta, tilanne siellä

42 Syyrian rauhanneuvottelut (myös kv-yhteisön näkökulmasta)

5 Kotoutuminen

51 Kieltenopiskelu

52 Muu koulutus (sekä aikuisten että lasten)

(53 Harrastustoiminta)

(54 Arvot)

Työ

61 Turvapaikanhakijoiden työllistäminen

62 Turvapaikanhakijoiden/pakolaisten yrittäjyys

63 Työllisyys ja työttömyys ylipäätään koko maassa

7 Väkivalta ja turvallisuus

71 Turvapaikanhakijoihin kohdistunut väkivalta tai muu vihamielisyys

72 Turvapaikanhakijoiden tekemä väkivalta

73 Terrorismi

74 Turvallisuustilanne omassa maassa

75 Äärioikeistolainen tms. oman maan pakolaisystävällisiin kohdistama väkivalta

76 Radikalisoituminen

8 Asuntotilanne

9 Pakolaisten auttaminen

91 Pankkitilit pakolaisille

100 Turvapaikanhakijat/pakolaiset yleisesti, kokonaistilanne

600 Pakolaisten vaikutukset talouteen

x = muu

x ennen numeroa ensisijaisessa aiheessa: pääaiheena jokin muu, koodataan myös toissijainen aihe

H Toissijainen aihe: Jos jutun pääaihe on muu kuin turvapaikanhakijat/pakolaiset, koodataan turvapaikanhakijoita/pakolaisia koskeva osuus tähän sarakkeeseen. Samat luokat kuin pääaiheessa.

I Keskeinen puhuja: Henkilö, toimija tai kirjallinen lähde, joka on eniten esillä jutun pääasiallisesta aiheesta. Epäselvissä tapauksissa jutun ensimmäinen puhuja. Ensisijaisesti ihmisiä, mutta voi olla myös esimerkiksi organisaatio. Samat vaihtoehdot kuin kohdassa päähenkilö/-taho. Kaikki lähteet eivät näy jutussa, joten luokittelen vain puhujina jutussa näkyvät tahot. Puhujia joko siteerataan tai

referoidaan jutussa. (Raittila 213–214). Luokitus on tehty Suikkasen, Holman, & Raittilan raporttia sekä Raittilaa yhdistellen ja soveltaen:

1 Kotimaan poliitikko (myös kunnallispoliitikko, pormestari)

2 Muun valtion poliitikko

3 EU:n edustaja

4 Viranomainen

(41 Poliisi)

(42 Rajaviranomaiset)

43 Maahanmuuttoviranomainen

44 Työllisyysviranomainen

45 Rakennusviranomainen

4x Useita/määrittelemätön viranomainen

5 Tieteen ja tutkimuksen edustaja, asiantuntija

6 Kansalaisjärjestö (esimerkiksi UNHCR, Caritas, YK)

7 Turvapaikanhakija/pakolainen

8 Elinkeinoelämän edustaja (Järjestö tai yritys. Työnantajaliitot, toimialaliitot ja yksittäiset yritykset, myös yksittäistä yritystä edustavat henkilöt.)

85=strategi, finanssiasiantuntija

9 Ammattiyhdistysliike

(10 Kirkollinen tai uskonnollinen yhteisö.)

11 Tiedotusväline tai sitä edustava henkilö, esimerkiksi toimittaja (ei koske kulloinkin koodattavana olevan välineen toimittajia tai muuta henkilöstöä).

12 Yksityishenkilö, ei mainita mitään erityistä taustatahoa tai ei edusta mitään tahoa

(13 Lehti itse)

(14 Vierasvihainen taho)

15 Muu taho tai epäselvä

16 Viihteen tai kulttuurin edustaja

J Mainitut valtiot: Koodataan maatunnuksin. Voi olla useita samassa jutussa. Omaa maata (*Kaup-palehdellä* Suomi, *Handelsblattilla* Saksa) ei koodata. EU-yhteyksissä Bryssel tai Luxemburg edustaa EU:ta, eli ei lasketa valtioksi. Vastaavasti muitakaan kokouskaupunkeja ei lasketa, jos ne mainitaan vain kokouspaikkoina. Pelkästään grafiikassa mainittuja maita ei koodata. Pelkästään lähtömaina mainitut valtiot koodataan omaan sarakkeeseensa.

Jos mainitaan pelkästään, mistä maasta henkilö on kotoisin, maata ei koodata, ellei siitä sanota muuta. Täysin muussa kuin turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyvässä yhteydessä mainittuja valtioita ei lasketa mukaan. (esim. ”Komissio: Siirtolaisuus piristää EU:n taloutta” -jutussa: ”Keskeinen riski on kehittyvien talouksien, etenkin Kiinan talouskasvun hiipuminen.”)

K Kuvitus:

Jokainen kuva luokitellaan erikseen lukuun ottamatta analyysissä olevaa kirjoittajan kuvaa. Pääsääntöisesti kukin kuva koodataan yhteen luokkaan ensisijaisen aiheensa mukaan, mutta jos kuva kuuluu samanarvoisesti kahteen eri luokkaan, se voidaan koodata molempiin puolikkaana.

0 = Ei kuvitusta

G = Grafiikka

Valokuvista:

NT = Nimetty turvapaikanhakija (tai useita)

ET = Nimeämätön turvapaikanhakija tai muutama (tunnistettavissa olevia ja vähän, voitaisiin nimetä)

TT = Epämääräinen joukko turvapaikanhakijoita

P = Poliitikko

MY = Maahanmuuttajataustainen yrittäjä

MJ = Maahanmuuttajataustainen julkkis

KK = Kuvituskuva, ei henkilöitä

KKI = Kuvituskuva, on henkilöitä (mutta ei mene muihin kategorioihin, ei kerrota, keitä henkilöt ovat)

POL = Poliiseja

MO = Mielenosoittajia

E = Elinkeinoelämän edustaja

A = Asiantuntija (jutussa asiantuntijana haastateltu, voi edustaa jotakin tahoa)

W = tervetuloitovottajat

V = virkamies

Y = yksityishenkilö

L Sävy (suhteessa pakolaisiin): Jos turvapaikanhakijoista puhutaan esimerkiksi ratkaisuna työvoimapulaan, jutun sävy koodataan positiiviseksi. Jos heidät nähdään esimerkiksi rasisitteeksi valtioneuvostolle tai heistä puhutaan laittomina siirtolaisina, sävy on negatiivinen.

Kolmerin (2008, 126) mukaan:

0 neutraali

1 positiivinen

2 melko positiivinen

3 ristiriitainen

4 melko negatiivinen

5 negatiivinen

Lisäksi x = ei määriteltävissä